

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

રાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ડૉ. ડૉ. પી. રાઈટ સગલ

સચિત્ર સ્તવન સમગ્રલોકી

શ્રી સરળ

ભગવદ્ ગીતા.

લખનાર

કાનજી કાલીદાસ જોશી.

૮૪-૯૨ કાદાવાડી-મુળ્ય ન ૪

પ્રકાશક

મણીલાલ કે. દેશાઈ.

બી એ એન એન મી

ન ૧૦૦, ભુલેશ્વર-મુળ્ય ન ૨

(આવૃત્તિ ૨ જી)

સ ૧૯૮૦ | પ્રત ૧૦૦૦ | મને ૧૯૨૪

કિ આઠ આના

ગાંધીજીનાં પત્રો
અમદાવાદ
૧૯૮૧

આ પુસ્તક શ્રી કૃષ્ણ પ્રી ટીગ પ્રેસમાં
રતીલાલ હરજીવન પટેલે છાપ્યું
અને

રા મણીલાલ કે દેશાઈ, બી એ એલએલ બી એ
નં ૧૦૦, ભુલેશ્વર મુખર્જીમાં
પ્રગટ કર્યું

(સર્વ હક્ક લખનારે સ્વાધિન રાખ્યા છે)

અર્પણપત્રિકા.

પૂજ્ય વડીલ કાકા જમનાદાસ,

આપની સનાતન ધર્મ પ્રત્યે અત્યંત
લાગણી છે, વળી શ્રી ભગવદ્ગીતા પ્રત્યે પણ
આપનો અનહદ ભાવ છે, અને આપના
કર્તવ્યમા નિરંતર ભગવદ્ સ્મરણ મુખ્ય છે,
તેથી શ્રી સચિત્ર સ્તવન સમશ્લોકી સરણ
ભગવદ્ગીતાનું આ લઘુ પુસ્તક આપને
અર્પણ કરી કૃતાર્થ થાઉં છું

ધનતેરસ,	}	લી૦ આજ્ઞાકિત.
સં ૧૯૮૦		મણીલાલન. પ્રણામ

ગીતાતાત્પર્ય.

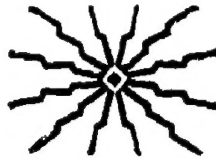

ભાગવતર્ષના શાસ્ત્રોમા શ્રી, શુચન્દના અણુ
નને રણુમ ગ્રામ મમથે અપાયલા ઉપનેગનો મગ્રા
ન્ની શ્રીમનુ, શુદ્ધપાયન વ્યામગ્રમે આ ગ્રથને
શ્રીમન્મહાભારતમા યોગ્યો છે ભાગવતર્ષના તત્ત્વજ્ઞા
નીએએ આ ગ્રથનો પરમ આત્મ દર્શને એને પ્રન્ધાન
દાદિમા મન્થો છે હનગે વર્ષ થયા આ ગ્રથે અને
છેવાને મન્માર્ગે પ્રેયા છે આ ગ્રન્થના ગુજરાતીમા
મમલોકીમા અનુવાદો અને થયેલા છે ૫ ગદ્યવાલજનો
મમલોકીમા અનુવાદ તથા કવિ નાનાલાલનો
અનુવાદ પણ ગુજરાતીમા પ્રચલિત છે ૨ કાનજી
કાલીદાસ જોશીએ પણ આ સમલોકી અનુવાદ
ગુજરાતીમા કર્યો છે અને તે રા મણીલાલ કે
દેશામ્ને કપારી ગીતાના મન્દુતરી અન્દણ
વાચસ્વર્ગનો ભાગ મળી કર્યો છે.

ગીતાનુ તાત્પર્ય-શ્રીમુખના વચનોનું તાત્પર્ય
 મનુષ્યના આચાર્યોએ માત્ર વિચાર પર્વ નોંધ્યું છે
 ગીતાના 'સર્વાન્ ધર્માન્-શરણ વ્રજ એ શ્લોકને
 ગીતાની નૂતની પ્રતી છે મત્ર પ્રભુને નિવેદન કરી
 પ્રભુની જ આજ્ઞાનુસાર વર્તન કર્યું એ ગીતાનું મર્મ છે
 ભગવાનના નુસાર વર્તન એ ધર્મ અને તદ્વિરુદ્ધ
 વર્તન એ અધર્મ પ્રભુની અપ્પડ બીલાના નાટ્યમાં
 તદ્દરા ઉદ્દેશ મુખ્ય મત્રધાર પ્રભુએ જે પાઠ ભજ
 વનાનો મોખો હોય તેજ પાઠ યથાર્થ ભજવવામાં
 નરનું નરપાણ છે આજ તાત્પર્ય અમિત્ર અર્જુનને
 મમજવાને પ્રભુએ ગીતા પ્રદેશ કરી છે અને તે દ્વારા
 અખિલ વિશ્વને પરમ કૃપાણનો માર્ગ દર્શાવ્યો છે
 રામા ત્રણિંદ્રનો અધિકાર છે, તેથી શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રે
 વેદાર્થનું પુનઃ સ્મરણ કરી સ્વવાણીદ્વારા ત્રૈલોક્યકાલિ
 શ્રીગૃદ્વાદિ અખિલ વિશ્વનું નિસકામ રીતે કૃપાણ

મગ્નાને ઉપદેશ્યો છે આ પ્રમારે ગીતારાત્ર
 વેદાર્થનો મદોલ કરી તત્પ્રાપ્તિ માટે ભક્તિ અને પ્રપત્તિને
 અન્તમા પરમ માધન જણાવે છે, અને અર્જુન
 પણ પ્રભુ વચન મ્વશિરે માયે ચઢાવી 'કરિષ્યે
 વચ્ચન તવ' એમ નિગૂઢ આશયથી ભગવદ્ગાના
 પાલનમાજ નદુપદેશની સાર્થકતા પ્રકટ કરે છે

'નતેરમ મ ૧૯૮૦ } મૂલચન્દ્ર તુલસીદાસ
 ખખખર ૧૫૬૩, } તેલીવાળા
 ૧૧ પી ટેકરોડ, મુબઈ }

પ્રસ્તાવના.

સમાજનો સાધારણ વર્ગ સંસ્કૃત ભાષાથી અપરિચિત હોવાથી સંસ્કૃત શ્લોકનું ગદ્ય કરતા પદ્યમાં ભાષાતર હોય તો તેનો પાઠ કરવો અને કંઠે રાખવાનું સહેલું થઈ પડે, તેમજ મૂળ શ્લોક જે છદ્દમાં હોય તેજ છદ્દમાં ભાષાતર હોય, તો તે વધારે સરળતાથી યાદ રહે એ સ્વભાવિક છે આ કારણથી આ શ્રી સચિત્ર સ્તવન સમશ્લોકી સરળ ભગવદ્ગીતાનું ભાષાતર અક્ષરશઃ પદ્યમાં સરળ ભાષામાં કરી આ બીજી આવૃત્તિ જન સમાજ સમક્ષ મૂકવામાં આવેછે તેમાં લેખકનો મુખ્ય

હેતુ સંસ્કૃત થોડું જાણનાર અથવા ન જાણનારા સ્ત્રી, પુરુષો તેમજ બાળકોના મગજમાં ગીતાના અર્થનું ગહન્ય મરણતાવી ઉતારવાનો છે ભાષાતંત્રમાં ન છૂટકે કોઈ કોઈ સંસ્કૃત શબ્દો રાખવા પડ્યા હતા, પણ આ બીજી આવૃત્તિમાં શબ્દો શબ્દનું ભાષાતર ફરીથી મુધારીને માદી ગુજગતી ભાષામાં કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે એ પ્રયત્ન કેટલે અશે અફળ થયો છે તે તો તેના અભ્યાસીઓજ કહી શકે છતાં એટલી તો આશા રાખી શકાય કે એનાથી અભ્યાસીજનોને અર્થ સમજવામાં મરણતા થશે

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના શ્લોક મોટે ભાગે અનુષ્ટુપ વૃત્તમાં છે અને ગણ્યા ગાડ્યા શ્લોક ઉપજાતિ અને બીજા છ દશા છે સંસ્કૃત ભાષામાં

વિપુલ શબ્દ ભ ડારને લીધે તેમજ મૂળ લખા-
 ખને લીધે છ હોનુ બ ધાગણુ બ ધ બેસ્તુ આવે
 એ ન્યાભાવિડ છે પણ તેનુ ભાષાતર કવિતામા
 અને તેના તેજ છ હોમા ગુજગતી ભાષામા કન્તા
 વાગી મુશકેલી નડે છે, આ કાગણુને લીધે પહેલી
 આવૃત્તિમા રહી ગયેલી ભૂલો મા બીજી આવૃ
 ત્તિમા સુધારી છે છતાં માપ અને નિયમ
 પ્રમાણે ભાષાતર કરવાનો પ્રયત્ન કરવામા
 આવ્યો છે છતાં થોડી ઘણી ભૂલો રહેવા
 પામી હશે તેા ધ્યાન ખેંચવાથી ત્રીજી
 આવૃત્તિ વખતે સુધારવાની અને સાગોપાગ
 સંચાના જાળવવાની લેખક આશા રાખે છે

ગીતાનુ પુસ્તક પવિત્ર મનાય છે અને
 ભાવિકો દરરોજ તેનો પાઠ કરેછે, તેમજ
 જૂદા જૂદા મતના અનુયાયીઓ પણ તેને
 ઘણુજ માન આપે છે, અને તેનો નિત્યપાઠ

કરે છે તેથી આ આવૃત્તિમા પચાસતન દેવ
તથા નવગૃહાદિ બીજા દેવોના સ્તવનો, વેદમંત્ર
અને માતૃભૂમીનું સ્તવન પણ આપ્યા છે,
અને તેનું ભાષાતર પણ કવિતામા સમજાવેલી
કરવામા આવ્યું છે જૂદા જૂદા દેવોના સ્તવનો
તથા તેમની છબીઓ ગદ્ય આવૃત્તિમા ।

આપેલી હોવાથી તેનો લાભ ભગવદ્
ભક્તોએ પ્રાતઃસ્મરણ અને પૂજન માટે વણા
પ્રેમથી લીધો હતો આ આવૃત્તિમા દેવોની
છબીઓ આઠ ને બદલે સોળ આપવામા
આવી છે અને તેને માટે આ પુસ્તકના
કદને અનુકૂળ તદ્દન નવી પ્રતિમાઓ
તૈયાર કરાવી હોવા છતાંયે તેની કિંમતમા
ઉલટો ઘટાડો કર્યો છે, એથી પહેલી આવૃત્તિની
માફકજ આ આવૃત્તિ દુકવખતમાજ ખલાસ
થઈ જાય તો અમે અજબ થઈશું નહિ.

આ જાતની દેવોની પ્રતિમાઓ અને સ્તવ
 નોવાળી ગીતાની આવૃત્તિ ગુજરાતી ભાષામાં
 પહેલી વાર પ્રકટ થઈ હોવાથી જાહેર
 વર્તમાન પત્રો અને વિદ્વાનોએ તેની મુકત
 કંઠે પ્રશંસા કરી છે, તેથી તેની પહેલી
 આવૃત્તિ ખલાસ થનાજ અનેક માગણીઓ
 અનેકજાણુ અને મસ્થાઓ તરફથી આવવાથી
 આ આવૃત્તિ ડાઢવાની ફરજ પડી છે
 આ પુસ્તકના પ્રકાશક મારા સ્નેહી ભાઈશ્રી
 મણીલાલ કે દેશાઈ બી એ એલ એલ બી.
 એ મને દરેક રીતે ઘણીજ કીમતી મદદ
 કરી છે તેને માટે હું તેમનો ઘણોજ
 આભારી છું તેમજ બાળજીવન માસિક
 પત્રના વ્યવસ્થાપક રા રા નાગરદાસ ઈ
 પટેલ તથા દેવીદાસ લલ્લુભાઈ ભણુસાળીની
 સં પાઠશાળાના શાસ્ત્રી રેવાશ કરમેધજીએ

આ પુસ્તક તૈયાર કરવામા ઘણી મારી મદદ
કરી છે, તેથી તેમનો અત કચ્છ પુર્વક આભાર
માનુ છુ, અને છેવટે પરમ કૃપાળુ પ્રભુ
પામે આટલુજ માગીને વિરમુ છુ કે —

સર્વ જના સુખિનો ભવન્તુ ।

પ્રતિભા
મ ૧૯૧૮

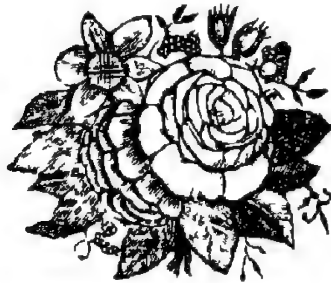
કાનઈ કાલીદાસ જોશી

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પૃષ્ઠ
૧ શ્રી હરિદેવ સ્તવન	૧-૩૨
૨ ગીતા મહાત્મ્ય	૧
૩ અર્જુનવિષાદયોગ	૯
૪ સાખ્યયોગ	૨૫
૫ કર્મયોગ	૫૩
૬ જ્ઞાનવિભક્તિયોગ	૬૮
૭ કર્મનિવૃત્તિયોગ	૮૩
૮ આત્મસંયમયોગ	૯૩
૯ જ્ઞાનવિજ્ઞાનયોગ	૧૦૯
૧૦ અક્ષયબ્રહ્મયોગ	૧૨૦
૧૧ રાજયોગ	૧૩૨
૧૨ વિભૂતિયોગ	૧૪૫
૧૩ વિશ્વરૂપદર્શનયોગ	૧૬૦

વિષય	પૃષ્ઠ
૧૪ ભક્તિયોગ	૧૯૩
૧૫ ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞયોગ	૨૦૧
૧૬ ત્રિગુણવિભાગયોગ	૨૧૪
૧૭ પુરૂષોત્તમયોગ	૨૨૫
૧૮ દૈવામુરસ પત્તિયોગ	૨૩૫
૨૯ શ્રદ્ધાત્રયવિભાગયોગ	૨૪૪
૨૦ મોક્ષમ ન્યામયોગ	૨૫૫
૨૧ શ્રી ચર્પટપજરીકાસ્તોત્ર	૨૮૧

આ પુસ્તકમાં આપેલી પ્રતિમાઓ

	પાનુ
૧ શ્રી ઇન્દ્રદેવ	૨-૩
૨ શ્રી ગણેશ	૪-૫
૩ શ્રી સરસ્વતી . . .	૬-૭
૪ શ્રી મહાલક્ષ્મી ..	૮-૯
૫ શ્રી વિષ્ણુ	૧૦-૧૧
૬ શ્રી શંકર	૧૨-૧૩
૭ શ્રી સૂર્યનારાયણ	૧૪-૧૫
૮ શ્રી દેવીવાલ્મેશ્વરી	૧૬-૧૭
૯ શ્રી રામ લક્ષ્મણ જાનકી	૧૮-૧૯
૧૦ શ્રી રાધાકૃષ્ણ	૨૦-૨૧
૧૧ શ્રી નાથજી .	૨૨-૨૩
૧૨ શ્રી દત્તાત્રય	૨૪-૨૫
૧૩ શ્રી હનુમાનજી	૨૬-૨૭
૧૪ શ્રી શનિદેવ	૩૦-૩૧
૧૫ શ્રી હિંદમાતા	૩૨-૧
૧૬ શ્રી કૃષ્ણાનુનરથ	૮-૯

વાહ

ઘડીયાળ

વગર તે કેમ ચાલે !

જમાનો

એવો છે કે, ઝંઝૂકી કપડા વગર ચાલે વિલા-
યતી ખટ વગર ચાલે

પણ

હાથે રીસ્ટ-વૉચ વગર નજ ચાલે,
કેમ

ખરી વાત કે નહિ !

આ

વાત તમાગ ધ્યાનમા ન ઉતરે તો
મીઠા અમારે ત્યા ચાલી આવે!

મમળદાસ મનસુખલાલની કું.

ઘડીયાળોના વેપારી

નં ૩૦૩ અખટલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, સુખઘ

ॐ

શ્રી સચિત્ર સ્તવન સમશ્લોકી સરળ ભગવદ્ ગીતા.

મંગલાચરણ

સ જયતિ સિંધુરવદનો દેવોયત્પાદપંકજસ્મરણમ્ ।
વસરમણિરિવ તમસારાશીન્નાશયતિવિઘ્નાનામ્ ॥

નાશ પામે અધકાર, જેમ મુર્યોદય થયે,
નાશ પામે વિઘ્ન સર્વ, તેમ જાણેશ સ્મરણે.

ॐ વેદ સ્તવન.

વિશ્વાનિ દેવ સવિતર્દુરિતાનિ પરાંસુવ ।
યદ્દટ્ટં તસ્ર આસુવ ॥

વિશ્વકર્તા અવિનાશી, પ્રકાશી દિવ્યસ્વરૂપે,
નાશ કરી સર્વ દુષ્ટો, સુખને વરમાવળે

ॐ श्री इष्टदेव स्तवन.

ध्यान.

मूकं करोति वाचालं पशुं लघयते गिरिम् ।

यत्कृपा तमहं वदे परमानन्दमाधवम् ॥

यं ब्रह्मावरुणेंद्ररुद्रमस्तु रतुन्वति दिव्यं स्तवै-

वैदे सागपदक्रमोपनिषदैर्गायति यं सामगा ।

ध्यानावस्थिततद्गतेन मनसा पश्यति यं योगिनो

यस्यात न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै नमः ॥

प्रपन्नपारिजाताय तोत्रवेत्रैकपाणये ।

ज्ञानमुद्राय कृष्णाय गीतामृतदुहे नमः ॥

ૐ શ્રી ઇષ્ટદેવ સ્તવન.

ધ્યાન

મુંગો જે તે વદે વાણી પાંગળો પવિતે ચઢે,
 જેની કૃપાવડે વંદુ પરમાનંદ માધવ
 બ્રહ્મા ઇંદ્ર વરુણ રુદ્ર મરુતો, સ્તોત્રે સ્તવે દિવ્યથી,
 આયે અંજન કમોપનિષદે, વેદે સદા સામકો,
 દેખે ધ્યાન મહીં દુષ્યા મન થકી, તદ્રૂપ યોગી જનો,
 પામે પાર નહિ સુરાસુર ગણો, એવા પ્રભુને નમુ
 ચાણુક ધર્તા, શર્ણુના ફલહાતા કલ્પવૃક્ષી,
 નમુ જ્ઞાનમુદ્રા કૃષ્ણ, દોહનારા ગીતામૃત.

श्री गणेश स्तवन.

नमस्तस्मै गणेशाय सर्वविघ्नविनाशिने ।
 कार्यारम्भेषु सर्वेषु पूजितो य सुरैरपि ॥
 सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णक ।
 लम्बोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिप ॥
 धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजानन ।
 द्वादशैतानि नामानि य पठेच्छृणुयादपि ॥
 विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
 सग्रामे सकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥
 जपेद्व्रणपतिस्तोत्र पङ्क्तिर्मसि फल लभेत् ।
 सवत्सरेण मिद्धि च लभते नात्र सशय ॥ •

શ્રી ગણેશ સ્તવન.

નમઃ ૐ શ્રીગણેશાય નાશ કર્તા સર્વ વિઘ્ન
 આરભમા સર્વ કાર્યે, પ્રથમ પૂજે દેવ પણ
 એકદત મુમુખો ને, કપિલો ગજકર્ણક,
 લભોદ્ય અને વિક્રો, વિઘ્નનાશો ગણાધિપ
 ધ્રુવ કેતુ ગણાધ્યક્ષ, ભાલચંદ્ર ગજનન,
 જે આભારજપે નામ, ભણે મુણાવે સાભળે
 વિદ્યારભે વિવાહમા, પ્રવેશ ને પ્રયાણમા,
 સુધધમા આપત્તકાળે, વિઘ્ન કઈ આવે જ ના
 જપે ગણપતિ સ્તોત્ર, પામે ફળ છ માસમા,
 સિદ્ધિ મળે વર્ષ થાતા, તેમા સશય ના જરા

श्री सरस्वती स्तवन.

शुक्ला ब्रह्मविचारसारपरमामाद्या जगद्ध्यापिनीम् ।
वीणापुस्तकधारिणीमभयदा जाड्यान्ध-
कारापहाम् ॥

हस्ते स्फाटिकमालिका विदधति
पद्मासने सस्थिताम् ।

वदे तां परमेश्वरीं भगवतीं बुद्धिप्रदा शारदाम् ॥
नमोऽस्तु ते सरस्वति, त्रिशूलचक्रधारिणि ।

सिताबरावृते शुभे, मृगेंद्रपीठसंस्थिते ॥

सुवर्णबन्धुराधरे, सुहृल्लरीशिरोरुहे ।

सुवर्णपद्मभूषिते, नमोस्तु ते महेश्वरि ।

यज्ञविद्या महाविद्या गुह्यविद्या च शोभने ।

आत्मविद्या च देवि त्व विमुक्ति फलदायिनी ॥

શ્રી સરસ્વતી સ્તવન.

ધોળા પ્રહ્લવિચારસાર પરમા આદ્યા

જગદ્ વ્યાપિની,

, વીણાપુસ્તકધારિણિ અભયદા

અ ધારૂ જડનાશિની,

હસ્તે સ્ફટિકમાલીકાને ધરતી પદ્મામને બેસતી

, વહુહુ પરમેશ્વરી લગવતી બુદ્ધિપ્રદા શારદા

નમુ હુ હે સરસ્વતિ, ત્રિશૂળ ચક્ર ધારિણિ

બિરાજે શ્વેતવસ્ત્રમા, સિંહાસને બિરાજતી

સુવર્ણ બધુ રાધ રે, મુગ્ધવરી શિરોરૂઢે,

સુવર્ણ પદ્મ શોભતી, નમું હુ હે મહેશ્વરી

યજ્ઞવિદ્યા મહાવિદ્યા, ગુહ્યવિદ્યા સુશોભતી,

આત્મ વિદ્યા તુ છે દેવી, મોક્ષ દાયિની હુ નમુ

श्री महालक्ष्मी स्तवन.

नमस्तेऽस्तु महामाये, श्रीपीठे सुगपूजिते ।
 शखचक्रगदाहस्ते, महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥
 नमस्ते गरुडारूढे, कोलासुर भयकरि ।
 सर्वपापहरे देवि, महालक्ष्मि नमोस्तु ते ॥
 सर्वज्ञे सर्ववरदे, सर्वदुष्टभयकरि ।
 सर्वदुःखहरे देवि, महालक्ष्मि नमोस्तु ते ॥
 सिद्धिबुद्धिप्रदे देवि, भुक्तिमुक्तिप्रदायिनि ।
 मन्त्रमूर्ते सदा देवि, महालक्ष्मि नमोस्तु ते ॥
 विश्वकर्त्री विश्वमर्त्री विश्वत्रात्री विश्वेश्वरी ।
 विश्वाराध्या विश्वबाह्या महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥

શ્રી મહાલક્ષ્મી સ્તવન.

નમુ હુ તે મહામાયા, જેને સર્વ મુરો પૂજે,
 શબ્દ ચક્ર ગદા હસ્તે, મહાલક્ષ્મિ નમુ હુ રે
 નમુ હુ ગરુડાઝડી, કોલામુર ભયકરી,
 સર્વ પાપ હરાં દેવી, મહાલક્ષ્મિ નમુ હુ રે
 સર્વ રા વરદાયિની, સર્વ દુષ્ટ ભયકરી,
 સર્વ દુષ્ટો હરા દેવી, મહાલક્ષ્મિ નમુ હુ રે
 સિદ્ધિ બુદ્ધિ જ દેનારા, ભુક્તિ મુક્તિ જ આપતી,
 મત્ર મૂર્તિ સદા દેવિ, આદ્ય શક્તિ મહેશ્વરી
 વિશ્વકર્ત્રી વિશ્વભર્ત્રી, વિશ્વત્રાત્રી વિશ્વેશ્વરી
 વિશ્વારાધ્યા વિશ્વબ્રાહ્મી, મહાલક્ષ્મિ નમુ હુ રે

श्रीविष्णु स्तवन.

शान्ताकार भुजगशयन पद्मनाभ सुरेशम् ।

विश्वाधार गगनसदृश मेघवर्ण शुभाङ्गम् ।

लक्ष्मीकान्त कमलनयन योगिभिर्ध्यानगम्यम् ।

वन्दे विष्णु भवभयहर सर्वलोकैकनाथम् ॥

नमोस्त्वनन्ताय सहस्रमूर्तये ।

सहस्रपादाक्षिशिरोरुवाहवे ॥

सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते ।

सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः ॥

શ્રી વિષ્ણુ સ્તવન.

શાન્તાકારી ભુજગશયન પદ્મનાભ સુરેશ,
વિશ્વાધારી ગગન સદૃશ, મેઘવર્ણ શુભાગ,
લક્ષ્મીકાન્ત કમલનયન, યોગિના ધ્યાનગમ્ય,
વદુ વિષ્ણુ ભવભયહર, લોકના એક નાથ.

*

*

*

નમુ અનન્ત હુ સહસ્ર મૂર્તિ,
સહસ્ર ચર્ણ શિર ઊરુ બાહુ,
સહસ્ર નામે પુરુષ સનાતન,
સહસ્ર યુગો ધરતા નમુ હુ

श्री शंकर स्तवन.

पशूना पति पापनाश परेशम् ।
 गजेन्द्रस्य कृत्ति वसान वरेण्यम् ॥
 जटाजूटमध्ये स्फुरद्वाङ्गवारिन् ।
 महादेवमेक स्मरामि स्मरारिम् ॥

*

*

*

नमस्ते नमस्ते विभो विश्वमृत ।
 नमस्ते नमस्ते चिदानन्दमूर्ते ॥
 नमस्ते नमस्ते तपोयोगगम्य ।
 नमस्ते नमस्ते श्रुतिज्ञानगम्य ॥

श्री कवी विद्याधर

શ્રી શંકર સ્તવન.

ભૂતોના પતિ, પાપ હર્તા મહેશ,
 જજગર્મ ધર્તા, પગ્મ શભુ શ્રેષ્ઠ,
 જટા મધ્ય ગંગા, જળ શ્રેષ્ઠ મુર્યુ,
 મહાદેવ એક સ્મર હુ સ્મર હુ

*

*

*

નમુ હુ નમુ' હુ, વિભુ વિશ્વમૂર્તિ,
 નમુ હુ નમુ હુ', ચિદાનંદમૂર્તિ,
 નમુ' હુ નમુ હુ, તપ યોગગમ્ય,
 નમુ હુ નમુ હુ, શ્રુતિજ્ઞાનગમ્ય

श्री सूर्य स्तवन.

नमोस्तु सूर्याय नमोस्तु भानवे ।
 नमोस्तु वैश्वानर जातवेदसे ॥
 ममैतदर्थ्यं प्रतिगृह्य देव ।
 देवाधिदेवाय नमो नमस्ते ॥

*

*

*

त्वमेव माता च पिता त्वमेव ।
 त्वमेव बन्धुश्च सखा त्वमेव ॥
 त्वमेव विद्या द्रविण त्वमेव ।
 त्वमेव सर्वं मम देवदेव ॥

શ્રી સૂર્ય સ્તવન.

સૂર્યને નમુ ભાનુને નમુ હું,
 વૈશ્વનાર બ્રહ્મતે હે નમુ હું,
 સ્વિકારો અર્ધ્ય મુજ દેવ દેવ,
 હે દેવના દેવ ભાનુ નમુ હું.

*

*

*

તમે છો માતા ને પિતા તમે છો,
 તમે છો ઋષિ ને સખા તમે છો,
 તમે છો વિદ્યા ધન પણ તમે છો,
 તમે છો સર્વ મુજ દેવ દેવ

श्री देवी स्तवन.

अनन्नरूपिणी लक्ष्मीरपारगुणसागरी ।
 अणिमादिसिद्धिदात्री शिरसा प्रणमाम्यहम् ॥
 आपदुद्धारिणी त्व हि आद्या शक्ति शुभापरा ।
 आद्या आनन्ददात्री च शिरसा प्रणमाम्यहम् ॥
 जगन्माता जगत्कर्त्री जगदाधाररूपिणी ।
 जयप्रदा जानकी च शिरसा प्रणमाम्यहम् ॥
 अन्नपूर्णे सदापूर्णे शकरप्राणवल्लभे ।
 ज्ञानवैराग्य सिद्धयर्थ भिक्षान्देहि च पार्वति ॥
 धा देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण सस्थिता ।
 नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमोनम ॥

શ્રી દેવી સ્તવન.

અનન રૂપિણી લક્ષ્મી, અપાર ગુણ સાગરી,
 અણિમાઠિ મિદ્ધિને ઘે, વંદુ શિર નમાવી હું
 હે આપત ઉદ્ધારિણી તમે માતા આદ્ય શક્તિ,
 કલ્યાણી આનહદાતા, વંદુ શિર નમાવી હું
 જગમાતા જગકર્ત્રી, દેવી જગત ધારિણી,
 જયદાતા જ્ઞાનકી હે, વંદુ શિર નમાવી હું
 અન્નપુર્ણા સદાપૂર્ણા, શકરે પ્રાણ વશ્વલા,
 જ્ઞાન વૈરાગ્યને માટે, સ્ત્રીષ્ઠ માયું હું પાર્વતિ.
 જે દેવી સર્વ ભૂતોમા, શક્તિરૂપે વસી રહી,
 નમુ તેને નમુ તેને, નમુ તેને નમુ નમુ

श्री राम स्तवन.

— ० —

श्रीराम राम रघुनन्दन राम राम ।

श्रीराम राम भरताग्रज राम राम ॥

श्रीराम राम रणकर्कश राम राम ।

श्रीराम राम शरण भव राम राम ॥

श्रीरामचन्द्रचरणौ मनसा स्मरामि ।

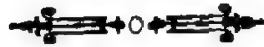
श्रीरामचन्द्रचरणौ वचसा गृणामि ॥

श्रीरामचन्द्रचरणौ शिरसा नमामि ।

श्रीरामचन्द्रचरणौ शरण प्रपद्ये ॥

શ્રી રામ સ્તવન.

શ્રી રામ રામ રઘુનંદન રામ રામ,
 શ્રી રામ રામ ભરતાચળ રામ રામ,
 શ્રી રામ રામ રણકર્કશ રામ રામ,
 શ્રી રામચંદ્ર શરણે હું છું રામ રામ.

શ્રી ગમચંદ્ર ચરણોઃ મનમા સ્મરું હું,
 શ્રી રામચંદ્ર ચરણોઃ વચને વહું હું,
 શ્રી રામચંદ્ર ચરણોઃ શિરથી નમું હું,
 શ્રી રામચંદ્ર ચરણોઃ શરણે રહું હું.

શ્રી કૃષ્ણ સ્તવન.

હે નાથ હે કૃપાનાથ, ગોપીનાથ હયાનિધિ,
 વ્રજનાથ રમાનાથ, નિજનાથ જગત્પતિ
 ગોકુળાધીજ ગોપીજ, વ્રજધીશ વ્રજપ્રિય,
 વ્રજનદ નિવનદ, ગોકુળાનદ ગોપ્રિય
 હે કૃષ્ણ હે હયાનિધુ, હે રાધાવર મુહર,
 દીન આચાર્ય આશ્રિત, હયા કરો હયા કરો
 ભરેલો દુષ્ટ દોષોથી, અભાગિયો દુષ્ટમતિ,
 પ્રભુ હુ હુ પરધીન, હયા કરો હયા કરો.
 વસુદેવપુત્ર દેવ, કસ ચાલુર મારતા
 દેવકી પરમાનદ, વહુ કૃષ્ણ જગત્ ગુરુ,

श्री नाथजी स्तवन.

श्रीनाथ सर्वदा स्मर्य सर्वलीलासमन्वित ।
 भक्तैकहृदयस्थाया सकल पुरुषोत्तम ॥
 अस्माक साधनं साध्य श्रीनाथ शरण मम ।
 सपत्स्वापत्स्वपि सदा स्वाचार्यचरणोदितम् ॥
 श्रीमदाचार्यकृपया तिष्ठति स्वगृहे नाथ ।
 एवविध सदा हस्ते योगिन पारदो यथा ॥
 सर्वदा सर्वभावैकहेतुभूतेषु सर्वथा
 श्रीनाथजीचरणेषु स्थाप्यता तन्मय मन ॥
 अमदपरमानदो निजानदो श्रेयस्थित ।
 स्वरूपानददाता च श्रीनाथ शरण मम ॥

શ્રીનાથજી સ્તવન.

સમરૂ શ્રીનાથજી નિત્ય, મર્વ લીલા બનાવીને
 ભક્તને હૃદયે સ્થાપી, શ્રી કૃષ્ણ પુરૂષોત્તમે
 પ્રદક્ષમણ આ મત્ર, “શ્રીનાથ શરણુ મમ”
 મુખ હુ ખે મદા વ હુ, આચાર્ય મહા પ્રભુને
 શ્રી વદ્ધલ કૃપાથી જ, નાથ બિરાજે સ્વગૃહે
 જેમ યોગી ભરે પારે, સાધધાને લજે તમે
 સર્વદા સર્વ ભાવેથી, હેતુભૂત શ્રીનાથને,
 ચરણે મન તન્મય, કરી સ્થાપો સર્વથા.
 અધિક પરમાનંદ નિજનંદ સુખદાતા
 સ્વરૂપાનંદ દાતા છે, “શ્રી નાથ શરણુ મમ”

श्री दत्तात्रय स्तवन.

— ० —

ब्रह्मा मुरारिस्त्रिपुगन्तकारी ।

भानु शशी भूमिसुतो बुधश्च ॥

गुरुश्च शुक्र शनिराहुकेतव ।

कुर्वन्तु सर्वे मम सुप्रभातम् ॥

जटाधरं पाण्डुरङ्गं शूलहस्तं कृपानिधिम ।

सर्वरोगहर देवं दत्तात्रेयमहं भजे ॥

जगदुत्पत्तिकर्त्रे च स्थितिसहारहेतवे ।

भवपाशविमुक्ताय दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ॥

जराजन्मविनाशाय देहशुद्धिकराय च ।

दिगम्बर दयामूर्ते दत्तात्रेय नमोस्तुते ॥

શ્રી દત્તાત્રય સ્તવન.

બ્રહ્મા મુગરી ત્રિપુગતકારી,
ભાનુ શશિ મ ગજ બુધ ભારી,
ગુરુને ગુક શનિ ગહુ કેતુ,
નરવે કરોને મુજ મુપ્રભાત

પાદુગી જટાધારી, રૂલ હાથે કૃપાનિધિ,
નવ રોગ હર્તા દેવ, ઐ દત્તાત્રય હુ ભક્તુ
જગત ઉત્પન્ન કર્તા, મિથિતિ મહાર હેતુ છે,
ભવપાશ તારનાર, ઐ દત્તાત્રય હુ નમુ
નાશકર્તા જરા જન્મ, કરનારા દેહ શુદ્ધિ,
દિગ્ગંધર દયામૂર્તિ, ઐ દત્તાત્રય હુ નમુ

श्री हनुमान स्तवन.

मनोजव मारुततुल्यवेग ।

जितेन्द्रिय बुद्धिमता वरिष्ठम् ॥

वातात्मज वानरयूथमुख्य ।

श्रीरामदुत शरण प्रपद्ये ॥

वज्राङ्ग पिङ्गकेशाढ्य स्वर्णकुण्डलमण्डितम् ।

नियुद्धमुपसक्रम्य पारावारपराक्रमम् ॥

वामहस्ते गदायुक्त पाशहस्त कमण्डलुम् ।

ऊर्ध्वदक्षिणदोर्दण्ड हनुमन्त विचिन्तयेत् ॥

શ્રી હનુમાન સ્તવન.

મન વેગ જેવી વાયુ ગતિ છે,
જીતેદ્રિય બુદ્ધિમતા વરિષ્ઠ,
વાયુ પુત્ર વાનરજૂથ મૂખ્ય,
શ્રી રામદૂત શરણે રહુ હુ

વજ્ર અગ્નિ પિડગ કેશી, સ્વર્ણ કુડલ શોભતા
નિયુક્ત ઉપમ હારી, પારાવાર પરાક્રમી
વામ હસ્તે ગદાધારી, પાશ હસ્તે કમડલુ
ખલાપરે ગદાધારી, હનુમાનને હુ નમુ

श्री नवग्रह स्तवन.

जपाकुसुमसकाश काश्यपेय महायुतिम् ।
 तमोरि सर्वपापघ्न प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥
 दधिशखतुषाराभ क्षीरोदार्णवसम्भवम् ।
 नमामि शशिन सोम शभोर्मुकुटभूषणम् ॥
 धरणीगर्भसभूत विद्युत्कान्तिसमप्रभम् ।
 कुमार शक्तिहस्त च मङ्गल प्रणमाम्यहम् ॥
 प्रियगुकलिकाश्याम रूपेणाप्रतिम बुधम् ।
 सौम्य सौम्यगुणोपेत त बुध प्रणमाम्यहम् ॥
 देवाना च ऋषीणा च गुरु काचनसन्निभम् ।
 बुद्धिभूत त्रिलोकेश त नमामि बृहस्पतिम् ॥

શ્રી નવગ્રહ સ્તવન.

— ૦ —

બાસ્વતિના કૂલ જેવા, તેજસ્વી કશ્યપ સુત
 હર્તા અજ્ઞાન અધાર, નમુ હુ હે દિવાકર,
 શબ્દ હિમ દહી જેવા, મળેલા શ્વેત સમુદ્રે,
 શણુગાર શબ્દ શિર, ચોમ અદ્રને હુ નમુ
 પ્રગટેલા પૃથ્વી ગર્ભે, વિજ્ઞાની સમ કાન્તિ છે,
 આયુધધારી કુમાર શક્તિ મગળા નમુ હુ
 છે પ્રિયગ સમા શ્યામ, રૂપવાળા અનૂપમ,
 ગુણે શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિમાન, બુધ ચંદ્રસુત નમુ
 ગુરુદેવ ઋષિયોના, ને ચોના સમ શોભતા,
 બુદ્ધિભૂત ત્રિલોકેશ હુ નમુ છુ બૃહસ્પતિ.

हिमकुन्दमृणालाभ दैत्यानां परम गुरुम् ।
 सर्वशास्त्रप्रवक्तार भार्गव प्रणमाम्यहम् ॥
 नीलांजतसमामास रविपुत्र यमाग्रजम् ।
 छायामार्तेडसम्भूत त नमामि शनैश्चरम् ॥
 अर्धकाय महावीर्य चद्रादित्यविमर्दनम्
 सिंहिकागर्भसम्भूत त राहु प्रणमाम्यहम् ॥
 पलाशपुष्पसकाशं तारकाग्रहमस्तकम् ।
 रौद्र रौद्रात्मक घोर त केतु प्रणमाम्यहम् ॥

श्री शनिदेवनो वेदोक्त मंत्र

ॐ शन्नो देवी रमिष्ट्य आपो भवन्तु
 पीतये । श यो रमिस्त्रवन्तु न ॥

હિમ કુન્દ મૃણાલાલ, દૈત્યોના પરમ ગુરૂ,
 સર્વ શાસ્ત્ર જોડનાગ, એવા શુક્રને હું નમુ.
 નિલાજન સમી કાન્તિ, સૂર્ય પુત્ર યમ બધુ,
 છાયા સૂર્યથી જન્મેલા, શનૈશ્ચરને હું નમુ
 પરાક્રમી અર્ધ દેહી, ચંદ્ર સૂર્યને પીડતા,
 જન્મેલા સિ હિકા ગર્ભે, એવા રાહુને હું નમુ
 કેમુડાના સમા રૂપે, તારા ગ્રહના મસ્તક,
 રુદ્રરૂપ ભય કર, સૌંદ્ર કેતુને હું નમુ

શ્રી શનિદેવનો વેદોક્ત મંત્ર.

દિવ્યદેવ અમો સૌને, સહાયક રક્ષક થૈ,
 શાન્તિ નિરોગતા આપો, શક્તિ દુ બ સહનની

શ્રી ગાયત્રી મંત્ર.

ૐ ભૂર્ભુવ સ્વ । ૐ તત્સવિતુર્વરેણ્યમર્ગો દેવસ્ય
વીમાહિ । ધિયો યો ન પ્રચોદયાત્ ॥

મત્ત્રિદાનદ પ્રભુના, શ્રેષ્ઠ તેજતુ ધ્યાન એ,
ધરીયે જે વડે માને, પ્રેરે શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિ બહુ

શ્રી માતૃભૂમિ સ્તવન.

નમામિ મારતિ માતર્સ્વત્રાયા સદાશ્રિતા ।

નન્વામિચ્છામ્યહ દ્રષ્ટ વદ્ધા નિગડવન્ધન ॥

નમુ હુ ભારતિ માતા, સ્વત્ર જે સદા સહી,

ન જેવા હુ તુને ઇચ્છુ, બેઠીથી જરાયલી

વદે માતરમચ્ચક્તા વ્યક્તા ચ જનનીં પરામ્ ।

દીનોઝ્હ બાલક કાશ્ન સેવા જન્મનિ જન્મનિ ॥

વહુ અદૃશ્ય માતા હુ, દૃશ્યા હે જનની મુજ,

બાળક દીન હુ ઇચ્છુ, એવા જન્મો જન્મ તુજ.

ॐ

શ્રી સચિત્ર સ્તવન સમશ્લોકી

સરળ ભગવદ્ ગીતા.

ગીતા મહાત્મ.

। ભગવન્પરમેશાન ભક્તિરવ્યભિચારિણી ।

પ્રારબ્ધં શુજ્યમાનસ્ય કથં ભવતિ હે પ્રભો ॥

હે ભગવાન ' હે પ્રભુ ' ભક્તિ અનન્ય આપની,
પ્રારબ્ધ કર્મ બોક્તાને, મને પ્રભુ ' કેમે કરી-૧

પ્રારબ્ધં શુજ્યમાનો હિ ગીતાભ્યાસરતઃ સદા ।

સ મુક્તઃ સ સુખી લોકે કર્મણા નોપહિપ્યતે ॥

બોક્તા પ્રારબ્ધ પણ ને, ગીતા પાઠ નિત્યે કરે,
તે સુખી મુક્ત આ લોકે, લેપાય કર્મે ના ખરે-૨

મહાપાપાદિપાપાનિ ગીતાધ્યાનં કરોતિ ચેત્ ।

કચિત્સ્પર્શં ન કુર્વતિ નલિનીદલમમ્બુવત્ ॥

ન કમળ પત્રે જળ, જેમ મ્પગ જરા કડે,
ગીતા ધ્યાને ન તેમજ, મહા પાપ કદી ૧૨-૩

ગીતાયાઃ પુસ્તકં યત્ર યત્ર પાઠઃ પ્રવર્ત્તતે ।

તત્ર સર્વાણિ તીર્થાનિ પ્રયાગાદીનિ તત્ર વૈ ॥

ગીતા પોથી જહા હોય, ને પાઠે જ્યાં જ્યાં થાય જ,
ત્યાં આગળ સર્વ તીર્થો, પ્રયાગ આદિ જાય ૧૩-૪

સર્વે દેવાશ્ચ ઋષયો યોગિનઃ પન્નગાશ્ચ ચે ।

ગોપાલા ગોપિકા વાપિ નારદોદ્ધવપાર્ષદૈઃ ।

સહાયો જાયતે શીઘ્રં યત્ર ગીતા પ્રવર્ત્તતે ॥

સર્વ દેવો ઋષિઓને, યોગીઓને નાગ મૈ,
ગોપી ગોપાલ પાર્ષદ નારદ ને ઉદ્ધવ સૌ,
પ્રવતે જ્યાં ગીતા ત્યાંહી, સાચ કરવા જાય સૌ-૫

યત્ર ગીતાવિચારશ્ચ પઠન પાઠનં શ્રુતમ્ ।
તત્રાહં નિશ્ચિતં પૃથિવિ નિવસામિ સદૈવ હિ ॥

ગીતા મિચાર જ્યા ચાલે, બળે બળાવે સામળે,
તે જગામા રહુ નમ્કી, હુ વાસો સદા કરીને-૬

ગીતાશ્રયેઽહં તિષ્ઠામિ ગીતા મે ચોત્તમં ગૃહમ્ ।
ગીતાજ્ઞાનમુપાશ્રિત્ય ત્રીલોકાન્પાલયામ્યહમ્ ॥

ગીતાશ્રયે રહુ હુ ને, ગીતા શ્રષ્ટ ધર ગણુ,
ગીતા જ્ઞાન અહે તેને, ત્રિલોકે પાવન કર-૭

ગીતા મે પરમા વિદ્યા બ્રહ્મરૂપા ન સંશયઃ ।
અર્ધમાત્રાક્ષરા નિત્યા સ્વાનિર્વાચ્યપદાત્મિકા ॥

ગીતા મારી પરમ વિદ્યા, બ્રહ્મરૂપ શકી નથી,
અર્ધમાત્રા અવિનાશી, નિત્ય ગૂઢ પદાળી જે-૮

ચિદાનંદેન કૃષ્ણેન પ્રોક્તા સ્વમુખતોઽર્જુનમ્ ।
વેદત્રયી પરાનંદા તત્ત્વાર્થજ્ઞાનસંયુતા ॥

શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માએ, મુખે કહી અર્જુનને,
ત્રિવેદ ૩૫ આનંદી પૃણ જ્ઞાને, તત્ત્વે, અર્થે-૯

યોઽષ્ટાદશજપો નિત્યં નરો નિશ્ચલમાનસઃ ।
જ્ઞાનસિદ્ધિં સ લભતે તતો યાતિ પરં પદમ્ ॥

મન નિશ્ચળ ગીતાના, અટાર આયાસ પદે,
તે પામે જ્ઞાન મિદ્ધિને, જન્ય તે પરમ પદે-૧૦

પાઠેઽસમર્થઃ સંપૂર્ણે તતોઽર્ધ પાઠમાચરેત્ ।
તદા ગોદાનજં પુણ્ય લભતે નાત્ર સંશયઃ ॥

પાઠ સર્વ બને ન તો, પાઠ અર્ધે જો કરે,
મળે છે ફળ ગોદાન, તેમા ન સંશય જરે-૧૧

ત્રિભાગં પઠમાનસ્તુ ગંગાસ્નાનફલં લભેત્ ।
ષડંશં જપમાનસ્તુ સોમયાગફલં લભેત્ ॥

ત્રીજો ભાગે ૬૨ પાઠ, પામે ગંગા સ્નાન ફળ,
છઠ્ઠા ભાગે ૬૨ પાઠ, પામે સામ યજ્ઞ ફળ-૧૦

एकाध्यायं तु यो नित्यं पठते भक्तिसंयुतः ।
रुद्रलोकमवाप्नोति गणो भूत्वा वसेच्चिरम् ॥

એક અધ્યાય તો નિત્ય, શ્રદ્ધાથી ભક્તિ કરે,
તે પામે છે રુદ્રલોક, ગણ થઈને તે રહે-૧૦

अध्यायं श्लोकपादं वा नित्यं यः पठते नरः ।
यावन्मन्वतर याति नरतां स वसुंधरे ॥

અધ્યાય શ્લોક એકજ, અગ્ણ પાઠે જો કરે,
તે મન્વન્તર પામે છે, આ લોકે મનુષ્યત્વને-૧૪

ગીતાયાઃ શ્લોકદશકં સપ્ત પંચ ચ ચતુષ્ટયમ્ ।
દ્વૌ ત્રીનેકં તદદ્ધ વા શ્લોકાનાં યઃ પઠેન્નરઃ ॥

ચાર પાંચ છ તે સાત, આઠ નવ દશ પદે,
અથવા ત્રણ બે એક, યે અર્થો આઠ ને-૧૫

ચંદ્રલોકમવાપ્નોતે વર્ષાણામયુતં ધ્રુવમ્ ।
ગીતાપાઠસમાયુક્તો મૃતો માનુષતા વ્રજેત્ ॥

ચ દ્રવ્યોક મળે તેને, દસ હજાર વર્ષ તે,
અવસ્ય મરતા પામે, મનુષ્યત્વ ગીતા પદે-૧૬

ગીતાભ્યાસં પુનઃ કૃત્વા લભતે મુક્તિમુત્તમામ્ ।
ગીતેત્યુચ્ચારસંયુક્તો મ્રિયમાણો ગતિં લભેત્ ॥

ત્રી ગીતા કરી પાડે, મોઢા પદ પામેજ તે,
મોક્ષનારો શબ્દ ગીતા, પામે છે તે સદ્ગતિને-૧૭

ગીતાર્થશ્રવસાસક્તો મહાપાપયુતોઽપિ વા ।
વૈકુંઠં સમવાપ્નોતિ વિષ્ણુના સહ મોદતે ॥

પ્રીતિ માનના ગીતા, જન પાપી પુતા પણ,
વૈકુંઠા વિષ્ણુ માયે, પ્રે તે મુખે ગમન-૧૮

ગીતાર્થ ધ્યાયતે નિત્યં કૃત્વા કર્માણિ ભૂરિશઃ
જીવન્મુક્તઃ સ વિજ્ઞેયો દેહાંતે પરમ પદમ્ ॥

ગીતા અર્થે ધરે ધ્યાન, અનેક કર્મે કરીને,
જીવનુત્તમ મુક્ત, પામે પદ પરમ તે-૧૯

ગીતામાશ્રિત્ય બહવો ભૂભુજો જનકાદયઃ ।
નિર્ધૂતકલ્મષા લોકે ગીતા યાતાઃ પરં પદમ્ ॥

ગીતા પાઠ કરી સર્વે, જનક આદિ રાજવી,
પાપ રહિત આ લોકે, મોક્ષ પામ્યા સૌ માનવી ર

ગીતાયાઃ પઠનં કૃત્વા માહાત્મ્યં નૈવ યઃ પઠેત્ ।

વૃથા પાઠો ભવેત્તસ્ય શ્રમ એવ હુદાહૃતઃ ॥

જે ગીતાનો કરી પાઠ, મહાત્મ પાઠ ન કરે,
તેનો થાય વૃથા પાઠ, વૃથા પ્રયત્ની તે બને-૨૧

एतन्माहात्म्यसंयुक्तं गीताभ्यासं करोति यः ।

स तत्फलमवाप्नोति दुर्लभां गतिमाप्नुयात् ॥

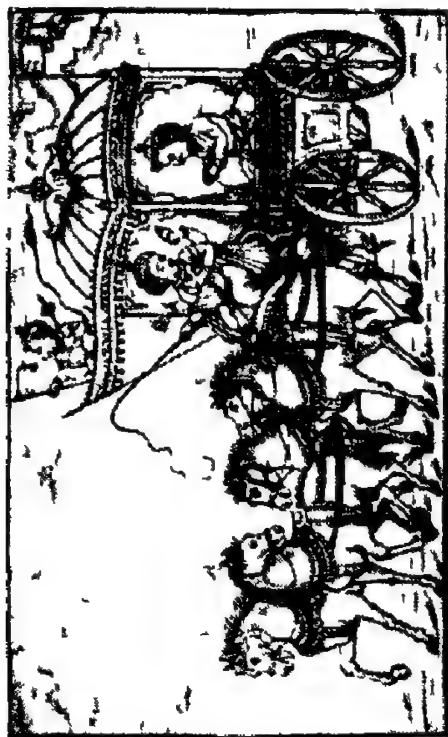
આ મહાત્મ મહિત જે, ગીતા અભ્યાસ જે જે,
પ્રહેલા ફળ મેળવી, દુર્લભ ગતિને મળે-૨૨

माहात्म्यमेतद्गीताया मया प्रोक्तं सनातनम् ।

गीताते च पठेद्यस्तु यदुक्तं तत्फलं लभेत् ॥

ગીતા તણુ મહાત્મ આ, સનાતન જે મે કહ્યું
ગીતા અ તે પઢે જેઓ, પ્રથા મળે ફળ સહુ-૨૩

ગીતા મહાત્મ સમાપ્ત

•

—

ॐ

श्री सवित्र स्तवन सभक्षोकी

सरण भगवद् गीता

अध्याय पहलो.

अर्जुन विषादयोग

धृतराष्ट्र उवाच ।

धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युगुत्सवः ।

मामकाः पांडवाश्चैव किमकुर्वत संजय ॥

धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे, युद्ध दृष्टिछात्रे न्या मर्त्या,
मामका ते पांडुना पुत्रो, शु कुरु संजय तदा-१

संजय उवाच ।

दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा ।

आचार्यमुपसंगम्य राजा वचनमब्रवीत् ॥

ज्येष्ठ रणे व्यवस्थित, पांडु मेना दुर्योधने,
द्रोणाचार्य शुभ पाम, राजा मोत्या वचन नै-२

પર્યૈતાં પાણ્ડુપુત્રાણામાચાર્ય મહતી ચમૂષ્ ।
વ્યૂઠાં દ્રુપદપુત્રેણ તવ શિષ્યેણ ધીમતા ॥

નુઓ પાંડુ પુત્રાની આ, મુદ્ધિતાન તવ શિષ્યે,
નુઓ આચાર્ય મતા આ, મોટી રચેલી આ દિન-૩

અત્ર શૂરા મહેત્વાસા भीमार्जुनसमा युधि ।
युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥

ભીમાર્જુન સમા ગગ, ધનુષ્ય માણો મહિત,
કે વિરાટ મહારથી, દ્રુપદ યુધે નિપુણ-૪

वृष्टकेतुश्चेकितानः काशिराजश्च वीर्यवान् ।
पुरुजित्कुन्तिभोजश्च शैब्यश्च नरपुंगवः ॥

ચેત્રીતાન ધાટકેતુ, કાશી રાજ પગકેમી,
કુન્તિભોજ પુરજિત, નરેમા શ્રેષ્ઠ શૈબ્ય ૫-૫

યુધામન્યુશ્ચ વિક્રાન્ત ઉત્તમૌજાશ્ચ વીર્યવાન ।
સૌભદ્રો દ્રૌપદેયાશ્ચ સર્વ એવ મહારથાઃ ॥

દ્રૌપદો છે મહારથી, મુભદ્રાનો પુત્ર બળી,
ઉત્તમૌજ અભિમન્યુ, મુધામન્યુ મહા બળી-૬

અસ્માકં તુ વિશિષ્ટા યે તાન્નિબોધ દ્વિજોત્તમ ।
નાયકા મમ સૈન્યસ્ય સંજ્ઞાર્થં તાન્બ્રવીમિ તે ॥

ત્રટ બ્રાહ્મણુમા એવા, આપ ઉત્તમ છે બહુ,
૩ નામ મમ સેનાના, મુખ્ય નાયકના કહુ-૯

મવાન્भीष्મશ્ચ કર્ણશ્ચ કૃપશ્ચ સમિતિંજયઃ ।
અશ્વત્થામા વિકર્ણશ્ચ સૌમદાત્તિર્જયદ્રથઃ ॥

આપ ભિમ યુદ્ધે કર્ણ, કૃપાચાર્ય છે કુશળ,
વિરુદ્ધ ને અશ્વસ્થામા, ભુરિશ્રવા જયદ્રથ-૮

अन्ये च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः ।
नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥

शूरा ये युधि शूरा, प्राणुनाता अन्य आः,
विर विध अः शस्त्रे, अत्रनाग ये अः-८

अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम् ।
पर्याप्तं त्विदमेतेषा बलं भीमाभिरक्षितम् ॥

अपर्याप्तं आपार्यु मैत्र्य भिभृथी पामेक्ष रक्षा,
मपर्याप्तं तेमनु सेन्य, भीम तेनी उरे रक्षा-१०

अयनेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिताः ।
भीष्ममेवाभिरक्षन्तु भवन्तः सर्व एव हि ॥

मय रक्षा नता माहे, आ रदी निज जगे,
मा योद्धाये उमेक्षाने भि म रक्षा गे यगे-११

સજય ઉવાચ ।

તસ્ય સંજનયન્ હર્ષ કુરુવૃદ્ધઃ પિતામહઃ ।
સિહનાદં વિનયોચૈઃ શઙ્ગં દધ્મૌ પ્રતાપવાન્ ॥

ભિન્નપિતા વયોવૃદ્ધ, શખની સિદ્ધગજના,
કરે આનંદ માટે તે, પ્રતાપી દુર્યોધનના-૧૨

તતઃ શઙ્ગાશ્ચ ભેર્યશ્ચ પળવાનકગોમુखाઃ ।
સહસૈવાભ્યહન્યન્ત સ શન્દસ્તુમુલોઽપ્યવત્ ॥

શખ ભેરી નગાગ ને, જાજ રણશીમા ધુકે,
વાગવા મદયા માડયા, મોટા ઘોષ તારે ઝુકે-૧૩

તતઃ શ્વેતૈર્હયૈર્યુક્તે મહતિ સ્યન્દને સ્થિતૌ ।
માધવઃ પાંડવથૈવ દિવ્યૌ શઙ્ગૌ પ્રદધ્મતુઃ ॥

શ્વેત ઘોડા રથે શોભે, કૃષ્ણ અર્જુન બેઠે ને,
નિજ નિજ દીવ્ય શખો, નેમણે ધુડ્યાજ તે-૧૪

પાશ્વજન્યં દૃષીકેશો દેવદત્તં ધનંજયઃ ।
પૌણ્ડ્રં દર્મા મહાશય ભીમકર્મા વૃકોદરઃ ॥

પાશ્વજન્યજ શ્રી કૃષ્ણે, અર્જુને દેવદત્તને,
ભયસ્ત કર્મા ભીમે, રાખ પૌણ્ડ્રુ આચ્ચને-૧૫

અનન્તવિજયં રાજા કુન્તીપુત્રો યુધિષ્ઠિરઃ ।
નકુલઃ સહદેવશ્ચ સુધોષમણિપુષ્પકૌ ॥

કુતિપુત્ર યુધિષ્ઠરે, રાખ અનન્તવિજય
નકુળ સહદેવે નો, સુધોષ મણિ પુષ્પક-૧૬

કાશ્યશ્ચ પરમેષ્વાસઃ શિશ્વળદી ચ મહારથઃ ।
ધૃષ્ટદ્યુમ્નો વિરાટશ્ચ સાત્યકિશ્ચાપરાજિતઃ ॥

કાશી રાજા મહાવિન્દ્ય શિશ્વળી છે મહારથી,
ધૃષ્ટદ્યુમ્ન વિરાટ, અપરાજિત સાત્યકી ૧૭

દ્રુપદો દ્રૌપદેયાશ્ચ સર્વશઃ પૃથિવીપતે ।

સૌભદ્રશ્ચ મદ્રાવાહુઃ શક્ષાન્દધ્મુઃ પૃથક્પૃથક્ ॥

મદ્રા બળી અભિમન્યુ, દ્રુપદ દ્રૌપદી પુત્રે,
શુદ્ધ શુદ્ધશર્મા પુત્ર્યા, હે 'રાજન' ત્યા મયએ ૧૮

સ ઘોષો ધાર્તરાષ્ટ્રાણાં હૃદયાનિ વ્યદારયત્ ।

નમશ્ચ પૃથિવી ચૈવ તુમુલો વ્યનુનાદયન્ ॥

નમ પૃથ્વી ગગતે એ, શર્મા કેરીપ્રતિ'ત્તી,
કાગળ કૌરવોના તે, ચીરી નાખે તે ચોપથી-૧૯

અથ વ્યવસ્થિતાન્દૃષ્ટ્વા ધાર્તરાષ્ટ્રાન્કપિધ્વજ ।

પ્રવૃત્તે શસ્ત્રસંપાતે ધનુરુદ્યમ્ય પાણ્ડવઃ ॥

વ્યવસ્થિત યુધે બેઠે, કૌરવો તે અરણ્યને,
પ્રવૃત્ત થૈ યુધ કાગે, ધનુષ્યને ઉપાડીને-૨૦

દૃષીકેશં તદા વાક્યમિદમાહ મહીપતે ।

અર્જુન ઉવાચ ।

સેનયોરુખયોર્મધ્યે રથં સ્થાપય મેઽન્યુત ॥

કૃષ્ણ પ્રત્યે કહે વાક્ય, ત્યાજ આવા મહિપતી,
બન્ને મેના મધ્ય રાખો, રથને જગતપતી-૨૧

યાવદેતાન્નિરિક્ષેઽહં યોદ્ધકામાનવસ્થિતાન્ ।

કૈર્મયા સહ યોદ્ધવ્યમસ્મિન્નગસમુદ્યમે ॥

ઉભા યુધ ઇચ્છાથી જો, હું બરાબર જોઉં સૌ,
રણન ગ્રામના મારો, કોણ લડવા ઇચ્છુ -૨૨

યોત્સ્યમાનાનવેક્ષેઽહં ય एतेઽत्र समागताः ।

ધાર્તરાષ્ટ્રસ્ય દુર્બુદ્ધેર્યુદ્ધે પ્રિયચિકીર્ષવઃ ॥

દારવાનો બધુ ઇચ્છી, કોણ ઉભા છે યુધમા,
જોઉં હું તો શૂરા સવ, દુર્બુદ્ધિ દુર્યોધનના-૨૩

સંજય ઉવાચ ।

एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत ।

सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमम् ॥

અર્જુનના કહેવાથી, હે ધૃતરાષ્ટ્ર ! શ્રી કૃષ્ણે,
ત્રણે રથ મૂક્યો ત્યારે, એક સેના મધ્યપણે-૨૪

भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षिताम् ।

उवाच पार्थ पश्यैतान्समवेतान्कुरूनि ॥

સમગ્ર અન્ય રાક્ષસી બિષ્મ દ્રોણ સન્મુખે,
વડે કૃષ્ણ ગુરુ પાર્થ, કોરવ સેનાને સુખે-૨૫

तत्रापश्यत्स्थितान्पार्थः पितृनथ पितामहान् ।

आचार्यान्मातुलान्भ्रातृन्पुत्रान्પૌત્રાન્સર્વીંસ્તथा

અર્જુને ત્યા નિહાળ્યા સૌ, યાદ દાદા ભાઈ ગુરુ,
પુત્ર પૌત્ર મિત્ર ભેડ, એકઠા યરેયા સહુ-૨૬

શ્વશુરાન્સુહૃદશ્ચૈવ સેનયોરુભયોરપિ ।
તાન્સમીક્ષ્ય સકૌન્તેયઃ સર્વાન્બન્ધૂનવસ્થિતાન્

મમગએા જતો મિત્ર, તેકાંબન્ધે મેના મળા,
ત્યા સમક્ષે સવ બાહુ, જોનિમુડીતિ આનુતે-૨૭

અર્જુન ઉવાચ ।

કૃપયા પરયાઽઽવિષ્ટો વિષીદન્નિદમબ્રવીત્ ।
દૃષ્ટ્વેમં સ્વજનં કૃષ્ણ યુયુત્સું સમુપાસ્થિતમ્ ॥

થ પગમ દયા મુકત, આમ ખેદ પામી નદે,
કૃપણ ! આ મધ્યમા કિભા અત્રન લાગે મૌખરે-૨૮

સીદન્તિ મમ ગાત્રાણિ મુખં ચ પરિશુપ્યતિ ।
વેપથુશ્ચ શરીરે મે રોમહર્ષશ્ચ જાયતે ॥

અંગ દીનુ યયુ માડ, મુખ મુનાઈ બનય છે,
પારી સારિર છટે, કિભા જ્વાલ થાય છે-૨૯

ગાણ્ડીવં સ્સંસતે હસ્તાન્નૃવર્ચૈવ પરિદહ્યતે ।

ન ચ શક્તોમ્યવસ્થાતું ભ્રમતીવ ચ મે મનઃ ॥

પડે છે મરી ગાણીવ, દાહ સર્વાંગે થાય છે,
અશક્ત હું ઉભો રે'તા, મન ભ્રમ બૌ થાય છે-૩૦

નિમિત્તાનિ ચ પશ્યામિ વિપરીતાનિ કૈશવ ।

ન ચ શ્રેયોઽનુપશ્યામિ હત્વા સ્વજનમાહવે ॥

માનભે હે કૃષ્ણ ! સાચુ, અપશુકન થાય છે,
ભણી મગા યુધ્ધ માટે, તે ન કરી કલ્યાણ છે-૩૧

ન કાઢ્ઢે વિજયં કૃષ્ણ ન ચ રાજ્યં સુસ્થાનિ ચ

કિં નો રાજ્યેન ગોવિન્દ કિં ભોગૈર્જીવિતેન વા

ન હાસ્ત્ય ગજ કે જય, સુખ કદા' ન તે થકી,
ગોવિદ ! ગજભોગે તુ ? હું અમને જીવનથી ? ૩૨

येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगाः सुखानि च
त इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च

તેને માટે હાંધુ ગત્ય, ભોગ વાતો ને સુખો,
તર્થ યુદ્ધ મહી ઉભા, તડ પ્રાણ ને ધન તો ૩

आचार्याः पितरः पुत्रास्तथैव च पितामहाः ।
मातुलाः श्वशुराः पौत्राः श्यालाः सवन्धिनस्तथा

પિતા પુત્રો અને પૌત્રો, આચારો ને પિતામહો,
મમગણો અને શાળા, તેમજ મા મળપિઓ ૩/

एताञ्च हन्तुमिच्छामि व्रतोऽपि मधुसूदन ।
अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते ॥

ત્રિલોક્ય મને ગત્ય, શો હજો મને ભવે,
ન હંધિશુ હાજ્યા તેને, તોગ યયુ પૃથ્વી મજો-૫

નિહત્ય ધાર્તરાષ્ટ્રાન્નઃ કા પ્રીતિઃ સ્યાજ્જનાર્દન ।
પાપમેવાશ્રયેદસ્માન્હત્વૈતાનાતતાયિનઃ ॥

‘ધાર્તરાષ્ટ્રા હણીને તુ ? પ્રીતિ થાય જનાર્દન’
આતનાયિ હણીને તો, પાપ લાગેજ અમને-૩૬

તસ્માન્નાર્હા વયં હન્તું ધાર્તરાષ્ટ્રાન્સ્વવાન્ધવાન્ ।
સ્વજનં હિ કથં હત્વા સુખિનઃ સ્યામ માધવ ॥

તે મારે અપટિત છે હણવા એ સ્વપ્નપુત્રે
તુ ? સુખી થઈએ કૃષ્ણ ! એ સ્વજનને મારીને-૩૭

યદ્યપ્યેતે ન પશ્યન્તિ લોભોપહતચેતસઃ ।
કુલક્ષયકૃતં દોષં મિત્રદ્રોહે ચ પાતકમ્ ॥

ન જાણે પાપ કૌશલ, લોભ પ્રુદ્ધિ મરીતમા,
દોષ કુલક્ષયે તુ છે ? પાપ શું ? મિત્રદ્રોહમા ૩૮

કથં ન જ્ઞેયમસ્માભિઃ પાપાદસ્માન્નિવર્તિતુમ્ ।
કુલક્ષયકૃતં દોષં પ્રપશ્યદ્વિર્જનાર્દન ॥

શકીએ કેમ જાણી ન, અમે પાપ નિવૃત્તમા,
કુળ લાયક થતા દોષો, કૃષ્ણ! મન જોનાર આ ૩૯

કુલક્ષયે પ્રણશ્યન્તિ કુલધર્માઃ સનાતનાઃ ।
ધર્મે નષ્ટે કુલં કૃત્સ્ત્રમધર્મોઽભિભવત્યુત ॥

કુળધર્મો સનાતન, નાશ પામે કુળાયે,
વનનષ્ટે સર્વ કુળ, નાશ કરે અધર્મ તે-૮

અધર્માભિભવાત્કૃષ્ણ પ્રદુષ્યન્તિ કુલસ્ત્રિયઃ ।
સ્ત્રીષુ દુષ્ટાસુ વાર્ણેય જાયતે વર્ણસકરઃ ॥

જાત્રીઓ દુરાચારી, વેરાઈ અધર્મે બને,
પત્ની દુષ્ટ સ્ત્રીઓ માહે, વણસડેજ જન્મે-૪૧

સકરો નરકાયૈવ કુલગ્નાના કુલસ્ય ચ ।
પતન્તિ પિતરો દ્વેષા લુપ્તપિણ્ડોદકક્રિયાઃ ॥

વાર્ણમન્ત્ર નામે નર્ક, કુળ અને કુળદાતા,
ક્રિયા પીડ વિના પિતૃ, નર્કે ગય અતર્પણ-૨૧

દોષૈરેતૈઃ કુલગ્નાના વર્ણસકરકારકૈઃ ।
ઉત્સાદ્યન્તે જાતિધર્માઃ કુલધર્માશ્ચ શાશ્વતાઃ ॥

વાર્ણમન્ત્રના, દોષ કુળના શત્રુના,
અનિવર્ય મહા નાટ, કુળધર્મો થાય મૃત-૪૩

ઉત્સન્નકુલધર્માણાં મનુષ્યાણાં જનાર્દન ।
નરકે નિયત વાસો ભવતીત્યનુશુશ્રુમ ॥

નાટ કુળ ધર્મો જન, નર્ક વામજ થાય તે,
માનવ્ય કે જનાર્દન ! એવું નકડી ખરે અમે ૧૪

અહો વત મહત્પાપં કર્તું વ્યવસિતા વયમ્ ।

યદ્રાજ્યસુખલોભેન હન્તું સ્વજનપુદ્ગતાઃ ॥

મેઠા પાપ અરે ' હા ' હા ' તૈયાર કરવા અમે,
કે રાજ્ય મુખના લોભે, મરજનો હણવા ગમે? ૪૫

યદિ મામપ્રતીકારમશસ્ત્રં શસ્ત્રપાણયઃ ।

ધાર્તરાષ્ટ્રા રણે હન્યુસ્તન્મે ક્ષેપતરં ભવેત્ ॥

નહિ સામે થનારો હુ, ને શસ્ત્ર વિનાનો મને,
ઢારવો શસ્ત્ર ધારી જો, માગે તો ક'ત્યાણુ રણે-૪૬

સજય ઉવાચ ।

एवमुक्त्वार्जुनः संख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।

विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्गमानसः ॥

એ પ્રમાણે કહી બેસા, અર્જુન રથે યુદ્ધમાં,
માણુ ધનુષ્ય છોડીને, થૈ શોનતુર મનમાં-૪૭

અધ્યાય ૧ લો સમાપ્ત.

अध्याय बीजो.

साध्ययोग

सजय उवाच ।

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलक्षणम् ।

त्रिषीदंतमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥

ते प्रनरे ह्या युक्त, नेत्रे आमुवाणे पल्लु,
मिदं युक्त अश्रुनने, कृपया आ वयन-१

श्री कृष्ण उवाच ।

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम् ।

अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥

भोद दु अ तने कयाथी, कवप्ते माभे उभु,
अनार्य अस्वर्गीय, अश्रुन । अपकीर्तिनु-२

કૈવ્યં મા સ્મ ગમઃ પાર્થ નૈતત્ત્વમ્પપદ્યતે ।

ક્ષુદ્રં હૃદયદૌર્બલ્યં ત્યક્ત્વોત્તિષ્ઠ પરંતપ ॥

અર્જુન ' થા ન પ્રયર, એતો તને ધટે નહિ,
તુ-છ મન નિર્બળતા, છોડી દેખો તુ થા આત્મા-૩

અર્જુન ઉવાચ ।

કથં ભીષ્મમહં સંખ્યે દ્રોણં ચ મધુસૂદન ।

શ્વભિઃ પ્રતિયોત્સ્યામિ પૂજાર્હાવરિસૂદન ॥

ભીષ્મ ને દ્રોણુ મામે હુ, યુદ્ધમા મધુસૂદન
ખાણો વડે લડુ કેમ, બેઉ મામે પૂજનીય-૧

ગુરુનૃત્વા હિ મહાનુભાવાન્ ।

શ્રેયો ભોક્તું મૈક્ષ્યમપીહ લોકે ।

હત્વાર્થકામાંસ્તુ ગુરુનિર્દૈવ
ભુંજીય ભોગાન્નુધિરપ્રદિગ્ધાન્ ॥

ગુરુ હણી એ મહા ભાવવાળા,
માન થયુ આ જગે ભીખવાળા,
ગુરુ હણી એ, મુજ સ્વાર્થ માટે,
સ્થીર ભીના ગુ ૩ । ભોગ માટે ૫

ન ચૈતદ્વિઙ્નઃ કતરન્નો ગરીયો ।
યદ્રા જયેમ યદિ વા નો જયેયુઃ ।
યાનેવ હત્વા ન જિજીવિષામ-
સ્તેઽવસ્થિતાઃ પ્રમુખે ધાર્તરાષ્ટ્રાઃ ॥

ન જાણીએ આ અમે કોણુ શ્રેષ્ઠ,
હુત્યે અમે કે અમને હુતેજ,
ન એને હણી હુવવાની ઇચ્છા,
તે કૌરવો આ મો સામેજ ઉભા, ૬

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः ।

पृच्छामि त्वां धर्मसंमूढचेताः ।

यच्छ्रेयः स्यानिश्चितं ब्रूहि तन्मे ।

शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥

कार्पण्य दोषे ऽ व्यवसाय नाह,

तने पुष्टु ऽ यित धर्म अह,

नक्षत्री कहे ने भने ऐश्व मा,

ऽ शिष्य शिष्यागत धोधि मा ७

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्या-

द्यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।

अवाप्य भूमावसपत्नमृद्धं ।

राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् ॥

भगे निःशुभं गन्तव्यं तोषणम्,
अनं देवाधिपतिं तु नृदि पण्य,
अर्था न ज्ञेयं तु कथं उपाय,
गोष्ठं छद्मि दमनं ह्यथ थाय ८

सजय उवाच ।

एवमुक्त्वा हर्षिकेशं गुडाकेश परतपः ।

न योत्स्य इति गोविंदमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह ॥

श्रीकृष्णने कही अणु, हे धृतराष्ट्र ! अणुने,
“तु तो नहि लक्ष” कृष्ण ! सुपथै गयो कहीने-८

તમુવાચ હૃષીકેશ પ્રહસન્નિવ ભારત ।
સેનયોરુભયોર્મદ્વયે વિષીદંતમિદં વચઃ ॥

તેને કહ્યું હૃષીકેશે, સેન હમી ભારત હે ।
મને મેના મ'ય ઉભી, સોગાતુર અર્જુનને-૧૦

શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ—

અશોચ્યાનન્વશોચસ્ત્વં પ્રજ્ઞાવાદાંશ્ચ ભાષસે ।
ગતાસૂનગતાસૂંશ્ચ નાનુશોચન્તિ પંડિતાઃ ॥

અગોચનો એ શોચ, ને યાદી વાનો તુ એ,
શ્રવતા કે મરેલાનો, ગોચ પડેનો ના પ્રે-૧૧

ન ત્વેવાહં જાતુ નાસં ન ત્વં નેમે જનાધિપાઃ ।
ન ચૈવ ન ભવિષ્યામઃ સર્વે વયમતઃ પરમ્ ॥

હુ, ને તુ, ને ન આ વૃષો, હતા “એમ પણ નહિ,”
ને એ રીતે ન આપજો, હવે પડી હૈશુ નહિ-૧૨

દેહિનોઽસ્મિવ્યથા દેહે કૌમારં યૌવનં જરા ।
તથા દેહાંતરમાસિર્ધીરસ્તત્ર ન મુહ્યતિ ॥

દેહીના જેમ આ દેહે, બાળ યુવા મધ્યપણ,
દેહ પ્રાપ્ત થતા ખીણ, ધીર મોહે ન તે તણ-૧૩

માત્રાસ્પર્શાસ્તુ કૌંતેય શીતોષ્ણસુખદુઃખદાઃ ।
આગપાપાયિનોઽનિત્યાસ્તાસ્તિતિક્ષસ્વ ભારતા॥

માત્રા સ્પર્શ અર્જુન મૈ, શીતોષ્ણ ને સુખદુઃખો,
અનિત્ય આવતા જતા, તે સહ ભારત અહો'-૧૪

યં હિ ન વ્યથયંત્યેતે પુરુષં પુરુષર્ષભ ।
સમદુઃખસુખં ધીરં સોઽમૃતત્વાય કલ્પતે ॥

જેને એની નહિ પીડા તે નથી નર ઉત્તમા '
સમ સુખે દુઃખે ધીર, લાયક છે તે મોક્ષના-૧૫

નાસતો વિદ્યતે ભાવો નાભાવો વિદ્યતે સતઃ ।
 ઉભયોરપિ દૃષ્ટોઽન્તસ્ત્વનયોસ્તત્ત્વદર્શિભિઃ ॥

અથ અસત્ય જાણ્યું ન, અથિર પણ મત્યને,
 અત દેખે તત્ત્વદર્શી, પડિન પગખી બેઠને-૧૬

અવિનાશિ તુ તદ્વિદ્ધિ येन सर्वमिदं ततम् ।
 विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति ॥

જાણે તેજ અવિનાશી, જેથી વ્યાપ્ત આ બધું કે,
 વિનાશ એ અવ્યયનો, કશું દે ન યાગ્ય ૬-૧૭

अंतवंत इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।
 अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युद्धयस्व भारत ॥

અવિનાશી અપ્રમેય, નિત્ય કહ્યા મનુષ્યના,
 અતવાળા શરીરે આ, તો જા અજીન યુદ્ધમાં-૧૮

ય એનં વેત્તિ હંતારં યશ્ચૈનં મન્યતે હતમ્ ।
 ઉભૌ તૌ ન વિજાનીતો નાયં હંતિ ન હન્યતે ।'

જે જાણે મારનારે તે, તે જે જાણે મગાયનો,
 તેઓ બંને ન જાણે તે, ન હતાં, ન હણાયનો-૧૯

ન જાયતે મ્રિયતે વા કદાચિ-
 વાય ભૂત્વા ભવિતા વા ન ભૂયઃ ।
 અજો નિત્યઃ શાશ્વતોઽયં પુરાણો ।
 ન હન્યતે હન્યમાને શરીરે ॥

ન જન્મે કદિ વા ન તે મરે છે
 ન એ થયો વા ફરીને થશે એ,
 નિત્ય અજન્મા એક રૂપ જુનો,
 દેહે ન હણાય હણના જ તે તો ૨૦

વેદાવિનાશિન નિત્યં ચ એનમન્મવ્યયમ્ ।
 કથં સ પુરુષઃ પાર્થ કં ઘાતયતિ હતિ કમ્ ॥

નિત્ય નાશો અવિનાશી, આત્મા અવ્યય અનન્મા,
 નમ તે નર હે પાર્થ' । મારે, કં ઘાતેલી હત્યા ૨૧

વાસાંસિ જીર્ણાનિ યથા વિહાય ।
 નવાનિ ગૃહ્ણાતિ નરોઽપરાણિ ।
 તથા શરીરાણિ વિહાય જીર્ણા-
 ન્યન્યાનિ સંયાતિ નવાનિ દેહી ॥

અમે જુના જેમ જતો તારે,
 આહું નવા અન્ય એવે પ્રતારે,
 એ કીતે તજી તે જુના મરીંગે,
 અન્ય ધાર નવા દેહો વગણો ૨૨

નૈન છિદંતિ શસ્ત્રાણિ નૈનં દહતિ પાવકઃ ।

ન ચૈનં ક્લેદયત્યાપો ન શોષયતિ માતૃતઃ ॥

એને ઉઠે નહિ શસ્ત્રો, નહિ અગ્નિ બાળી નદે,
ને નહિ બીજવે પાણી, વાયુ મુન્વી ના નૃ-૨૩

અચ્છેદ્યોઽયમદાહ્યોઽયમક્લેદ્યોઽશોષ્ય એવ ચ ।

નિત્યઃ સર્વગતઃ સ્થાણુરચલોઽયં સનાતનઃ ॥

અઠેવ ને અનાદી એ, અભીન્ય અગોચ્ય નદે,
મર્વ વ્યાપી નિત્ય સ્થિર, એ અચળ સનાતની-૨૪

અન્યક્તોઽયમચિંત્યોઽયમવિકાર્યોઽયમુચ્યતે ।

તસ્માદેવં વિદેત્ત્વૈનં નાનુશોચિતુર્ધર્મિ ॥

અન્યક્ત એ અચિંત્ય એ, અવિહરી એને ઝંડે,
ગાળીને તેથી એના તે તને મોચનુ ના ધટે-૨૫

અથ ચૈનં નિત્યજાતં નિત્યં વા મન્યસે મૃતમ્ ।
તથાપિ ત્વં મહાબાહો નૈવં શોચિતુમર્હસિ ॥ ।

જે હવે એ નિત્ય જન્મી, તુ જે માને નિત્ય મુત્તો,
તો પછી હે તને પાર્થ ! ન ધટે સોય કરવા ૨૬

જાતસ્ય હિ ધ્રુવો મૃત્યુર્ધ્રુવં જન્મ મૃતસ્ય ચ ।
તસ્માદપરિહાર્યેઽર્થે ન ત્વં શોચિતુમર્હસિ ॥

જન્મે તેનું નડકી મૃત્યુ, જન્મે મુએલો તે નડકી,
“દાન્યુ ટળે ન” માટે તે, સોયનું ધડતુ નથી—૨૭

અવ્યક્તાદીનિ ભૂતાનિ વ્યક્તમધ્યાનિ ભારત ।
અવ્યક્તનિધનાન્યેવ તત્ર કા પરિદેવના ॥

અવ્યક્ત આદિ છે દેહો, પાથ ! મ'યાવન્થા પછી,
અ'ય'ન નાશ છે એમ, ત્યા શુ શોક એનો પછી? ૨૮

આશ્ચર્યવત્પश्यति कश्चिदेन-

माश्चर्यवद्ब्रूदति तथैव चान्यः ।

આશ્ચર્યવચ્ચૈનમન્યઃ શૃણોતિ

શ્રુત્વાઽપ્યેનં વેદ ન ચૈવ કશ્ચિત્ ।

આશ્ચર્ય સમ જુએ કોઈ એને,

આશ્ચર્ય સમ અન્ય એમે કહે ને,

આશ્ચર્ય સમ સુણે અન્ય એને,

એને કો પણ ન જાણે સુણીને. ૨૯

देशी नित्यमवध्योऽयं देहे सर्वस्य भारत ।

तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ।

આત્મા નિત્ય અનાશી આ, દેહે સવની ભારત ।

તેથી પ્રાણી સર્વ માટે સોચુ અધઠારત-૩૦

સ્વધર્મપિ चावेक्ष्य न विकपितुमर्हसि ।

धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत् क्षत्रियस्य न विद्यते

ને જોઈ અવમ પણ, ઇપતુ વટતું નથી,
૧મ યુદ્ધ નમો શ્રેષ્ઠ, મજે ત્રીને કા નથી ૨૧

यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम् ।

सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ लभन्ते युद्धमादृशम् ॥

અ ના યા મે મ જોલુ ને, ખુલ્લા અર્ગદ્વાર અપ,
ત્રીજો મુખિયા પાર્થ, મેળવ આતુ ૧૨ ૨૨

अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं संग्राम न करिष्यसि ।

ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥

જો જો તુ ધર્મઅપ યુદ્ધ આતુ નહિ ૨૨
તો અધર્મ અને કીર્તિ, જોળી પાપ તને મજો-૩૩

અકીર્તિં ચાપિ ભૂતાનિ કથયિષ્યન્તિ તેઽઽવ્યયામ્
સંભાવિતસ્ય ચાકીર્તિર્મરણાદતિરિચ્યત ॥

ને યોગે અપકીર્તિની, વાતો નાગે મદ્ર યે
ભાનવીએ વધારે છે, અકીર્તિ સર્વવત્તે-૩૪

ભયાદ્રણાદુપરતં મંસ્યંતે ત્વા મહારથાઃ ।
યેષાં ચ ત્વં बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् ।

ભયે રણે હોયો જો, જાણે તુને મહારથી,
ને તેનો તુ બહુ માન્ય, લઘુતા પામીશ અતી-૩૫

अवाच्यवादाश्च बहून् वदिष्यन्ति तवाहिताः ।
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम् ॥

વડુ વેણા ન બોલ્યાના, વદમે તારા શત્રુઓ
નિન્દમે સામર્થ્ય તાર, વધારે બીજીદુખ કે ? ૩૬

હતો વાપ્રાપ્સ્યસિ સ્વર્ગં જિત્વા વા ભોક્ષ્યસે મહીમ્
તસ્માદુત્તિષ્ઠ કૌતેય યુદ્ધાય કૃતનિશ્ચયઃ ॥

પામે સ્વર્ગ મળ્યો તો, વા હતે તો પૃતી મળે,
તેથી કૌતેય થા હમો, નિશ્ચયવાળો થે યુધે-૩૭

સુખદુઃખે સમે કૃત્વા લાભાલાભૌ જયાજયૌ ।
તતો યુદ્ધાય યુજ્યસ્વ નૈવં પાપપ્રાપ્સ્યસિ ॥

સુખ દુઃખ મમા જાણી, લાભાલાભો જયાજયો,
તેથી યુધે યુક્ત થા તુ, એમા પાપ લાગે ન હો-૩૮

एषा तेऽभिहिता सांख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु ।
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि ॥

માખ્યે તને હહેલી આ, બુદ્ધિ યોગે સુણુ હવે,
તુ જો બુદ્ધિ રહે યુક્ત, કર્મ બંધન છોડશે-૩૯

નેહાભિક્રમનાશોઽસ્તિ પ્રત્યવાયો ન વિદ્યતે ।
સ્વલ્પમપ્યસ્ય ધર્મસ્ય ત્રાયતે મહતો ભયાત્ ॥

અક્રાંતા નથી આત્મા, હરકત ન દીસતી,
આ ધર્મની જરા પણ તરાય મહા ભયથી-૪૦

વ્યવસાયાત્મિકા બુદ્ધિરેકેહ કુરુનંદન ।
બહુશસ્વા હનંતાશ્ચ બુદ્ધયોઽવ્યવસાયિનામ્ ॥

વ્યવસાયી બુદ્ધિ એક, કુરુનંદન ! આ મહી,
અનત ભેદ વાળી એ, અવ્યવસાયીની બુદ્ધિ-૪૧

યામિમાં પુષ્પિતાં વાચં પ્રવદંત્યવિપાશ્રિતઃ ।
વેદવાદરતાઃ પાર્થ નાન્યદસ્તીતિ ઘાદિનઃ ॥

જે આ પુષ્પયુક્ત વાણી, જન અચાની તો કહે,
વેદ વાદાસકત પાર્થ ! 'ખીજી' નથી એમજ કે' ૪૨

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम् ।
क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति ॥

प्रणीतं स्वर्गं परायणम्, दाता जन्म-कर्म-
क्रिया बहु प्रवर्तते, भोग ऐश्वर्यं मोक्ष-१३

भोगैश्वर्यप्रपक्तानां तयाऽपहृतचेतसाम् ।
व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥

ते वडे भोग विनाश, अमृतता हीन ह्य,
तेरानी व्यवसायीन, समाधिमा बुद्धि १४-१५

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।
निर्द्रवो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान्

त्रिगुण्य विषयी वदे था तु ते गुणो रज्जि
निद्रा मत्त्वगुणीने निर्योग क्षेम आत्मी-१५

યાવાનર્થ ઉદપાને સર્વતઃ સંપ્લુતોદકે ।

તાવાન્સર્વેષુ વેદેષુ બ્રાહ્મણસ્ય વિજાનતઃ ॥

તેમ હેતુ તરખ્યાનો, પુણુ થાય જળાશયે,
તેમ જાણો મર્વ વેદે, બ્રહ્મજ્ઞાનીના હેતુ થે-૪૬

વર્મણ્યેવાધિકારસ્તે મા ફલેષુ કદાચન ।

મા કર્મફલહેતુર્ધૂર્મા તે સંગોઽસ્ત્વકર્મણિ ॥

ક્રમ માજ અધિકાર, તારે પ્રાપ્તિ ન ફળે,
ન-ધર્મ-ફળ-હેતુ થા, સંગી થે ન તુ અર્થે-૪૭

યોગસ્થઃ કુરુ કર્માણિ સંગં ત્યક્ત્વા ધનંજય ।

સિદ્ધ્યસિદ્ધયોઃ સમો ભૂત્વા સમત્વં યોગ ઉચ્યતે

યોગે રેલ કંગે કર્મો, સંગ છોડી અર્થુન હે '
મમસિદ્ધિ અસિદ્ધિ થૈ, તે સમાવને યોગ કે'-૪૮

દૂરેણ હવરં કર્મ બુદ્ધિયોગાદ્ધનંજય ।
 બુદ્ધૌ શરણમન્વિચ્છ કૃપણાઃ ફલહેતવઃ ॥

ઉતરતુ કર્મ બીજુ બુદ્ધિયોગે ધનજય,
 શરણુ ગોધ બુદ્ધિનુ, કૃપણ હેતુઓ કૃપણ ૪૯

બુદ્ધિયુક્તો જહાતીહ ઉભે સુકૃતદુષ્કૃતે ।
 તસ્માદ્યોગાય યુજ્યસ્વ યોગઃ કર્મસુ કૌશલમ્

છોડે અહીં બુદ્ધિ યુક્ત, સુકૃત દુષ્કૃત બંને
 તેથી તુ યોગ માટે જા, કર્મે કુશળ યોગ તે-૫૦

કર્મજં બુદ્ધિયુક્તા હિ ફલં ત્યક્ત્વા મનીષિણ ।
 જન્મબંધાવિનિર્મુક્તાઃ પદં ગચ્છંત્યનામયમ્ ॥

કર્મે થતા બુદ્ધિયોગી, ડાહ્યા કળ તણ નિશ્ચે,
 જન્મ બંધન નિર્મુક્તા, જાય છે નિર્દોષ પદે-૫૧

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्याति ।
तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥

ज्यारे तारी बुद्धि तरी, मोह कलिले नशे,
त्यारे सुस्थ सुखीश ने, तेना वैरागी तु थशे-५२

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला ।
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ।

बुद्धि अधिक जानाणी, ज्यारे तारी दृढ थशे,
अचल ने समाधिस्त बुद्धि योगे त्यारे नशे-५३

अर्जुन उवाच ।

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव ।
स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासीत ब्रजेत किम् ।

स्थित प्रज्ञ समाधिस्त, तथी शी येष्टा कृप्यु छे ?
स्थित आ ध शु ज्योते ? ने, ज्या होय ? केम वरते ?-५४

શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ।

પ્રજહાતિ યદા કામામ્ સર્વાન્પાર્થ મનોગતાન્ ।
આત્મન્યેવાત્મના તુષ્ટઃ સ્થિતપ્રજ્ઞસ્તદોચ્યતે ॥

કામનાઓ તજે ન્યારે, મવ મનની પાર્થ તું ।
આ મા પ્રમન્ન આત્મામા, ન્થિત જાની તેને તુ-પપ

દુઃસ્વેષ્વનુદ્વિગ્નમનાઃ સુસ્વેષુ વિગતસ્પૃહઃ ।
વીતરાગભયક્રોધઃ સ્થિતચીર્મુનિરુચ્યતે ॥

દુઃખ મન અડઢેગી, સુખે જેતી ન્પૃતાજ ને,
ન ભય ક્રોધ ને પ્રાપ્તિ, તે છે ન્થિત મુનિ રાગની-પપ

યઃ સર્વત્રાનભિસ્તેહસ્તત્તત્પ્રાપ્ય શુભાશુભમ્ ।
નાભિનંદતિ ન દ્વેષ્ટિ તસ્ય પ્રજ્ઞા પ્રતિષ્ઠિતા ॥

જે સર્વત્ર અગ્નેહાળ, તે શુભાશુભ પામીને,
ન રાખાણે ન નીદે જે, તેની સ્થિતજા મુખ્ય છે-પપ

यदा संहरते चायं कुमाङ्गानीव सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥

अथा सत्वे ते आ, इम अग पेरे प्रज्ञा,
इन्द्रिया इन्द्रिया अर्थ तेनी मुद्रिय प्रतिष्ठित-५८

विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः ।
रसवर्ज रसोऽप्यस्य परं हृद्वा निवर्तते ॥

निवर्त विषयो थावे, निराहारी मनुष्यना
पणु रस दही गनय, अन्न जेठ रस विना ५९

यततो ह्यपि कौतेय पुरुषस्य विपश्चितः ।
इन्द्रियाणि प्रमार्थानि हरन्ति प्रसभं मनः ॥

पणु यत्न जता पार्थ ' मुद्रिमान नरनी वे,
इन्द्रियो अणवान सो, पराणे दरे सनने-६०

તાનિ સર્વાણિ સંયમ્ય યુક્ત આસીત મત્પરઃ ।
વશે હિ યસ્યેદ્રિયાણિ તસ્ય પ્રજ્ઞા પ્રતિષ્ઠિતા ।

તે બધી મેકીને થાતુ, જોડાઈ હુ પમયણ,
વશે નક્કી ઇદ્રિ જેની, તેની યુગિ પ્રતિષ્ઠિત-૬૧

ધ્યાયતો વિષયાન્પુસઃ સંગસ્તૈષ્ઠપ્રજાયતે ।
સંગાત્સંજાયતે કામઃ કામાત્ક્રોધોઽભિજાયતે

ચિન્તવે વિષયો દેહી, સંજ તે આહે ત્યજે,
સંગથી ઉપજે કામ, કામે ક્રોધ ઉદ્ભવે-૬૨

ક્રોધાદ્જ્વલતિ સંમોહઃ સંમોહાત્સ્મૃતિવિભ્રમઃ ।
સ્મૃતિભ્રંશાદ્બુદ્ધિનાશો બુદ્ધિનાશાત્પ્રણશ્યતિ ॥

ક્રોધથી થાય સંમોહ, સ્મૃતિ ભ્રમ સંમોહથી
સ્મૃતિભ્રંશે બુદ્ધિનાશ, મરે જ બુદ્ધિ નાશથી-૬૩

રાગદ્વેષવિયુક્તૈસ્તુ વિષયાનિદ્રિયૈશ્ચરન્ ।
આત્મવશ્યૈર્વિધેયાત્મા પ્રસાદમધિગच्छति ॥

રાગ દ્વેષ રહિત જે, વિષયોને આચરતો,
આત્મવશ ઇદ્રિયડે, ચિત્ત શુદ્ધિ તે પામતો-૬૪

પ્રસાદે સર્વદુઃખાનાં હાનિરસ્યોપજાયતે ।
પ્રસન્નચેતસો હ્યાશુ બુદ્ધિઃ પર્યવતિષ્ઠતે ॥

સર્વ દુઃખ પ્રસાદેથી, હરણ તેના થાય છે,
પ્રસન્ન ચિત્તની નડકી, બુદ્ધિ સ્થિરજ થાય છે-૬૫

નાસ્તિ બુદ્ધિરયુક્તસ્ય ન વાયુક્તસ્ય ભાવના ।
ન ચાભાવયતઃ શાન્તિરશાન્તસ્ય કુતઃ સુખમ્ ॥

અયુક્તને નથી બુદ્ધિ, ન અયોગને ભાવના,
અભાવીને નથી શાન્તિ, તે અશાન્તને સુખ ક્યા ૬-૬૬

ઇન્દ્રિયાણાં હિ ચરતા યન્મનોઽનુવિધીયતે ।

તદસ્ય હરતિ પ્રજ્ઞા વાયુર્નાવમિવાભસિ ॥

હૃદયો રખડે તેના જે મન નામુ પ્રેરતો,

તેની ખુશ્ચિ હરે તેમ, થા જળે નાથ ઊત્તો-૬૭

તસ્માદસ્ય મહાવાહો નિમૃદ્ધીતાનિ સર્વશઃ ।

ઇન્દ્રિયાણીન્દ્રિયાથેભ્યસ્તસ્ય પ્રજ્ઞા પ્રતિષ્ઠિતા ॥

તેથી જેની મહાખાલ મધર્ગત ચલા કરી,

હૃદયો હૃદયો અથ તેની ખુશ્ચિ ખિચે કરો ૬૮

યા નિશા સર્વભૂતાના તસ્યાંજાગર્તિ સંયમી ।
યમ્યાં જાગ્રતિ ભૂતાનિ સા નિશા પઞ્ચતો મુનેઃ॥

તે નિશા મવ બૂતોની, જાગે સંયમી તે મહી,
જેમા જાગે સર્વ બૂતો, જુએ તેજ નિશા મની-૬૯

આપૂર્યમાણમચલપ્રતિષ્ઠં ।
સમુદ્રમાપઃ પ્રવિશન્તિ યદ્વત્ ।
તદ્વત્કામા યં પ્રવિશન્તિ સર્વે ।
સ શાન્તિમાપ્નોતિ ન કામકામી ॥

અચળ પ્રતિષ્ઠિત સ્વય પૂર્ણ,
સમુદ્રે પ્રવેશે જેવાં જ નીર
તેવ પ્રવેશે જેને કામ સર્વ,
તે શાન્તિ પામે નવ કામ કામી,-૭૦

વિહાય કામાન્યઃ સર્વાન્ પુમાંશ્વરતિ નિઃસ્પૃહઃ ।

નિર્મમો નિરહંકારઃ સ શાન્તિમધિગચ્છતિ ॥

છોડીને કામના સર્વ, જે નર નિસ્પૃહ હરે,
ગર્વિષ્ટ મમત્કારી ન, શાન્તિ પામેજ નર તે-૭૨

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।

स्थित्वाऽस्यामंतकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति॥

અબ્રાહ્મી સ્થિતિ હે પાર્થ, પામી એમા ન મોહ તો,
અતકાળે રહી એમા, પામે નિર્વાણ બ્રહ્મ તો-૭૨

અધ્યાય ખીજો સમાપ્ત

અધ્યાય ત્રીજો.

કર્મયોગ

અર્જુન ઉવાચ ।

ઝમાયસી ચેત્કર્મણસ્તે મતા બુદ્ધિર્જનાર્દન ।
તત્કિં કર્મણિ ઘોરે માં નિયોજયમિ કેશવ ॥

શ્રેષ્ઠ હોય ધર્મથી જી, બુદ્ધિ તમારે મતે,
ત્યારે ઘોર કર્મે કેમ, કેશવ યેજ્ઞ છો મને-૧

વ્યામિશ્રેણેવ વાક્યેન બુદ્ધિં મોહયસીવ મે ।
તદેકં વદ નિશ્ચિત્ય યેન શ્રેયોઽહમાપ્નુયામ્ ॥

એ પ્રમાણે મિશ્ર વાક્યે, મોહો છો મારી બુદ્ધિને,
તો નિશ્ચય કરી એક, કહો જેમા સાર થશે-૨

श्रीकृष्ण उवाच ।

लोकेऽस्मिन् द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयाऽनघ
ज्ञानयोगेन साख्यानां कर्मयोगेन योगिनाम्

निष्ठा द्विविधा व्याख्याते, पूर्व निष्ठाप मे गी,
साध्यानी ज्ञान योग्या, म योग्या योगीनी-३

न कर्मणामनारंभान् नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते ।
न च संन्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥

म तत्ता विना न ग, नैकम योगव न-
अने भावज म न्यामे, न मिश्रिते पामतु न-४

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत् ।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥

अतः पतु न कोष्ठि ये, न ध्या विना गे
अवश्य कराय कर्म, सो भ-ति गुणा व-५

કમેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય ય આમ્ને મનસા સ્મરન્ ।
ઇન્દ્રિયાર્થાન્વિમૂઢાત્મા મિથ્યાચારઃ સ ઉચ્યતે ॥

અ ઈતે જે ઇમે દ્રિયો, અમ્નેતો મનથી રહે,
૬ દ્રિયાયો વિમૂઢા મા કેવાય મિથ્યાચારી તે-૬

યસ્તિવંદ્રિયાણિ મનસા નિયમ્યામ્ભતેઽર્જુન ।
વમેન્દ્રિયૈઃ કર્મયોગમમક્તઃ સ વિશિષ્યતે ॥

તે જે મન વડે ઇન્દ્રિ, આમ્ને વરા રાખીને
અર્મયાગ ઇમે દ્રિયે પાર્થ અમક્ત તે વરે ૭

નિયતં કુરુ કર્મ ત્વં કર્મ જ્યાયો હ્યકર્મણઃ ।
શરણ્યાત્રાપિ ચ તે ન પ્રસિદ્ધ્યેદકર્મણઃ ॥

૫૨ તુ નિયમે અર્મ, કર્મ શ્રેષ્ઠ અકર્મથી,
દેહયાત્રા ન તારી એ, સિદ્ધિ પામે અકર્મથી-૮

યજ્ઞાર્થાત્કર્મણોઽન્યત્ર લોકોઽયં કર્મબંધનઃ ।
તદર્થ કર્મ કૌતેય મુક્તસંગઃ સમાચર ॥

અજ્ઞાર્થેયી બીજા કર્મો, અહીં બંધન રૂપ છે,
હે કૌતેય કર્મ તેથી, મગ વિના મુખ્યાચરે-૯

સહયજ્ઞાઃ પ્રજાઃ સૃષ્ટ્વા પુરોવાચ પ્રજાપતિઃ ।
અનેન પ્રસવિષ્યદ્વમેષ વોઽસ્તિવષ્ટકામધુક્ ॥

યજ્ઞ માયે પ્રજા સર્જી, પુર્વે બોલ્યા પ્રજા પતિ,
આથી નિજ દરેક વૃદ્ધિ, તે પુરોષ્ટકા મનની ૧૦

દેવાન્ભાવયતાનેન તે દેવા ભાવયંતુ વઃ ।
પરસ્પરં ભાવયંતઃ શ્રેયઃ પરમવાપ્સ્યથ ॥

આ વડે સંતુષ્ટ દેવો, સતોષે દેવ તમને,
પરસ્પર સંતુષ્ટતા, પામે પરમ શ્રેયને-૧૧

ઇષાન્મોગાન્હિ વો દેવા દાસ્યંતે યજ્ઞભાવિતાઃ ।
તૈર્દત્તાનપ્રદાયૈભ્યો યો ભુંકે સ્તેન એવ સઃ ॥

તમને ઇષ્ટ ભોગો દે, નિચે તે તૃપ્ત થશે,
આર્યા વિનાજ આપેતુ, ભોગવતા ને ચોર છે-૧૨

યજ્ઞશિષ્ટાશિનઃ સંતો મુચ્યંતે સર્વકલિવૈઃ ।
ભુંજતે તે ત્વઘં પાપા યે પચંત્યાત્મકારણાત્ ॥

જમનારા યજ્ઞ શેષ, કુટે મતો સૌ પાપથી,
આય છે પાપ તેઓજ, પાપી રાધે પોતા થકી-૧૩

અન્નાદ્ભવન્તિ ભૂતાનિ पर्जन्यादन्नसंभवः ।
यज्ञाद्भवति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥

અન્નથી થાય છે ભૂતો, અન્ન વરમાદે બને,
યજ્ઞથી વરસે મેહ, યજ્ઞ કર્મે ઉદ્ભવે-૧૪

કર્મ બ્રહ્મોદ્ભવં વિદ્ધિ બ્રહ્માશ્વરસમુદ્ભવમ્ ।
તસ્માત્સર્વગતં બ્રહ્મ નિત્યં યજ્ઞે પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥

મનેનુ, અનથી નર્મ, તાણ પ્રત્ન અર્થા
માટે પ્રત્ન મર્મ આપી, નિત્ય રહ્યુ યજ્ઞ થયા- ૫

एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ।
अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥

આનનુ એમ તે ચક્ર, ન અનુમને તે આવી
અઘાયુ ઇન્દ્રિ આગમી અમયો ડોન પાથ ૬-૧૮

यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्मतृप्तश्च मानवः ।
आत्मन्येव च संतुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥

જે હોય આત્મ રતીને આ મ તૃપ્ત જે માનવી,
તે સંતુષ્ટ આત્મામાં, ના તેને નથી-૧૭

નૈવ તસ્ય કૃતેનાર્થો નાકૃતનેહ કશ્ચન ।
ન ચાસ્ય સર્વભૂતેષુ કશ્ચિદર્થવ્યપાશ્રયઃ ॥

અથ ત્રય નથી તેને, અકૃત ન કરી આહી,
અને એના ના બને, અર્થ આશ્રય કોઈને-૧૮

તસ્માદસક્તઃ સતતં કાર્ય કર્મ સમાચર ।
અસક્તો હ્યાચરન્કર્મ પરમાપ્નોતિ પૂરુષઃ ॥

માત્ર નિત્ય અમગ્ન થે ૫૨ કાર્ય મમળને
અમગ્ન આચરે કર્મ, પામે પરમ નર તે-૧૯

કર્મણૈવ હિ સસિદ્ધિમાસ્થિતા જનકાદયઃ ।
લોકસંગ્રહમેવાપિ સંપश्यन्કર્તુમર્હસિ ॥

કર્મથી સમિધને જ, પામેલા જનકાદિ જે,
લોક સંગ્રહ જોના થે, જ્યાં તે ધરે તે-૨૦

યદ્યદાચરતિ શ્રેષ્ઠસ્તત્તદેવેતરો જનઃ ।

સ યત્પમાણં કુરુતે લોકસ્તદનુવર્તતે ॥

જે જે મોટા કરે તેવું, તે તે જ પીત્ત આચરે,
જે પ્રમાણે કરે તેઓ, લોક તેને અનુમરે-૨૧

ન મે પાર્થાસ્તિ કર્તવ્યં ત્રિષુ લોકેષુ કિંચન ।

નાનવાપ્તમવાપ્તવ્યં વર્તેત્ત એવ ચ કર્મણિ ॥

હે પાર્થ! ન કર્મ મારૂં, પ્રાર્થ પણ ત્રિલોકમા,
અપ્રાપ્ત મેળવવાનું, ન તોય વર્તું કર્મમા-૨૨

યદિ હ્યહ ન વર્તેયં જાતુ કર્મણ્યતંદ્રિતઃ ।

મમ વર્ત્માનુવર્તતે મનુષ્યાઃ પાર્થ સર્વશઃ ॥

કદાપી હું કરું ન જો, કર્મ ગફલતે રહી,
અનુમરે રખે મારે હે પાર્થ! સર્વ માનવી-૨૩

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्या कर्म चेदहम् ।
संकरस्य च कर्ता स्यामुपहन्यामिमा प्रजाः

નારા આ લોક પામશે, જે હું કર્મ ન કરૂં તો,
વર્ણસકરનો કર્તા, થાઉં હતાં પ્રજા તણો-૨૪

सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वति भारत ।
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसग्रहम् ॥

આસક્ત કર્મમાં મદ્, જેમ હું ભારત' કરે,
કરે છે અસક્ત જ્ઞાની, લોક કલ્યાણ ઇચ્છીને-૨૫

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।
जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समाचरन् ॥

ન કરવો બુદ્ધિ ભેદ, અજ્ઞાની કર્મ સંગીનો,
જોડાવવા કર્મો સૌને, વિદ્વાને સુઆચરી હો-૨૬

પ્રકૃતેઃ ક્રિયમાણાનિ ગુણૈઃ કર્માણિ સર્વશઃ ।
અહકારવિમૂઢાત્મા કર્તાહમિતિ મન્યતે ॥

પ્રકૃતિથી થતા ગુણો, મધ્ય પ્રવેશ નેમી,
મદ આત્મા અહકારે, “હું કર્તા એમ માનતો—૨૭

તત્ત્વવિત્તુ મહાબાહો ગુણકર્મવિભાગયોઃ ।
ગુણા ગુણેષુ વર્તત રતિ મત્વા ન સજ્જતે ॥

તત્ત્વવેત્તા મહાબાહો ગુણુ નેમી વિભાગતા,
ગુણોમા વર્તતે ગુણો, એમ માની જોડાય તા—૨૮

પ્રકૃતેર્ગુણસંમૂઢાઃ સજ્જંતે ગુણકર્મસુ ।
તાનકૃત્સ્ત્રવિદો મંદાન્કૃત્સ્ત્રવિન્ન વિચાલયેત્ ॥

પ્રકૃતિ ગુણુ સમૂહ જોડાય ગુણુ કમ મા,
નેમા મદ અજ્ઞાતીને, જાતીએ ન ચળાવત્તા—૨૯

મયિ સર્વાણિ કર્માણિ સંન્યસ્યાધ્યાત્મચેતસા
નિરાશીર્નિર્મમો ભૂત્વા યુધ્યસ્વ વિગતજ્વરઃ

માગમાજી મર્વ ધ્રમે, મમર્પી અ'યાત્મ ચિત્ત
આગાને મમતા તાપ, વગગ્ને થ જા યુ'ધે-૩

યે મે મતમિદં નિત્યમનુતિષ્ઠંતિ માનવાઃ ।
શ્રદ્ધાવંતાંઽનસૂયંતો મુચ્યંતે તેઽપિ કર્મભિઃ ॥

નિત્ય જો મત આ માગે, માણુમો જો અનુમગે,
શ્રદ્ધાવાળા અયોગિઓ, તેઓ યે મુક્ત પ્રમે-૫૧

યે ત્વેતદભ્યસૂયંતો નાનુતિષ્ઠંતિ મે મતમ્ ।
સર્વજ્ઞાનવિમૂઢાસ્તાન્વિદ્ધિ નષ્ટાનચેતસઃ ॥

છે જો ખરેખરા ઝાપી, તે વતે ન મારા મતે
સૌ જ્ઞાન વિમૂઢા તેઓ, જાણુ અચેત ના'ટ તે ૫૨

સદૃશં ચેષ્ટતે સ્વસ્યાઃ પ્રકૃતેર્જ્ઞાનવાનપિ ।
પ્રકૃતિ યાંતિ ભૂતાનિ નિગ્રહઃ કિં કરિષ્યતિ ॥

એ માફક કરે એટલે, જાતી પણ અપ્રકૃતિયે,
પ્રકૃતિના ભૂતો બાપે, તો તે નુ નિગ્રહ કરે-૩૩

इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थिता ।
तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपंथिनौ ॥

ઇન્દ્રિયના ઇન્દ્રિયાર્થે, રાગ દ્વેષ અભાવિ છે,
તે બે ને વશ થાયુ ન, આના ગુટાગ બેડ છે-૩૪

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥

વિગુણી અવધર્મ સાગે, સુસેવ્યા પરધર્મથી,
સ્વધર્મે મરવુ સાર, પરધર્મ છે ઐ ભયી-૩૫

અર્જુન ઉવાચ ।

અથ કેન પ્રયુક્તોઽયં પાપં ચરતિ પૂરુષઃ ।
અનિચ્છન્નાપિ વાર્ણેય બલાદિવ નિયોજિતઃ ॥

પ્રેરાએલ હવે કોથી, પાપ મનુષ્ય આ કરે,
ન મંદિહતા છતાં કૃષ્ણ પ્રેરાય જાણે કેના બળે-૩૬

શ્રીકૃષ્ણ ઉવાચ ।

કામ એષ ક્રોધ એષ રજોગુણસમુદ્ભવઃ ।
મહાશ્વનો મહાપાપ્મા વિદ્ધ્યેનમિહ વૈરિણમ્ ॥

એજ કામ અને ક્રોધ, થયેના રજોગુણથી,
ઐ ખાધરા મહાપાપી, જાણ વેગી એને અહી-૩૭

ધૂમેનાત્રિયતે વહ્નિયથાઽઽદ્દર્શો મલેન ચ ।
યથોલ્બેનાવૃતો ગર્ભસ્તથા તેનેદમાવૃતમ્ ॥

ટકાય અગ્નિ ધુમાડે, જેમ દર્પણુ પુળથી,
ને લાડેલ ગર્ભ એવે ટકાય તેમ આ નકી-૩૮

આવૃતં જ્ઞાનમેતેન જ્ઞાનિનો નિત્યવૈરિણા ।
કામરૂપેણ કૌતેય દુષ્પૂરેણાનલેન ચ ॥

ટકાય જ્ઞાન જ્ઞાનીના એ કામ રૂપી શત્રુથી
હે કૌતેય ! અને નિત્ય ન પુગએલ અગ્નિથી-૩૯

ઇન્દ્રિયાણિ મનો બુદ્ધિરસ્યાધિષ્ઠાનમુચ્યતે ।
एतैर्विमोहयत्येष જ્ઞાનમાવૃત્ય દેહિનમ્ ॥

ઇન્દ્રિયો મનને બુદ્ધિ, દેવાય તેના સ્થાન જે,
એ વડે મોહ કરે તે, દેહનુ જ્ઞાન લાકીને ૪૦

તસ્માત્વર્ષિન્દ્રિયાણ્યાદૌ નિયમ્ય भरतर्षभ ।

पाप्मानं प्रजहि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ॥

તે માટે તુ ઇન્દ્રિયોને, પ્રથમ વશ કરે એ,
જાન વિજ્ઞાન હતાં, પાર્થ'માર તે પાપી ઐ ૪૧

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्यः परं मनः ।

मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तु सः ॥

ઇન્દ્રિયો જાણી કહી, ઇન્દ્રિયો જાણે મન,
મનથી જાણી બુદ્ધિ, તે બુદ્ધિથી તે જાણે ૪૨

एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा सस्वभ्यात्मानमात्मना ।

जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम् ॥

એમ બુદ્ધિ પર જાણી, રોકી મન પોતા વડે,
માર અશ્ત્રુન તે શત્રુ, અશ્વત્થ કામ રૂપી જે-૪૩

અધ્યાય ત્રીજો સમાપ્ત

અધ્યાય ચોથો.

જ્ઞાનના વિભાગનો યોગ

શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ।

ઇમં વિવસ્વતે યોગં પ્રોક્તવાનહમવ્યયમ્ ।
વિવસ્વાન્મનવે પ્રાહ મનુરિક્ષ્વાકઘેઽબ્રવીત્ ॥

યોગ જે આ અવિનાશી, સૂર્યે પવે કહેલ છે,
સૂર્યે મ્હો મનુને જાહે, તેણે મ્હો ઇદવાકુને-૧

एवं परंपराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदुः ।
स कालेनेह महता योगो नष्टः परंतप ॥

મળેયો પરપગથી, તે રાજર્ષિઓ જાણતા
નષ્ટ થયો વણા કાળે, અત્યારથી પાર્થ યોગ આ-૨

म एवायं मया तेऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥

तेज आज तुने मे आ, कहेला योग पुरातनी,
भक्त ने छे मया भागे अरु रहस्य आ वणी-३

अर्जुन उवाच ।

अपर भवतो जन्म पर जन्म विवस्वतः ।
कथमेतद्विजानीया त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥

जन्म प्रथम सूर्यनो पडीथी आपनो थयो,
कैम आ हु शकु नाण्णी, ओम आपे पे'ला कहेला-४

શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ।

બહુનિ મે વ્યતીતાનિ જન્માનિ તવ ચાર્જુન ।
તાન્યહં વેદ સર્વાણિ ન ત્વં વેત્થ પરતપ ॥

અહુ જન્મો ગણેલા છે, મારા તારા અર્જુન ! હો
હુ જાણુ 'કુ મર્ય તેને, નહિ પાથ ' તુ જાણુનો-૫

અજોડપિ સન્નવ્યયાત્મા ભૂતાનામીશ્વરોડપિ સન્
પ્રકૃતિં સ્વામધિષ્ઠાય સંભવામ્યાત્મમાયયા ॥

અજન્મ ને અમાર્ણુ હુ, ને બ્રતોતો ઈશ્વર હુ,
અપ્રકૃતિ ધરીને હુ, આત્મભાવે જન્મજ 'કુ-૬

યદા યદા હિ ધર્મસ્ય ગ્લાનિર્ભવતિ ભારત ।
અભ્યુત્થાનમધર્મસ્ય તદાડસ્ત્માન સૃજામ્યહમ્

જ્યારે જ્યારે ધર્મ જ્ઞાતી, હુ પરતપ ! થાય છે,
ને ઉપાડો અધર્મનો, ત્યારે મળુ હુ ખુદને-૭

પરિત્રાણાય સાધૂના વિનાશાય ચ દુષ્કૃતામ્ ।
ધર્મસસ્થાપનાર્થાય સમવામિ યુગે યુગે ॥

માધુઓના ઉદ્ધારાર્થે, દુષ્ટોના નાશ કામ્યે
ધર્મ સસ્થાપના માટે, ૯ જન્મ છુ યુગે યુગે-૮

જન્મ કર્મ ચ મે દિવ્યમેવં યો વેત્તિ તત્ત્વતઃ ।
ત્યક્ત્વા દેહ પુનર્જન્મ નૈતિ મામેતિ સોઽર્જુન ॥

જન્મ અને કર્મ માગ દીક્ષ જાણે જે આ રીતે,
પુનર્જન્મ નથી પાથે, તજ દેહ મને મને-૯

વીતરાગભયક્રોધા મન્મયા મામુપાશ્રિતાઃ ।
બહવો જ્ઞાનતપસા પૂતા મદ્ભાવમાગતાઃ ॥

રાગ ભય વિના ક્રોધ, મુજ આશ્રિત હુમય,
જ્ઞાન તપ વડે બહુ, પામ્યા મદ્ભાવ પવિત્ર-૧૦

યે યથા માં પ્રપદ્યતે તાંસ્તથૈવ ભજામ્યહમ્ ।
મમ વર્તમાનુવર્તન્તે મનુષ્યાઃ પાર્થ સર્વશઃ ॥

મને જેમ બજે જોએ તેમ તેને કશું કશું હું,
વર્તે છે મુજ મારે જે, એ પ્રમાણે પાથ મહુ-૧૧

કાંક્ષંતઃ કર્મણા સિદ્ધિં યજત इह દેવતાઃ ।
ક્ષિપં હિ માનુષે લોકે સિદ્ધિર્ભવતિ કર્મજા ॥

કર્મસિદ્ધિ ઇચ્છનારા પુજે દેવતાને આવી,
કે તેથી તુર્ત આ લોકે, થાય સિદ્ધિ કર્મે થતી-૧૨

ચાતુર્વર્ણ્યં મયા સૃષ્ટ ગુણકર્મવિભાગશઃ ।
તસ્ય કર્તારમપિ માં વિદ્ધ્યકર્તારમવ્યયમ્ ॥

ચાર વર્ણ સૃજેલા મે બેથી ગુણ કર્મથી
તેનો કર્તા મને જાણે, અવ્યય અકર્તા અને-૧૩

ન માં કર્માણિ લિપન્તિ ન મે કર્મફલે સ્પૃહા ।
ઇતિ માં યોઽભિજાનાતિ કર્મભિર્ન સ વદ્ધચતે ॥

મને કર્મો નહિ લેપે, કર્મ સ્પૃહા નથી મને,
એમ જાણે મને જોએ, કર્મે નહિ બધાય તે-૧૪

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।
कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतर कृतम् ॥

એમ જાણી કર્યું કર્મ, પર્વ એ મુમુક્ષુ વડે,
માટે કર કર્મ તુ એ, કરેલ પવ પર્વજે-૧૫

कि कर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।
तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्षयसेऽशुभात्

કર્મ ને અકર્મ શું છે ? ત્યાં કવિયો મુગ્ધ છે,
કહુ છું તે કર્મ તુને, જાણી અશુભે તુ છુટે-૧૬

કર્મણો હ્યપિ બોદ્ધવ્યં બોદ્ધવ્યં ચ વિકર્મણઃ ।
અકર્મણશ્ચ બોદ્ધવ્યં ગહના કર્મણો ગતિઃ ॥

જાણુ ડર્મને પણ તે જાણુ વિર્મ જે,
જાણુ જે અર્મને, નર્મગતિ ગહન છે-૧૭

કર્મણ્યકર્મ યઃ પश्यેદકર્મણિ ચ કર્મ યઃ ।
સ બુદ્ધિમાન્મનુષ્યેષુ સ યુક્તઃ કૃત્સ્ત્રકર્મકૃત્ ॥

નર્મકર્મ જુએ જોએ અને નર્મ અર્મમા
તે ડહો છે મનુષોમા, યોગી તે ના ધર્મ ધર્મા-૧૮

યસ્ય સર્વે સમારંભાઃ કામસંકલ્પવર્જિતાઃ ।
જ્ઞાનાગ્નિદગ્ધકર્માણ તમાહુઃ પાંડિતં બુધાઃ ॥

જેના સર્વે સમારંભો, કામ મનુષ વિણ છે
જ્ઞાનાગ્નિથી અગ્નિ નો ડહો તેને જ્ઞાની નહે-૧૯

ત્યક્ત્વા કર્મફલાસંગં નિત્યતૃપ્તો નિરાશ્રયઃ ।
કર્મણ્યભિપ્રવૃત્તોઽપિ નૈવ કિંચિત્કરોતિ સઃ ॥

કર્મકળ તથ સગ, જે સતુષ્ટ નિરાશ્રયી,
મન્યો રહે કર્મ માગી, તે કાઈ કરતો નથી ૨૦

નિરાશીર્યતચિત્તાત્મા ત્યક્તસર્વપરિગ્રહઃ ।
શારીરં કેવલં કર્મ કુર્વન્નાપ્નોતિ કિલ્લિષમ્ ॥

નિરાશી જે ચિત્ત આત્મા, મર્વ પરિગ્રહ તથ,
દેહી કર્મ કરે માત્ર, પામતો પાપ તે નથી-૨૧

યદૃચ્છાલાભસંતુષ્ટો દ્વંદ્વાતીતો વિમત્સરઃ ।
સમઃ સિદ્ધાવસિદ્ધૌ ચ કૃત્વાઽપિ ન નિવદ્યતે

લાભે તૃપ્ત અનાયાસે, અદ્વદ્વી ને વિમત્સર,
સમાન સિદ્ધિ અસિદ્ધિ, કરે પણ બધાય ન-૨૨

ગતસંગસ્ય મુક્તસ્ય જ્ઞાનાવસ્થિતચેતસઃ ।

યજ્ઞાયાચરતઃ કર્મ સમગ્રં પ્રવિલીયતે ॥

મગ ગયેન મક્ત તે, તાતે જેનુ લાશ્યુ મન,
યજ માટે ને મો, પામે મર્વ મર્મ કય-૨૩

બ્રહ્માર્પણં બ્રહ્મ હવિર્બ્રહ્માગ્નૌ બ્રહ્મણા હુતમ્ ।

બ્રહ્મૈવ તેન ગંતવ્યં બ્રહ્મકર્મસમાધિના ॥

બ્રહ્માર્પણુ બ્રહ્માગ્નિમા હોમેનુ હવી બ્રહ્મ છે,
બ્રહ્મને તે વડે પામે, બ્રહ્મર્મ સમાધિયે-૨૪

દૈવમેવાપરે યજ્ઞં યોગિનઃ પર્યુપાસતે ।

બ્રહ્માગ્નાવપરે યજ્ઞં યજ્ઞૈર્નૈવોપજુહ્વતિ ॥

દૈવ યજ ઓગિન કોઈ, એમ કપામે યોગીઓ,
બ્રહ્મપ ગણુ બ્રહ્માગ્નિ, હોમે યને તે યજ કો-૨૫

શ્રોત્રાદીનીન્દ્રિયાણ્યન્યે સંયમાગ્નિષુ जुह्वति ।
 શબ્દાદીન્વિષયાનન્ય इन्द्रियाग्निषु जुह्वति॥

૩૧ શ્રોત્રાદિ ૬ દ્રિયોને, હોમે મયમ અગ્નિમા,
 શબ્દના વિષયો બીજા, હોમે ૬ ત્રિય અગ્નિમા-૨૮

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।
 आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ॥

સૌ ૬ દ્રિય કર્મો હોમે, પ્રાણ કર્મો બીજા વળી,
 આત્મ મયમ યોગનો, જ્ઞાન દીપ્ય અગ્નિ મહી-૨૭

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथाऽपरे ।
 स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥

દ્રવ્ય યજ તપો યજ, તેમ બીજા યોગ યજ,
 કરે સ્વાધ્યાય જ્ઞાન યજ, યોગીઓ દ્રઢ વૃત્તિજ-૨૮

અપાને જુદ્વતિ પ્રાણં પ્રાણેઽપાનં તથાપરે ।
પ્રાણાપાનગતી રુદ્ધ્વા પ્રાણાયામપરાયણાઃ ॥

પ્રાણુ હોમે અપાને ને, તેમ પ્રાણુ અપાન કો,
પ્રાણાપાન ગતિ રૂંધી, પ્રાણાયામ પરાયણો-૨૯

અપરે નિયતાહારાઃ પ્રાણાન્પ્રાણેષુ જુદ્વતિ ।
સર્વેઽપ્યેતે યજ્ઞવિદો યજ્ઞક્ષપિતકલ્મષાઃ ॥

ખીજી કોઈ મિતાહારી, હોમે પ્રાણો પ્રાણુમા
એ અપ્રા એ યજ્ઞ જ્ઞાતા, યજે ટાળે પાપના-૩૦

યજ્ઞશિષ્ટામૃતમ્બુજો યાન્તિ બ્રહ્મ સનાતનમ્ ।
નાયં લોકોઽસ્ત્યયજ્ઞસ્ય કુતોઽન્યઃ કુરુસત્તમ ॥

યજ્ઞ શેષામૃત ખાતા, બ્રહ્મ સનાતન પામતા,
અયજનો ન આ યોગ, તો પછી પાર્થ ! અન્ય ક્યા? ૩૧

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान्बुद्धि तान्सर्वानेवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥

બહુ વિવિધ યજ્ઞો એમ, વિન્નારે મૌ વદે મુખે,
જ્ઞાતુ તે સૌ થતા કર્મો, જ્ઞાતી મોક્ષ મળે મુખે-૩૨

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप ।
सर्व कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥

દ્રવ્ય મય યજ્ઞ થી છે, શ્રેષ્ઠ પાર્થ જ્ઞાનયજ્ઞ,
સપૂર્ણ સૌ કર્મ પાર્થ, જ્ઞાને પુરા સમાપ્તજ-૩૩

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिश्रमेन सेवया ।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥

જ્ઞાતુ તેને પ્રણિપાતો, સેવો ફરી પ્રશ્નો કરી,
કરી જ્ઞાન ઉપદેશ, જ્ઞાતીઓ ને તત્ત્વદર્શી-૩૪

યજ્ઞાત્વા ન પુનર્મોહમેવં યાસ્યસિ પાણ્ડવ ।
 યેન ભૂતાન્યશેષેણ દ્રક્ષ્યસ્યાત્મન્યથો મયિ ॥

સર્વ જાણી ફરી મોહ, પાર્થ તુ ન પામતો
 એ વડે સર્વ જૂતો છે, તુ મા, હુ મા, નિહાળતો-૩૫

અપિ ચેદાસિ પાપેભ્યઃ સર્વેભ્યઃ પાપકૃત્તમઃ ।
 સર્વે જ્ઞાનપ્રવેનૈવ વૃજિનં સંતરિધ્યાસિ ॥

પણુ જો તુ સર્વ પાપે, પાતકી બનીશ જો,
 સવસ્થ જ્ઞાન નોકાથી, તમે તુ મુખ મિત્ર તો-૩૬

યથૈધાંસિ સમિદ્ધોઽગ્નિર્ભસ્મસાત્કુરુતેઽર્જુન ।
 જ્ઞાનાગ્નિઃ સર્વકર્માણિ ભસ્મસાત્કુરુતે તથા ॥

દીપ્ત અગ્નિ કરે ભસ્મ, જેમ અગ્નિ ન પ્રાપ્તે,
 જ્ઞાનાગ્ની અગ્નિ તેમ, ભસ્મ કરે એ કર્મને-૩૭

ન हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।
तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विंदति ॥

જ્ઞાન મમુ નહિ કોઈ, જણાયુ પવિત્ર અહીં,
તે પોતે યોગ સિદ્ધ, આત્મા મેળવે કોઈ દી-૩૮

श्रद्धावाँलुभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा पराशक्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥

મેળવે જ્ઞાન શ્રદ્ધાળુ, તે તેમા મન સયમી,
મેળવી જ્ઞાન શાન્તિને, પામે પરમ જલદી-૩૯

अज्ञश्चाश्रदधानश्च संशयात्मा विनश्यति ।
नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः

અજ્ઞ'ધાળુ અજ્ઞાની ને, સશયી પામેજ નષ્ટ,
ન આ લોકે ન બીજા જે, સશયાત્માને મુખજ-૪૦

યોગસન્યસ્તકર્માણં જ્ઞાનસંછિન્નસંશયમ્ ।
આત્મવંતં ન કર્માણિ નિવર્તંતિ ધનંજય ॥

યોગથી કર્મ મન્યામી, જાને ગત્યા મા મરાયો
ન આપ કર્મ અર્જુન ! એના આત્મચાતને તો-૪૧

તસ્માદજ્ઞાનસંભૂતં હૃત્સ્થં જ્ઞાનાસિનાત્મનઃ ।
છિત્ત્વૈનં સંશયં યોગમાતિષ્ઠોત્તિષ્ઠ ભારત ॥

અજાનથી થના તેથી, મરાય નીજ હૃદયે,
જાન ખડું વડે પ્રાપી, પાર્થ તુ ન તાગાવ્ભે ૪૨

અધ્યાય ચોથો સમાપ્ત

અધ્યાય પાંચમો.

— ૦ —

કર્મસંન્યાસયોગ

અર્જુન ઉવાચ ।

સંન્યાસં કર્મણાં કૃષ્ણ પુનર્યોગ ચ શંસસિ ।

યચ્છ્રેય એતયોરેકં તન્મે બ્રૂહિ સુનિશ્ચિતમ્ ॥

કર્મ સંન્યાસ હે કૃષ્ણ ! યોગ કરી વદો અને,
એમાંથી શ્રેય જે છે તે, નિશ્ચે કરી કહો મને-૧

શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ।

સંન્યાસઃ કર્મયોગશ્ચ નિઃશ્રેયસકરાવુભૌ ।

તયોસ્તુ કર્મસંન્યાસાત્કર્મયોગો વિશિષ્ઠ્યતે ॥

સંન્યાસ ને કર્મયોગ, શ્રેયકારક છે મને,
તેમાં યે કર્મયોગ તો, કર્મ સંન્યાસથી ચહે-૨

જ્ઞેયઃ સ નિત્યસંન્યાસી યો ન દ્વેષ્ટિ ન કાંક્ષતિ ।
નિર્વિન્દ્રો હિ મહાબાહો સુખં બંધાત્પ્રમુચ્યતે ॥

જ્ઞાતા તે નિત્ય સંન્યાસી, દ્વેષી અને લોભી નથી,
નિર્વિન્દ્રીય મહાબાહો, મુખે ત્યજ્યા અથા કુટ્ટી-૩

સ્વાંશ્યયોર્ગૌ પૃથગ્બાલાઃ પ્રવદન્તિ ન પંડિતાઃ ।
એકમપ્યાસ્થિતઃ સમ્યગુભયોર્વિદતે ફલમ્ ॥

જુદા સામ્ય અને યોગ, ગ્રહે બાળ, ન પડિતા,
એકે ગ્રહેન નુ ગતિ, તે ગ્રહે બેડતા ફળો-૪

યત્સાર્થયઃ પ્રાપ્યતે સ્થાનં તદ્યોગૈરપિ ગમ્યતે ।
એક સારુયં ચ યોગં ચ યઃ પश्यતિ સ પश्यતિ ॥

સામ્ય વડે મળે સ્થાન, તેજ મળે છે યોગથી,
એ- સામ્ય અને યોગ, જુઓ તે, તે દીર્ઘદૃષ્ટી-૫

સંન્યાસસ્તુ મહાવાહો દુઃસ્વપાપ્તુમયોગતઃ ।
યોગયુક્તો મુનિર્બ્રહ્મ ન ચિરેણાધિગच्छति ॥

મન્યામ તો મહાવાહા, અયોગી દેનાર દુઃખ,
યોગ યુક્ત મુનિ પામે, બ્રહ્મ તે વિનમ વિણ-૬

યોગયુક્તો વિશુદ્ધાત્મા વિજિતાત્મા જિતેન્દ્રિયઃ
સર્વભૂતાત્મભૂતાત્મા કુર્વન્નાપિ ન લિપ્યતે ॥

વિગુ ૫ મનના યોગી મન ઇન્દ્રિ જેણે જીત્યા,
સૌ ખતે જે જીએ આત્મા લેપાય ન કર્યા છતા-૭

नैव किंचित्करोमीति युक्तो मन्येत तत्त्ववित् ।
पश्यञ्छृण्वन्स्पृशञ्छिघ्नन्नश्नन्गच्छन्स्वपन्वसन्

એમા હું ન કરું કંઈત, કીક તત્ત્વજ્ઞ માનતો,
જોય, શ્રુણે, અડે, મૂડે, હીડે, ઉડે ખાતો જીતો,-૮

પ્રલપન્વિસૃજન્ગૃહ્ણન્નુન્મિષન્નિમિષન્નપિ ।

ઇન્દ્રિયાર્ણાન્દ્રિયાર્થેષુ વર્તત ઇતિ ધારયન્ ॥

વડે છોડે, ગ્રહે જામ, આખ ખાતે ને મીચતો,
ઇન્દ્રિયો ઇન્દ્રિના અર્થ, રતે છે એમ ધારતો-૯

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि संगं त्यक्त्वा करोति यः

लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवांभसा ॥

બ્રહ્માપણુ કરી ક્રમે, મગ છોડતે જે કરે,
કર્મણ પત્રની જેમ, લપાતો ન પાપ પુણ્યે-૧૦

कायेन मनसा बुद्ध्या केवलैरिन्द्रियैरापि ।

योगिनः कर्म कुर्वन्ति संगं त्यक्त्वाऽऽत्मभुद्धये

કાયા મન બુદ્ધિવડે, જે માત્ર જ ઇન્દ્રિયડે,
આત્મ શુદ્ધિ અર્થે યોગી, કર્મ સગ છોડી કરે-૧૧

યુક્તઃ કર્મફલં ત્યક્ત્વા શાન્તિમાપ્નોતિ નૈષ્ઠિકીમ્
અયુક્તઃ કામકારેણ ફલે સક્તો નિવદ્ધયતે ॥

નૈષ્ઠિકી નૈષ્ઠ યુક્ત પામે નૈષ્ઠિક શાન્તિને
અયુક્ત નમ ઇચ્છતો, કળાસન બ વાય છે-૧૨

સર્વકર્માણિ મનસા સંન્યસ્યાસ્તે સુખ વશી ।
નવદ્વારે પુરે દેહી નૈવ કુર્વન્ન કારયન્ ॥

મનથી મા કર્મો મધી વશકર્તા સુખે રહે,
નવદ્વાર પુરે દેહી, ન કરાને કરે ન તે-૧૩

ન કર્તૃત્વં ન કર્માણિ લોકસ્ય સૃજતિ પ્રભુઃ ।
ન કર્મફલસંયોગં સ્વભાવસ્તુ પ્રવર્તતે ॥

પ્રનારા અને કર્મ, લોકના સર્જે પ્રભુ,
કર્મફળ મ યોગ એ, સ્વભાવે વર્તે બ'પુ-૧૪

નાદત્તે કસ્યચિત્પાપં ન ચૈવ સુકૃતં વિશુઃ ।
અજ્ઞાનેનાવૃતં જ્ઞાનં તેન મુહ્યંતિ જંતવઃ ॥

કેહનું ન કરે પાપ, તેમ ન સુકૃત ને,
અજ્ઞાને જ્ઞાન દાકેલ, મોહુ તેમા ઓવ અર-૧૫

જ્ઞાનેન તુ તદજ્ઞાનં યેષા નાશિતમાત્મનઃ ।
તેષામાદિત્યવજ્જ્ઞાન પ્રકાશયતિ તત્પરમ્ ॥

અજ્ઞાન જ્ઞાન વડે તો, નાશ પામેનું જેહનું,
તેનું સય સમું જ્ઞાન, તે પર પ્રકાશી થ્યુ-૧૬

તદ્બુદ્ધયસ્તદાત્માનસ્તન્નિષ્ઠાસ્તત્પરાયણાઃ ।
ગચ્છન્ત્યપુનરાવૃત્તિ જ્ઞાનનિર્વૃત્તકલ્મષાઃ ॥

તે છે બુદ્ધિ અને આત્મા, તેનું રાણું, નિષ્ઠા ને તે,
અમન્યાણું પામે તે, પાપ મુક્ત જ્ઞાનથી જે-૧૭

વિદ્યાવિનયસંપન્ને બ્રાહ્મણે ગવિ હસ્તિનિ ।
શૂનિ ચૈવ શ્વપાકે ચ પંડિતાઃ સમર્દર્શિનઃ ॥

વિદ્યા વિનયવાળા જે, વિપ્ર ગાય ને હાથીમા,
આડાય કુતરા માહે સમાન જોતા પાંડિતો-૧૮

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः ।
निर्दोष हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः

જગ જીત્યો અહીં તેથી, મન જેતુ સમ રહ્યું,
નિર્દોષ સમુ છે બ્રહ્મ, બ્રહ્મ નિષ્ઠ તેથી કહ્યું-૧૯

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियम् ।
स्थिरबुद्धिरसंमूढो ब्रह्मविद् ब्रह्मणि स्थितः॥

પ્રિય પામ્યે નહિ રાજી, અપ્રિય પામ્યે દુઃખ ના,
સ્થિર બુદ્ધિ ન મોહેલા, બ્રહ્મજ બ્રહ્મનિષ્ઠમા-૨૦

વાહ્યસ્પર્શેષ્વસક્તાત્મા વિદત્યાત્મનિ યત્સુખમ્ ।
સ બ્રહ્મયોગયુક્તાત્મા સુખમક્ષમ્યમશ્રુતે ॥

બ્રહ્મ સ્પર્શે અમોહકા, જાણે છે આત્મ સુખને
બ્રહ્મ યોગીજ આત્મા તે, પામે અત્યંત મુખને-૨૧

યે હિ સસ્પર્શજા ભોગા દુઃખયોનય એવ તે ।
આદ્યંતવંતઃ કૌતેય ન તેષુ રમતે બુધઃ ॥

જે જે સ્પર્શે થતા ભોગો દુઃખ મળે તેઓ ન છે,
આદિ ને અંતરાળામા, પાથ જાનિયો ન રમે-૨૨

શક્નોતીહૈવ યઃ સોદું પ્રાકૃશરીરવિમોક્ષણાત્ ।
કામક્રોધોદ્ભવં વેગં સ યુક્તઃ સ સુખી નરઃ ॥

સાગી ગરબ આ લોડે, ફેલે છૂટયા અગાઉ તે
કામ ક્રોધે થતા વેગો, યુક્ત મુખ તાળો જ તે-૨૩

યોઽતઃસુખોઽતરામસ્તથાંતજ્યોતિરેવ યઃ ।
સ યોગી બ્રહ્મનિર્વાણં બ્રહ્મભૂતોઽધિગચ્છતિ ॥

જેના અતર આત્મામાં, સુખ આરામ તેજ છે,
તે યોગી બ્રહ્મ નિર્વાણુ, બ્રહ્મ થઈ પામે જ છે-૨૪

લભન્તે બ્રહ્મનિર્વાણમૃષય ક્ષીણકલ્મષાઃ ।
છિન્નદ્વૈધા યતાત્માનઃ સર્વભૂતહિતે રતાઃ ॥

પામે છે બ્રહ્મ નિર્વાણુ ઋષિયો પાપ પાવના,
અશકારીલ ચિદાત્મા ને હિતેચ્છુ સો ભૂતના-૨૫

કામક્રોધવિયુક્તાના યતીનાં યતચેતસામ્ ।
અભિતો બ્રહ્મનિર્વાણ વર્તતે વિદિતાત્મનામ્ ॥

કામ ક્રોધે છુટેલા ને, વશ ચિત્તાળા યતીની,
નશ્ચ બ્રહ્મ નિર્વાણુ, આત્મચેતાની છે ગતિ-૨૬

સ્પર્શાન્કૃત્વા બહિર્વાહ્યાશ્ચક્ષુશ્ચૈવાન્તરે ભુવોઃ ।
પ્રાણાપાનૌ સમૌ કૃત્વા નાસામ્યન્તચારિણૌ ॥

મેા અર્ગો કરી દૂર, દૃષ્ટી બના મધ્યે કરી,
પ્રાણાપાન રહેલા જે નાના, તે સમ કરી-૨૭

યતેન્દ્રિયમનોબુદ્ધિર્મુનિર્મોક્ષપરાયણઃ ।

વિગતેચ્છાભયક્રોધો યઃ સદા મુક્ત એવ સઃ ॥

મન બુદ્ધિ ઉતેન્દ્રિય, મોક્ષ પરાયણ મનિ
ભયેચ્છા ક્રોધ ગયા જેના, તે છે મુક્ત મન મુની-૨૮

મોક્તારં યજ્ઞતપસાં સર્વલોકમહેશ્વરમ્ ।

સુહૃદં સર્વભૂતાના જ્ઞાત્વા મા શાન્તિમૃચ્છતિ ॥

તપ ને યજ્ઞના મોક્તા, ઈશ્વર તે મા જ્ઞાતા,
સુમિત્ર સર્વ ભુતોના શાન્તિ પામે જે જાણતા ૨૯

અધ્યાય પાંચમો અમાપ્ત

અધ્યાય છઠ્ઠો.

આત્મસયમયોગ

શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ।

અનાશ્રિતઃ કર્મફલં કાર્ય કર્મ કરોતિ યઃ ।
સ સંન્યાસી ચ યોગી ચ ન નિરગ્નિર્ન ચાક્રિયઃ॥

કર્મ ફળ વિના ઇચ્છા, કાર્ય કર્મ જે જે કરે,
તે મન્યામી અને યોગી, અગ્નિ ક્રિયા વિના ન તે-૧

યં સંન્યાસમિતિ પ્રાહુર્યોગં તં વિદ્ધિ પાન્ડવ ।
ન હાસન્યસ્તસંકલ્પો યોગી ભવાતિ કશ્ચન ॥

સન્યાસ એમ કહેલો, બાળુ અર્થુન યોગ તે,
સંકલ્પો ન તન્યા જેણે, નહિ કોઈ યોગી બને-૨

આરુક્ષોર્મુનેર્યોગં કર્મ કારણમુચ્યતે ।

યોગારૂઢસ્ય તસ્યૈવ શમઃ કારણમુચ્યતે ॥

ચહેરો યોગમા મુનિ, કર્મ કારણ કહેલ છે,
તે યોગારૂઢ શમ, કારણ કહેવાય છે-૩

યદા હિ નેન્દ્રિયાર્થેષુ ન કર્મસ્વનુષજ્જતે ।

સર્વસંકલ્પસંન્યાસી યોગારૂઢસ્તદોચ્યતે ॥

ન જ્યારે ઇન્દ્રિયાર્થે, કે જોડાય કર્મે નહિ
સર્વ સંકલ્પ સંન્યાસી, કહેવાય છે યોગારૂઢ-૪

ઉદ્ધરેદાત્મનાઽઽત્માનં નાત્માનમવસાદયેત્ ।

આત્મૈવ હ્યાત્મનો બન્ધુરાત્મૈવ રિપુરાત્મનઃ ॥

તારો મન વડે આત્મા, ડુખાડવો આત્મા નહિ,
બંધુ છે મન આત્માનો, આત્માજ આત્માનો આદી ૫

बन्धुरात्माऽऽत्मनस्तस्य येनात्मैवात्मना जितः
अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ॥

બંધુ પોતેજ પોતાનો, જોણે પોતે હત્યુ મન,
અનાત્મ મનનો પ્રેમે, વર્તે છે તે શત્રુ મન-૬

जितात्मनः प्रशान्तस्य परमात्मा समाहितः ।
शीतोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमानयोः ॥

શાન્ત હતેલ મન તો, અસ્થરપે સ્થિર જ છે,
ઠાઠ તાપે સુખ દુઃખે માન અપમાને જ તે-૭

ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेन्द्रियः ।
युक्त इत्युच्यते योगी समलोष्टारम्भाञ्जनः ॥

જ્ઞાન જો જ્ઞાન વિજ્ઞાને અવિકારી હતેન્દ્રિય,
યુક્ત યોગી કહે તે જો, માટી, પાણે, સોને સમ-૮

સુહૃન્મિત્રાર્યુદાસીનમધ્યસ્થદ્વેષ્યવન્ધુષુ ।
સાધુષ્વાપિ ચ પાપેષુ સમતુદ્ધિર્વેશિષ્યતે ॥

શત્રુ મિત્ર ઉદાસીન, મધ્યસ્થ દ્વેષી બંધુમા,
સાધુને પાપમા પણ, શ્રેષ્ઠ છે મમતુદ્ધિમા-૯

યોગી યુક્તીત સતતમાત્માનં રહસિ સ્થિતઃ ।
एकाकी यतचित्तात्मा निराशीरपरिग्रहः ॥

યોગી જોડે નિત્ય આત્મા, એકાત માટે એમીને,
એક્યો બન જીતેયો, નિરાશીને મતોપી તે-૧૦

शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः ।
नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम् ॥

પવિત્ર સ્થળમા સ્થાપી, સ્થિર આમન નિજન,
ન ઉચ્ચ કે અતિ નીચુ, દર્બ ચર્મ કે વસ્ત્રનુ-૧૧

તત્રૈકાગ્રં મનઃ કૃત્વા યતચિત્તેન્દ્રિયક્રિયઃ ।

ઉપવિશ્યાસને યુંજ્યાદ્યોગમાત્મવિશુદ્ધયે ॥

ત્યા એકાગ્ર કરી ચિત્ત, રોકી મન ઇન્દ્રિ ક્રિયા,
યોગ આત્મ સુધ્ધિ માટે, ખેંસી આમને સાધવા-૧૨

સમં કાયશિરોગ્રીવં ધારયન્નચલં સ્થિરઃ ।

સંપ્રેક્ષ્ય નાસિકાગ્રં સ્વં દિશશ્ચાનવલોકયન્ ॥

ડોક માથુ સમા કાયા, સ્થિર અચળ રાખીને,
નાસિકાગ્રે કરી દૃષ્ટી, અને જોતો નૈ કો દિશે-૧૩

પ્રશાન્તાત્મા વિગતર્થીર્બ્રહ્મચારિવ્રતે સ્થિતઃ ।

મનઃ સંયમ્ય મચિત્તો યુક્ત આસીત મત્પરઃ ॥

નિરૂર શાન્ત ચિત્તાગો, રહે બ્રહ્મચર્ય વ્રતે,
વશમતી હુચિત્તાગો, રહે હુયુક્ત શરણે-૧૪

યુજ્જન્નેવં સદાઽઽત્માનં યોગી નિયતમાનસઃ ।
શાન્તિં નિર્વાણપરમા મત્સંસ્થામધિગચ્છતિ ॥

આત્મ જોડે સદા એમ, યોગી જે મન નિયમી,
પામે તે શાન્તિ નિર્વાણ, પરમ રહેલ હું મહી-૧૫

નાત્યશ્વતસ્તુ યોગોઽસ્તિ ન ચૈકાન્તમનશ્વતઃ ।
ન ચાતિસ્વપ્નશીલસ્ય જાગ્રતો નૈવ ચાર્જુન ॥

ખાધરાને નથી યોગ, અધ્યાહારીને ન વળી,
અતિ જાગે ઉઘે તેને, પાર્થ યોગ થતો નથી-૧૬

યુક્તાહારવિહારસ્ય યુક્તચેષ્ટસ્ય કર્મસુ ।
યુક્તસ્વપ્નાવબોધસ્ય યોગો ભવતિ દુઃસ્વપ્ના ॥

યોગ્ય આહારી વિહારી, કરનારા યુક્ત કર્મ,
યોગ્ય જાગે ઉઘે તેને, યોગ થાયે હું ખહણી-૧૭

यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्ठते ।
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा ॥

नियमित चित्त ज्यारे, लाज्यु न आत्माभा रहे,
सै कामनाथी निस्पृह, त्यारे युक्त डे'वाय ते-१८

यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता ।
योगिनो यतचित्तस्य युञ्जतो योगमात्मनः ॥

जेम दीपो विना वायु, रहेवो हजतो नथी,
योगी ध्यानी यिदात्माना, योगनी उपमा कही-१९

यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योगसेवया ।
यत्र चैवात्मनाऽऽत्मानं पश्यन्नात्मनि तुष्यति ॥

पामे विराम ज्या चित्त, रेडेडु योग सेववा,
ने जेम मनथी आत्मा, जेध सतोषे आत्माभा-२०

સુખમાત્યન્તિકં યત્તદ્વુદ્ધિગ્રાહ્યમતીન્દ્રિયમ્ ।

વેત્તિ યત્ર ન ચૈવાયં સ્થિતશ્ચલતિ તત્ત્વતઃ ॥

આત્ય ત સુખ લેવાયે, બુધ્ધિથી ન ઇન્દ્રિયી તે,
જાણે છે જ્યા રહેયોજ, તત્ત્વે કરી તે ન ચળે ૨૧

યં લબ્ધ્વા ચાપરં લાભં મન્યતે નાધિકં તતઃ ।

યસ્મિન્સ્થિતો ન દુઃસ્વેન ગુરુણાપિ વિચાલ્યતે ॥

લાભ જે મેળવી જીજ્ઞે, ન માનેજ તેથી વડો,
રહેલો જે મહી તે ન, ચળે મહા દુખે જ તો-૨૨

તં વિદ્યાદુઃસ્વસંયોગવિયોગં યોગસંજ્ઞિતમ્ ।

સ નિશ્ચયેન યોક્તવ્યો યોગોનિર્વિણ્ણચેતસા ॥

દુખ સંયોગ વિયોગ, ‘યોગ’ નામી જાણવું તે,
તે નિશ્ચય વડે સાચો, અખેદ ચિત્તે યોગ જે-૨૩

સકલપ્રભવાન્કામાસ્ત્યક્ત્વા સર્વાનશ્લેષતઃ ।
મનસૈવેન્દ્રિયગ્રામ વિનિયમ્ય સમન્તતઃ ॥

સકલપ્રેથી થતી ઇચ્છા, સપૂર્ણ સર્વ છોડીને,
ઇદિ એમ નથી રોકી, સૌ વિપ્રયોગાથી અને-૨૪

શનૈઃશનૈરુપરમેદ્ધુદ્ધયાં ધૃતિગૃહીતયા ।
આત્મસંસ્થં મનઃકૃત્વા ન કિંચિદપિ ચિન્તેયત

વૈરાગ્યુ ધીરે ધીરે, ધેમ રાખી યુધ્ધિ વડે,
આત્માના મન ગળીને, વિચારુ ન કાઠ્યે-૨૫

યતો યતો નિશ્ચરતિ મનશ્ચઅલમસ્થિરમ્ ।
તતસ્તતો નિયમ્યૈતદાત્મન્યેવ વશ નયેત્ ॥

અચળ અસ્થિર મન, ન્યાન્યાથી તે જતુ રહે,
ત્યા ત્યાથી વાળીને વશ, આત્માના કરવુ જ તે-૨૬

પ્રશાન્તમનસં હ્યેનં યોગિનં સુખમુત્તમમ્ ।

ઉપૈતિ શાન્તરજસં બ્રહ્મભૂતમકલ્મષમ્ ॥

યોગી શાન્ત મનનાને, શ્રેષ્ઠ સુખ આવી મળે,
રજ્જે ગુણ ગયે હાને, બ્રહ્મભૂત અપાપીને-૨૭

યુઞ્જન્નેવં સદાત્માનં યોગીં વિગતકલ્મષઃ ।

સુખેન બ્રહ્મસંસ્પર્શમત્યન્તં સુખમશ્નુતે ॥

એમ જોડે સદા આત્મા, જે અપાપી યોગીજ તે,
સુખ પામે અતિ સુખે, બ્રહ્માનંદમા રહ્યુ તે ૨૮

સર્વભૂતસ્થમાત્માનં સર્વભૂતાનિ ચાત્મનિ ।

ઈક્ષતે યોગયુક્તાત્મા સર્વત્ર સમદર્શનઃ ॥

સૌ ભૂતોમા રહ્યા આત્મા, તે સૌ ભૂતો આત્મા મહી,
યોગથી મુક્ત જુએ જે સમદર્શી અહી તહી-૨૯

યો મા પશ્યતિ સર્વત્ર સર્વં ચ મયિ પશ્યતિ ।
તસ્યાહં ન પ્રણશ્યામિ સ ચ મે ન પ્રણશ્યતિ ॥

જે સર્વત્ર મને દેખે, ને સૌને મુજમા જુએ,
નાશ કંઈ ન હુ તેનો, ને તે હણે નહિ મને-૩૦

સર્વભૂતસ્થિતં યો માં ભજત્યેકત્વમાસ્થિતઃ ।
સર્વથા વર્તમાનોઽપિ સ યોગી મયિ વર્તતે ॥

સર્વ ભૂતે રહેલો હુ, જે એકત્વે મને ભજે,
અમે ત્યા વર્તતા તોયે, વર્તે મુજમા યોગી તે-૩૧

આત્મૌપમ્યેન સર્વત્ર સમં પશ્યતિ યોઽર્જુન ।
સુખં વા યદિં વા દુઃખં સ યોગી પરમો મતઃ॥

સર્વ ઉપમાથી સર્વત્ર, પાર્થ ' સમાન જોય જે,
સુખ કે અથવા દુઃખ, માન્યો પરમ યોગી મે-૩૨

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

યોઽયં યોગસ્ત્વયા પ્રોક્તઃ સામ્યેન મધુસૂદન ।

एतस्याहं न पश्यामि चञ्चलत्वात्स्थितिं स्थिराम्

કેહો જે આત્મયોગ, મમતાજો શ્રીકૃષ્ણ તે,
સ્થિર સ્થિતિ નથી જોનો તેની હું ચચાણ હવે-૩૩

चञ्चल हि मनः कृष्ण प्रमाथि बलवद्दृढम् ।

तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम् ॥

મન ચચાણ છે કૃષ્ણ, ઉઢેગી ને દૃઢ બળી,
તેનું હું રોકવું માનું, વાયુ પેડે સુદુષ્કર-૩૪

॥ श्री कृष्ण उवाच ॥

असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम् ।

अस्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ॥

બેશક હે મહાબાહો, મન ચલ અવશને,
તો અભ્યાસ વડે પાર્થ, ને વૈરાગ્યે ઝડપાય છે ૩૫

અસંયતાત્મના યોગો દુષ્પાપ ઇતિ મે માતિઃ ।
વશ્યાત્મના તુ યતતા શક્યોઽવાપ્તુમુપાયતઃ॥

યોગ અવશ આત્માને, અપ્રાપ્ય છે મારે મને,
વશ મન કર્તા મને, ઉપાયે મેળવી શકે-૩૬

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

અયતિઃ શ્રદ્ધયોપેતો યોગાચ્છલિતમાનસઃ ।
અપ્રાપ્ય યોગસંસિદ્ધિં કાં ગતિ કૃષ્ણ ગચ્છતિ॥

શ્રદ્ધાળુ યત્ન ન કર્તા, યોગે ચ્છલિત મનનો,
ન પામી યોગ સંસિદ્ધિ, કૃષ્ણ ' તે કો ગતિ જતો ૩૭

કચ્ચિન્નોભયવિપ્રશ્ચિન્નાભ્રમિવ નશ્યતિ ।
અપ્રતિષ્ઠો મહાવાહો વિમૂઢો બ્રહ્મણઃ પથિ ॥

શુ કોઈ બેઉ ઠેકાણે, વણસે વાદળા સમો,
અભાળુ હે મહાબાહો, અસ્તાન પ થી બ્રહ્મનો-૩૮

एतन्मे संशयं कृष्ण छेत्तुमर्हस्यशेषतः ।

त्वदन्यः संशयस्यास्य छेत्ता न ह्यपश्यते ॥

हे कृष्ण आशंका भारी, पर्युं काटना योग तु,
आशंकाते तुथी प्रीति, कोष्ठमें टापी न शक्तु-३८

॥ श्री कृष्ण उवाच ॥

पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्तस्य विद्यते ।

न हि कल्याणकृत्कश्चिद्दुर्गतिं तात गच्छति ॥

अछी वा त्या नयी पार्थ, नाश तेना जग्यो कही,
न को कल्याण कर्ता ये, तात पामे न दुर्गति-४०

प्राप्य पुण्यकृतौल्लोकानुषित्वा शाश्वतीः समाः ।

शुचीनां श्रीमतां गेहे यागप्रष्टोऽभिजायते ॥

पुण्याणु वोड पामीने, जौ समय त्या वसीने,
श्रीमन्ते धरे शुद्ध, योगम'ठन्मे न ते-४१

અથવા યોગિનામેવ કુલે ભવતિ ધીપતામ્ ।
 એતાદિ દુર્લભતરં લોકે જન્મ યદીદશમ્ ॥

કે બુદ્ધિમાન યોગીના, કૂળમાં જન્મ જાય છે,
 મળવા જન્મ આવા તો, અહીં બહુ દુર્લભ છે-૪૨

તત્ર તં બુદ્ધિસંયોગં લભતે પૌર્વદેહિકમ્ ।
 યતતે ચ તતો ભૂયઃ સંસિદ્ધૌ કુરુનંદન ॥

ત્યા તેને બુદ્ધિ સંયોગ, પૂર્વ જન્મ કર્મો મળે,
 ને પ્રયાસે ફરી પાછો, પાર્થ સિદ્ધિ માટે કરે-૪૩

પૂર્વાભ્યાસેન તેનૈવ દ્રિયતે સ્વપ્નોઽપિ સઃ ।
 જિજ્ઞાસુરપિ યોગસ્ય શબ્દબ્રહ્માતિવર્તતે ॥

પૂર્વાભ્યાસ વડે- તેથી, તે પરાણે દોરાય છે,
 યોગ જિજ્ઞાસુ છતાંયે, ઓળંગે શબ્દ બ્રહ્માતે-૪૪

પ્રયત્નાદ્યતમાનસ્તુ યોગી સંશુદ્ધકલ્લિષઃ ।

અનેકજન્મસંસિદ્ધસ્તતો યાતિ પરાં ગતિમ્ ॥

મેંનતુ ખતિયો યોગી પાપથી પાવન બની,
અનેક જન્મ સુધારી, પામતો તે પરમગતિ-૪૫

તપસ્વિભ્યોઽધિકો યોગી જ્ઞાનિભ્યોઽપિ

મતોઽધિકઃ ।

કર્મિભ્યશ્ચાધિકો યોગી તસ્માદ્યોગી ભવાર્જુન ॥

તપન્વિથી વધુ યોગી, ગણાય વધુ જ્ઞાનીથી,
તે કર્મે અધિક યોગી, રહે પાર્થ તે યોગી થૈ ૪૬

યોગિનામપિ સર્વેષાં મદ્રતેનાન્તરાત્મના ।

શ્રદ્ધાવાન્ ભજતે યો માં સ મે યુક્તતમો મતઃ ॥

યોગીઓ સર્વમા પૈકી, અતરાત્મા માની અને,
શ્રદ્ધાવાળો ભજે થૈ જો, તે માન્યો શ્રેષ્ઠ યોગીમે-૪૭

અધ્યાય છઠ્ઠો સમાપ્ત

अध्याय सातमो.

ज्ञानविज्ञानयोग

॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥

मय्यासक्तमनाःपार्थ योगं युञ्जन्मदाश्रयः ।

असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यासि तच्छृणु ॥

पार्थ हुआ अनासक्त, योग साधे हुआश्रयी,
निश्च समग्र जे रीते, मने ज्ञासे, ते से सुष्टी-१

ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषतः ।

यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥

हुं आ ज्ञान सविज्ञाने, कहीश स पूर्युं तुने,
दरी अही न ते ज्ञासी, ज्ञासवानु जाही रहे-२

મનુષ્યાણા સહસ્રેષુ કશ્ચિદ્ધતતિ સિદ્ધયે ।
યતતામપિ સિદ્ધાનાં કાશ્ચિન્મા વેત્તિ તત્ત્વતઃ॥

મનુષ્યો મા હજારો એ, સિદ્ધિ માટે કોઈ મથે,
સિદ્ધ ઉઠોગી પૈકી કો, તત્વથી જાણે છે મને-૩

ભૂમિરાપોઽનલો વાયુઃ સ્વં મનો બુદ્ધિરેવ ચ ।
અહંકાર ઇતીયં મે ભિન્ના પ્રકૃતિરષ્ટધા ॥

પૃથ્વી પાણી અગ્નિ વાયુ, આકાશ મન બુદ્ધિ એ,
ને અહંકાર સૌ મારી, આઠ પ્રકૃતિ ભિન્ન છે ૪

અપરેયામિતસ્ત્વન્યાં પ્રકૃતિં વિદ્ધિ મે પરામ્ ।
જીવિભૂતાં મહાબાહો યયૈદં ધાર્યતે જગત્ ॥

ખીજી આ તેથી એ મારી, પ્રકૃતિ મોટી જાણુ તુ,
જીવંતુ પે થઈ પાથ, જોણે આ જમ ધારિયુ-૫

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ।

अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा ॥

આ એ કારણ સૌ ભૂતો, જન્મે છે એમ બાણજો,
હુ હુ જગત આખાનો, જન્મદાતા ને કાળે થે-૬

मत्तः परतरं नान्यत्किंचिदस्ति धनंजय ।

मयि सर्वमिदं प्रोતं सूत्रे मणिगणा इव ॥

મારાથી નથી કોઈ થે, વધુ અર્જુન આગળો,
હુ માં સર્વ પેરોવાયુ, માળાએ જેમ મણુકો-૭

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभास्मि सशिसूर्ययोः ।

प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥

જળે રસ હુ પાર્થ હું, સૂર્ય ચંદ્રે પ્રકાશ હુ,
વેદે હું શબ્દ આકાશે, નરોમા પુરુષત્વ હુ-૮

પુણ્યો ગન્ધઃ પૃથિવ્યાં ચ તેજશ્ચાસ્મિ વિભાવસૌ
જીવનં સર્વભૂતેષુ તપશ્ચાસ્મિ તપસ્વિષુ ॥

પૃથ્વીમા પવિત્ર ગંધ, અને અગ્નિ તેજ હું,
સૌ ભૂતોમા જીવન હું છું તપસ્વિનુ તપ હું-૯

बीजं मा सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम् ।
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ॥

સૌ ભૂતોનુ સનાતન બીજ પાર્થ જાણુ મને,
બુદ્ધિ હું બુદ્ધિમાનોની, તેજસ્વિનુ તેજ હું થે-૧૦

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम् ।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ ॥

કાળ રાગ રહિત છું, બળ બળવાનનુ હું,
કામ ધર્મ અવિરુદ્ધ ભૂતોમા હું પાર્થ હું છું-૧૧

યે ચૈવ સાત્વિકા ભાવા રાજસાસ્તામસાશ્રયે ।
મત્ત एवेति तान्निद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥

એમ સાત્વિક ભાવો જે, રાજસી ને તામસી,
જાણુ મારા થકી તે છે, ને તેમાં હું હુમાજ તે-૧૨

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम् ॥

તે ત્રણ ગુણી ભાવેથી, મોહ્યુ સર્વ જગત આ,
મુરીતે ન મને જાણે, મન અવ્યય સહિતા-૧૩

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥

માયા દૈવી ગુણવાળી, આ મારી છે દુ ખતરી,
જે મારે શરણે આવે, તે માયા જમ છે તરી-૧૪

ન માં દુષ્કૃતિનો મૂઢાઃ પ્રપદ્યન્તે નરાધમાઃ ।

માયયાપહૃતજ્ઞાના આસુર ભાવમાશ્રિતાઃ ॥

ન મારે શરણે આવે, મૂઢ ને અધમ નરો,
માયા પડે હતા જ્ઞાની, ને આસુરી ભાવિક કા-૧૫

ચતુર્વિધા ભજન્તે માં જનાઃ સુકૃતિનોઽર્જુન ।

આર્તો જિજ્ઞાસુર્થાર્થી જ્ઞાની ચ ભરતર્ષભ ॥

ભજે મને ચતુર્વિધ, ને પાર્થ ' સુકૃતિ જન,
દુખી જિજ્ઞાસુ ને ગર્હ, ને જ્ઞાની ભરતર્ષભ-૧૬

તેષા જ્ઞાની નિત્યયુક્ત એકભક્તિર્વિશિષ્યતે ।

પ્રિયો હિ જ્ઞાનિનોઽત્યર્થમહં સ ચ મમ પ્રિયઃ॥

તેમા જ્ઞાની નિત્ય યુક્ત, અનન્ય ભક્ત છે વધુ,
જ્ઞાનીનો હું અતિ પ્રિયો, ને મને તે પ્રિય બહુ-૧૭

ઉદારાઃ સર્વ એવૈતે જ્ઞાની ત્વાત્મૈવ મે મતમ્ ।
આસ્થિતઃ સ હિ યુક્તાત્મા મામેવાનુત્તમાં ગતિમ્

અને ઉદાર છે સર્વે, જ્ઞાની તો મુજ આત્મથિ,
ને રહેલો જતે યોગી, બ્રેષ મુજ ગતિ ભણી-૧૮

બહૂનાં જન્મનામન્તે જ્ઞાનવાન્ માં પ્રપદ્યતે ।
વાસુદેવઃ સર્વામિતિ સ મહાત્મા સુદુર્લભઃ ॥

ધણા જન્મ પછી અતે, જ્ઞાનવાન પામે મને,
સૌ વાસુદેવ એ જાણે, મહાત્મા વિરલા જ તે-૧૯

કામૈસ્તૈસ્તૈર્હૃતજ્ઞાનાઃ પ્રપદ્યન્તેઽન્યદેવતાઃ ।
તં તં નિયમમાસ્થાય પ્રકૃત્યા નિયતાઃ સ્વયા ॥

તે તે કામે નષ્ટ જ્ઞાની, લે શર્ચુ અન્ય દેવનુ,
તે તે નિયમ પાળીને, સ્વેચ્છાએ દોરાર્ધ યૌ-૨૦

યો યો યા યાં તનુ ભક્તઃ શ્રદ્ધયાર્ચિતુમિચ્છતિ ।
તસ્ય તસ્યાચલાં શ્રદ્ધા તામેવ વિદધામ્યહમ્ ॥

જે જે ભક્ત જેનું જેનું, ૩૫ અચ્ચે શ્રદ્ધા વડે,
તેમની તે ૩૫ે શ્રદ્ધા, કર અચ્ચળ તેની થે-૨૧

સ તયા શ્રદ્ધયા યુક્તસ્તસ્યારાધનમીહતે ।
લભતે ચ તતઃ કામાન્મર્યેવ વિહિતાન્ હિ તાન્

તે તે શ્રદ્ધા વડે રંગી, તેનું આરાધન કરે,
મેળવે કામના તેથી, મે જ પ્રેરેલી તેમને-૨૨

અન્તવત્ત ફલં તેષાં તદ્ભવત્યલ્પમેધસામ્ ।
દેવાન્ દેવયજો યાન્તિ મદ્ભક્તા યાન્તિ મામપિ

અંતાળું થાય છે ફળ, તે મદ બુદ્ધિનું જ તો,
દેવ પુન્યે મળે દેવ, મારા મને મળે ભક્તો-૨૩

અવ્યક્તં વ્યક્તિમાપન્નં મન્યન્તે મામબુદ્ધયઃ ।

પરં ભાવમજાનન્તો મમાવ્યયમનુત્તમમ્ ॥

અબુદ્ધો વ્યક્તિ પામેલા, માને મને અવ્યક્તને,
ન મારો ભાવ જાણીને, અવ્યય અનુત્તમ તે-૨૪

નાહં પ્રકાશઃ સર્વસ્ય યોગમાયાસમાવૃતઃ ।

મૂઢોઽયં નાભિજાનાતિ લોકો મામજમવ્યયમ્

દકાચો યોગ માયાથી, હું ન જણાઉં સર્વને,
મૂઢ લોકો ન જાણે આ, અજન્મા અવ્યય મને-૨૫

વેદાહં સમ્પ્રતીતાનિ વર્તમાનાનિ ચાર્જુન ।

ધર્મવિધ્યાણિ ચ ભૂતાનિ માં તુ વેદ ન કથન ॥

જાણુ છું હું ગઈલાને, હયાત જે અર્જુન છે,
ને થનારા સર્વ ભૂતો, ન જાણે તે કોઈ મને-૨૬

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वन्द्वमोहेन भारत ।

सर्वभूतानि संमोहं सर्गे यान्ति परंतप ॥

ઉપજોલા ઈચ્છા દ્વેષે, ને પાર્થ દ્વંદ્વ મોહથી,
જન્મ વેળા ભૂતો સર્વ, ઘેરાય પાર્થ મોહથી-૨૭

येषा त्वन्तगत पापं जनानां पुण्यकर्मणाम् ।

ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥

જેના પાપો અત પામ્યા, જન જે પૂણ્ય સત્કૃતિ,
નિર્મુક્ત દ્વંદ્વ મોહથી, ભજે દૃઢવ્રતા મને-૨૮

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये ।

ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमभ्यात्मं कर्म चाखिलम्

જરા મૃત્યુ મુક્તિ માટે, મુજ આશ્રયી જે મથે,
તે જાણે છે અધુ બ્રહ્મ, અધ્યાત્મને તે કર્મને-૨૯

સાધિભૂતાધિદૈવં માં સાધિયશ્નં ચ ये विदुः ।
प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥

અધિભૂતો અધિદૈવે, અધિયશ્ન માને મને,
મર્ણ કાળે મને જોઓ, યુક્ત ચિત્તાળા જાણે તે-૩૦

અધ્યાય સાતમો સમાપ્ત

અધ્યાય આઠમો.

અક્ષરબ્રહ્મયોગ

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

।કિં તદ્વ્રહ્મ કિમધ્યાત્મં કિં કર્મ પુરુષોત્તમ ।
અધિભૂતં ચ કિં પ્રોક્તમધિદૈવં કિમુચ્યતે ॥

શુ તેવ્રહ્મ ? ૧ અ'યાત્મ ? હે માધવ ! ને કર્મ શુ ?
અધિભૂત કહેતુ શુ ? અધિદૈવ કોને કહે ?-૧

અધિયજ્ઞઃ કથં કોઽત્ર દેહેઽસ્મિન્મધુમૂદન ।
પ્રયાણકાલે ચ કથં જ્ઞયોઽસિ નિયતાત્મભિઃ ॥

અહીં કોણ અધિયજ્ઞ, કેમ દેહે શ્રીકૃષ્ણ છે ?
ભણવો શે મત્યુકાળે, જ્યેષ્ઠ અત્મ જ્ઞાનીને-૨

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

અક્ષરં બ્રહ્મ પરમં સ્વભાવોઽધ્યાત્મમુચ્યતે ।
ભૂતભાવોઽવકરો વિસર્ગઃ કર્મસંજ્ઞિતઃ ॥

પર અક્ષર પ્રહ્લ ને સ્વભાવ અધ્યાત્મ કહે,
ભૂત ભાવો જન્મદાતા, વિસર્ગ કર્મ નામી તે-૩

અધિભૂતં ક્ષરો ભાવઃ પુરુષશ્ચાધિદૈવતમ્ ।
અધિયજ્ઞોઽહમેવાત્ર દેહે દેહમૃતાં વર ॥

નિત્ય ભાવ અધિભૂત, પુરુષ અધિદૈવતે,
અધિયજ્ઞ અહીં હું જ, શ્રેષ્ઠ દેહીના દેહમા-૪

અન્તકાલે ચ મામેવ સ્મરન્મુક્ત્વા કલેવરમ્ ।
ય પ્રયાતિ સમદ્ધાવં યાતિ નાસ્ત્યત્ર સંશયઃ ॥

અતકાળે મને જોએ, સ્મરતા છોડી દેહને,
જો જાએ, ભાવ તે પામે મારો, તેમા શકા નથી-૫

યં યં વાપિ સ્મરન્ભાવં ત્યજત્યન્તે કલેવરમ્ ।
તં તમેવૈતિ કૌન્તેય સદા તદ્ભાવભાવિતઃ ॥

જો જોવો ભાવ રાખીને, તજો અતે શરીરને,
તે તે તેને મળે પાર્થ, સદા સમકારી ભાવ તે-૬

તસ્માત્સર્વેષુ કાલેષુ મામનુસ્મર યુદ્ધય ચ ।
મર્યપિતમનોબુદ્ધિર્મામેવૈષ્યસ્યસંશયમ્ ॥

સર્વ કાળે મને માટે, સ્મરીને યુદ્ધ કર તુ,
મન બુદ્ધિ અર્પી હુમા, નિશ્ચયે મને પામીશ તુ-૭

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा नान्यगामिना ।
परमं पुरुष दिव्यं याति पार्थानुचिन्तयन् ॥

योगाभ्यास पडे युक्त, कयाओ न जता चित्ती,
दिव्य परम पुरुष, पात्रे पार्थ चित्तवन्ती-८

कविं पुराणमनुशासितार-
मणोरणीयासमनुस्मरेद्यः ।
सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूप-
मादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥

सर्वज्ञ शास्ता प्रभु सनातन,
आधार सैनो ने अचित् ३५,
आदित्यवर्णी तमसी विहीन,
आलु आलुधी रडे ओ प्रभुने ६

પ્રયાણકાલે મનસા ચલેન ।

ભક્ત્યા યુક્તો યોગવલેન ચૈવ ॥

ધ્રુવોર્મધ્યે પ્રાણમાવેશ્ય સમ્ય-

ક્સ તં પરં પુરુષમુપૈતિ દિવ્યમ્ ॥

પ્રયાણ કાળે અચળ મનેથી,
 ભક્તિ વડે તે જ યોગી બનેથી,
 ધરે ભુવામા પ્રાણ જ સુર્ગતે,
 પામે પરમ પદ્ય દિવ્ય તો તે ૧૦

યદ્ધકરં વેદવિદો વદન્તિ ।

વિશ્નન્તિ યદ્યતયો વીતરાગાઃ ॥

યદિચ્છન્તો બ્રહ્મચર્ય ચરન્તિ ।

તત્તે પદં સંગ્રહેણ પ્રવક્ષ્યે ॥

જેને કહે અક્ષર વેદ વેતા,

જેમા પ્રવેશે યતિ રાગભેતા,

જેને ઇચ્છતા બ્રહ્મચર્ય પાળે,

કહુ હુ તને પદ દુકાણુમા તે ૧૧

સર્વદ્વારાણિ સંયમ્ય મનો હૃદિ નિરુદ્ધથ ચ ।

મૂર્ચ્ચાધાયાત્મનઃ પ્રાણમાસ્થિતો યોગધારણામ્

વશ રાખી સર્વ દ્વારો, મન હૃદય રોકીને,

રાખીને તાળવે પ્રાણુ, નિજ યોગ ધારી અને-૧૨

ઓમિત્યેકાક્ષર બ્રહ્મ વ્યાહરન્ મામનુસ્મરન્ ।

યઃ પ્રયાતિ ત્યજન્ દેહં સ યાતિ પરમા ગતિમ્

ૐ એવો એક અક્ષર, બ્રહ્મનો જપ આદરી,
જાય છે તે તજી દેહ, પામે છે પરમ ગતિ-૧૩

અનન્યચેતાઃ સતતં યો માં સ્મરતિ નિત્યશઃ ।

તસ્યાહ મુલભઃ પાર્થ નિત્યયુક્તસ્ય યોગિનઃ

અનન્ય ચિત્ર જે નિત્યે, હ મેશા જ મારે મને,
તેને હુ મુલભ પાર્થ, જે નિત્ય યુક્ત યોગીછે-૧૪

મામુપેત્ય પુનર્જન્મ દુઃસ્વાલ્ભ્યમજ્ઞાશ્વતમ્ ।

નાપ્નુવન્તિ મહાત્માનઃ સંસિદ્ધિં પરમાં ગતાઃ ।

પુનર્જન્મ દુખી સ્થાન, ને વિનાશી પામી એ,
તે ન પામે મહાત્મા જે, પામેલા પરમ સિદ્ધિને ૧૫

આબ્રહ્મભુવનાલ્લોકાઃ પુનરાવર્તિનોઽર્જુન ।
મામુપેત્ય તુ કૌન્તેય પુનર્જન્મ ન વિદ્યતે ॥

બ્રહ્મલોક સુધી સર્વ, લોક પુનર્જન્મી જ છે,
પણ પામી મને પાર્થ, પુનર્જન્મ જાણ્યો ન છે ૧૬

સહસ્રયુગપર્યન્તમહર્ષદ્વક્ષણો વિદુઃ ।
રાત્રિં યુગસહસ્રાતા તેઽહોરાત્રવિદો જનાઃ ॥

સહસ્ત્ર યુગ પર્યન્ત, જાણે જે દીન બ્રહ્મનો,
હજાર યુગ રાત્રિયે, તે રાતદી ગ્રાતા જનો-૧૭

અવ્યક્તાદવ્યક્તયઃ સર્વાઃ પ્રભવન્ત્યહરાગમે ।
રાત્ર્યાગમે પ્રલીયન્તે તન્નૈવાવ્યક્તસંજ્ઞકે ॥

વ્યક્ત ને અવ્યક્ત થી, સૌ જન્મે છે દીન ઉગતા,
નાશ થાયે થતા રાત્રિ, ત્યાજ અવ્યક્ત નામના ૧૮

ભૂતગ્રામઃ સ एवायं भूत्वा भूत्वा प्रलीयते ।
राज्यागमेऽवशः पार्थ प्रभवत्यहरागमे ॥

એ રીતે તે સર્વ બતો નાગ પામે થે થઇને,
થતા રાત્રિ પરાધીન, પાર્થ' જન્મેદીન ઉગ્યે-૧૯

परस्तस्मात्तु भावोऽन्योऽयक्तोव्यक्तात्सनातनः।
यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्यति ॥

માટે અન્ય પર ભાવ, સનાતન વ્યક્તાવ્યઅથી,
નાશ થતા સર્વ બતો, નાગ પામતો તે નથી-૨૦

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्तमाहुः परमां गतिम् ।
य प्राप्य न निवर्तन्ते तद्धाम परम मम ॥

અક્ષર અવ્યક્ત એવુ, કહ્યુ તે છે પરમગતિ,
ફળી આવે ન પામી તે, મુજ પરમ ધામે ગતિ-૨૧

પુરુષઃ સ પરઃ પાર્થ ભક્ત્યા લભ્યસ્ત્વનન્યયા ।
યસ્યાન્તઃસ્થાનિ ભૂતાનિ યેન સર્વપિદં તતમ્ ॥

પુરુષ પર તે પાર્થ, પામે અનન્ય ભક્તિથી,
રહે જેમાં મહુ ભૂતો, વ્યાપેલુ સર્વ જે થકી-૨૨

યત્ર કાલે ત્વનાવૃત્તિપાવૃત્તિં ચૈવ યોગિનઃ ।
પ્રયાતા યાન્તિ તં કાલં વક્ષ્યામિ ભરતર્ષભ ॥

જયેલા યોગીઓ પાછા જન્મે ના, તેમ જન્મ લે,
જે કાળે તે કહુ કાલ, સુણુ પાર્થ । મહુ હવે-૨૩

અગ્નિર્જ્યોતિરહઃ શુક્લઃ ષણ્માસા ઉત્તરાયણમ્ ।
તત્ર પ્રયાતા ગચ્છન્તિ બ્રહ્મ વ્રહ્મવિદો જનાઃ ॥

અગ્નિ જ્યોતિ શુક્લપક્ષ, ૭ માસો ઉતરાયણે,
પામે બ્રહ્મ જનારા ત્યા, ગણુતા બ્રહ્મ યોગી જે-૨૪

ધૂમો રાત્રિસ્તથા કૃષ્ણઃ ષષ્માસા દક્ષિણાયનમ્
તત્ર ચાન્દ્રમસં જ્યોતિર્યોગી પ્રાપ્ય નિવર્તતે ॥

ધોર રાત્રિ કૃષ્ણપક્ષ, છ માસ દક્ષિણાયને,
પામી ચંદ્ર સમ જ્યોતિ, પાછા જોગી જગે ફરે-૨૫

શુક્લકૃષ્ણે ગતી હોતે જગતઃ શાશ્વતે મતે ।
એકયા યાત્યનાવૃત્તિમન્યયાઽઽવર્તતે પુનઃ ॥

ધોળી કાળી ગતિ એ એ, માનેલી જગમા સદા,
મળે એક વડે મોક્ષ, બીજીથી ફરી જન્મતા-૨૬

નૈતે સૃતી પાર્થ જાનન્યોગી મુહ્યતિ કશ્ચન ।
તસ્માત્સર્વેષુ કાલેષુ યોગયુક્તો ભવાર્જુન ॥

ને એ એ માર્ગમા પાર્થ ! મોહે છે જાણ્યોગી કો
તે માટે તુ સદા કાળે, પાર્થ ! તુ યોગ યુક્ત હો-૨૭

વેદેષુ યજ્ઞેષુ તપઃસુ ચૈવ ।

દાનેષુ યત્પુણ્યફલં પ્રદિષ્ટમ્ ॥

અત્યેતિ તત્સર્વમિદં વિદિત્વા ।

યોગી પરં સ્થાનમુપૈતિ ચાદ્યમ્ ॥

વેદે જ યજ્ઞે જ અને તપે જ,

દાનેા મહી પુણ્ય ફળો કહ્યા જ,

કુથાપી તે સર્વ આને જ જાણી,

પામે પરમ ધામજ યોગી આદિ

૨.

અધ્યાય આઠમો સમાપ્ત

અધ્યાય નવમો.

રાજવિદ્યારાજગુહ્યયોગ

— ૦ —

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

इदं तु ते गुह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ।

ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ઞાત્વા મોક્ષયસેઽશુભાત્

નક્કી હુ આ તુને ગુહ્ય, કહુ 'કુ તુ અજ્ઞતને,
જ્ઞાન વિજ્ઞાન માયે જે, જાણી છેડે અનુભવે-૧

राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमम् ।

प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुमुखं कर्तुमव्ययम् ॥

રાજવિદ્યા રાજગુહ્ય, આ છે પવિત્ર ઉત્તમ,
પ્રત્યક્ષ દુર્ગદાયી ને, સહેલી તેમ અનાશી જ-૨

અશ્રદ્ધધાનાઃ પુરુષા ધર્મસ્યાસ્ય પરંતપ ।

અગ્રાપ્ય મા નિવર્તન્તે મૃત્યુસંસારવર્ત્મનિ ॥

પુરુષો જે અશ્રદ્ધાળુ, હે પરંતપ ! ધર્મમાં,
ન પામી તે મને પાછા, બમે છ નત્યુ લોકમા-૩

મયા તતમિદં સર્વં જગદવ્યક્તમૂર્તિના ।

મત્સ્થાનિ સર્વભૂતાનિ ન ચાહં તેષ્વવસ્થિતઃ॥

વિશ્વ છે વ્યાપ્ત આમર્ષ, અવ્યક્ત મૂર્તિ હું વડે,
મારામાં મર્ષ ભૂતો છે, તેમાં હું ન રહ્યો અન-૪

ન ચ મત્સ્થાનિ ભૂતાનિ પश्य મે યોગમૈશ્વરમ્ ।

ભૂતભૃન્ન ચ ભૂતસ્થો મમાત્મા ભૂતભાવનઃ ॥

તે ભૂતો ન રહ્યા હુંમાં જે ઐશ્વર્ય તું યોગતુ,
ભૂતધર્તા ન ભૂતે હું ભૂતપોશક આત્મ હું-૫

યથાઽઽકાશસ્થિતો નિત્યં વાયુઃસર્વત્રગો મહાન્
તથા સર્વાણિ ભૂતાનિ મત્સ્થાનીત્યુપધારય ॥

રહેા જોમ નભે નિત્ય, વાયુ મર્વ જગે જતો,
તેમ સર્વે ભૂતો હુ મા, રહેા છે જ પાર્થ ' હો-૬

સર્વભૂતાનિ કૌન્તેય પ્રકૃતિં યાન્તિ મામિકામ્
કલ્પક્ષયે પુનસ્તાનિ કલ્પાદૌ વિસૃજામ્યહમ્ ॥

કલ્પ અતે મર્વ ભૂતો પામે મારી જ પ્રકૃતિ,
કલ્પારભે હે કૌતેય ' , સર્જુ છુ સર્જુને તે ફરી-૭

પ્રકૃતિં સ્વામવષ્ટમ્ય વિસૃજામિ પુનઃ પુનઃ ॥
ભૂતગ્રામમિમં કૃત્સ્ત્રમવશં પ્રકૃતેર્વશાત્ ।

અજે પ્રકૃતિને મારે, સર્જુ છુ હુ ફરી ફરી,
અરી પ્રકૃતિ આધિન, છે આ સૌ ભૂત મ ડગી-૮

ન ચ મા તાનિ કર્માણિ નિવધ્રન્તિ ધનંજય ॥

ઉદાસીનવદાસીનમસક્તં તેષુ કર્મસુ ।

અને કર્મે મને તેના બાધતા હે ધનજય
ઉદાસીન સમા તેઓ, તે કર્મે નથી મધન-૮

મયાઽવ્યક્ષેણ પ્રકૃતિઃ સ્મૃયતે સચરાચરમ્ ।

હેતુનાઽનેન કૌન્તેય જગદ્વિપરિવર્તતે ॥

માગ અ'ચક્ષપણાથી, પ્રકૃતિ એ ચગચર
એજ હેતુ વડે પાર્થ, જગે થાય ફરાફર-૧૦

અવજાનન્તિ માં મૂઢા માનુષી તન્નુમાશ્રિતમ્ ।

પરં ભાવમજાનન્તો મમ ભૂતમહેશ્વરમ્ ॥

ન પીગાણે મને મૂખ, મનુષ્ય દેહ ધારતો
પરભાવ ન જાણે તે, મમ ભૂત મહેશ્વરો-૧૧

મોઘાશા મોઘકર્માણો મોઘજ્ઞાના વિચેતસઃ ।
રાક્ષસીમાસુરી ચૈવ પ્રકૃતિં મોહિર્ના શ્રિતાઃ ॥

તથા આશા કર્મ મૈત્રે, જ્ઞાન ને પણ મર્ષના,
રાક્ષસી આસુરી ને જ, મોહ પ્રકૃતિમા શ્રિતા-૧૨

મહાત્માનસ્તુ માં પાર્થ દૈવી પ્રકૃતિમાશ્રિતાઃ ।
ભજન્ત્યનન્યમનસો જ્ઞાત્વા ભૂતાદિમવ્યયમ્ ॥

મહાત્મા તો મને પાથ, દૈવી પ્રકૃતિવાન જો,
ભજો અનન્ય ભાવેથી, હું અવ્યય ભૂતાદિનો-૧૩

સતતં કીર્તયન્તો માં યતન્તશ્ચ દૃઢવ્રતાઃ ।
નમસ્યન્તશ્ચ માં ભક્ત્યા નિત્યયુક્તા ઉપાસતો ॥

હૃન્તિન કરે નિત્ય, મયમી તત્પ્રધારી એ,
ને નમતે કરે ભક્તિ નિત્યયુક્તો મને ભજો-૧૪

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते ।
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम् ॥

अने मे ज्ञानयज्ञेथी, उपामता भने भउ,
ऐक त्वा गुणे जाली, अहुधा विश्वतोमप्पो-१५

अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाऽहमहमौषधम् ।
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यमहमग्निरहं हुतम् ॥

हु सङ्घ १५ हु यज्ञ स्वधाने औषधी हु धु,
मत्र हु ने रीये हु हु, होमेतु तेम अग्नि हु-१६

पिताऽहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्य पवित्रमोकार ऋक्सामयजुरेव च ॥

जगतनो पिता हु धु, माता धाता पितामह,
सुग पवित्र औषध, सामहु यजुर ऋग-१७

गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणमुहत् ।
प्रभवः प्रलयस्थानं निधानं बीजमव्ययम् ॥

गति भर्ता प्रभु साक्षी, निवास शरण भित्त,
उत्पत्ति प्रलय स्थान, निधि बीज ए अव्यय-१८

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च ।
अमृतं चैव मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन ॥

ॐ तपु ए ॐ वर्षं 'कु, ॐ गृह्ण 'कु ॐ उत्सृ 'कु,
ॐ अमृत अने मृत्यु, मतव्यमर्पार्थ ॐ 'कु-१९

त्रैविद्या मा सोमपाः पूतपापा ।
यज्ञैरिष्टा स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते ॥

તે પુણ્યમાસાદ્ય સુરેન્દ્રલોક-

મશ્નન્તિ દિવ્યાન્ દિવિ દેવભોગાન્ ॥

ત્રિવેદજા પી મામ થઇને અપાપી,
મને પછી સ્વર્ગ એ મદ્ય માગી,
પછી પામતા પુણ્ય સુરેન્દ્ર લોકે,
ત્યા ભોગવે દેવતા દિવ્ય ભોગે-૨૧

તે તં ભુક્ત્વા સ્વર્ગલોક વિશાલમ્ ।

ક્ષીણે પુણ્યે મર્ત્યલોકં વિશન્તિ ॥

एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना ।

गतागतं कामकामा लभन्ते ॥

વમી ભોગવી સ્વર્ગ લોકે વિશાળે,
થતા પુણ્ય ઓકું ધરાએ પધારે,
રીતે એ ત્રયી ધર્મના પાળનારા,
ફક્ષેન્દ્ર જતા આવતા પામનારા-૨૧

અનન્યાશ્ચિન્તયન્તો માં યે જનાઃ પર્યુપાસતે ।
તેષા નિત્યાભિયુક્તાના યોગક્ષેમ વહામ્યહમ્ ॥

ઉપાસે છે મને જેઓ અનન્ય ચિત્તુ જે જનો,
તેમા યે નિત્ય યોગીના, યોગ ક્ષેમ ઉપાડતો-૨૨

યેઽપ્યન્યદેવતાભક્તા યજન્તે શ્રદ્ધયાઽન્વિતાઃ ।
તેઽપિ મામેવ કૌન્તેય યજન્ત્યવિધિપૂર્વકમ્ ॥

અન્ય જે દેવતા તો યે, શ્રદ્ધાથી દેવને ભજે,
તેઓ પણ ખરે પાર્થ, પત્રે અનિયમે મને-૨૩

અહં હિ સર્વયજ્ઞાના ભોક્તા ચ પ્રભુરેવ ચ ।
ન તુ મામભિજાનન્તિ તત્ત્વેનાતશ્ચ્યવન્તિ તે ॥

મર્મ યે યજનો હુ 'હુ, ભોક્તા ને ન્યામી યે વળી
મને તત્ત્વે ન જાણુ તે, તેઓ પાશ પડે દણી-૨૪

યાન્તિ દેવવ્રતા દેવાન્ પિતૃન્ યાન્તિ પિતૃવ્રતાઃ
ભૂતાનિ યાન્તિ ભૂતેજ્યા યાન્તિ
મદ્યાજિનોઽપિ મામ્ ॥

પામે દેવ પઞ્ચ દેવો, પિતૃભ ત પિતૃ ગ્રહે,
ભૂતભૂતો ભૂતો પામે, મારા ભૂત મને મને-૨૫

પત્રં પુષ્પં ફલં તોયં યો મે ભક્ત્યા પ્રયચ્છતિ ।
તદહં ભક્ત્યુપહૃતમશ્રામિ પ્રયતાત્મનઃ ॥

ફુલ પાન ફળો પાણી આપે ભક્તિ વડે મને,
અપેક્ષા ભક્તિથી જે તે, ખાવા શ્રદ્ધાળુના ગમે-૨૬

યત્કરોષિ યદશ્રાસિ યજ્જુહોષિ દદાસિ યત્ ।
યત્તપસ્યસિ કૌન્તેય તત્કુરુષ્વ મદર્પણમ્ ॥

જે જે આપે કરે જે તુ, જે હોમે ને જે આપતો,
જે જે તપ કરે પાર્થ, અર્પે સર્વ મને જ તો-૨૭

શુભાશુભફલૈરેવં મોક્ષયસે કર્મબન્ધનૈઃ ।
સંન્યાસયોગયુક્તાત્મા વિમુક્તો મામુપૈત્યસિ ॥

ગુભાગુભ ફળો ફેરા, નર્મ બંધન છોડજો,
સંન્યાસી યોગ વાળો જો, મુક્ત તે પામજો મને-૨૮

સમોઽહ સર્વભૂતેષુ ન મે દ્વેષ્યોઽસ્તિ ન પ્રિયઃ ।
યે ભજન્તિ તુ મા ભક્ત્યા મયિ તે તેષુ ચાપ્યહમ્

સમ ૮ સર્વ ભૂતોમા, મારો દ્વેષી ન પ્રિય કે,
મક્તિ વડે ભજો જોઓ, હુ મા તે, તે મહી હુ તો-૨૯

અપિ ચેત્સુદુરાચારો ભજતે મામનન્યભાક્ ।
સાધુરેવ સ મન્તવ્યઃ સમ્યગ્વ્યવસિતો હિ સઃ ॥

પણ ભજો દુરાચારી, અનન્ય ભાવથી મને
સાધુ તે માનવા જોગ, યોગ્યા સદ્ વ્યવભાયને-૩૦

ક્ષિપ્રં ભવતિ ધર્માત્મા શશ્વન્છાન્તિ નિગચ્છતિ ।

કૌન્તેય પ્રતિજાનીહિ ન મે ભક્તઃ પ્રણશ્યતિ ॥

તુર્ત તે થાય ધર્માત્મા શાન્તિ પામે નિરતરે,
કૌન્તેય કોય છે મારે, બંડનનારા થાય ન એ-૩૧

માંહિ પાર્થ વ્યપાશ્રિત્ય યેઽપિ સ્યુઃ પાપયોનયઃ

સ્ત્રિયો વૈશ્યાસ્તથા શૂદ્રાસ્તેઽપિ

યાન્તિ પરાં ગતિમ્ ॥

મુજ શણે આવતો પાર્થ', કોય તે પાપી ને કદી,
સ્ત્રી વૈસ્ય તેમ શૂદ્રો એ, પામે છે પરમ ગતી-૩૨

કિં પુનર્બ્રાહ્મણાઃ પુણ્યા ભક્તા રાજર્ષયસ્તથા ।
અનિત્યમસુખ લોકમિમં પ્રાપ્ય ભજસ્વ મામ્ ॥

તો ભક્તો પવિત્ર વિપ્રો, રાજર્ષિ કેમ ના વદ ?
અનિત્ય અમુખી લોકો, જન્મીને તુ મને ભજ-૩૩

મનમના ભવ મદ્ભક્તો મદ્યાજી માં નમસ્કુરુ ।
મામેવૈષ્યસિ યુક્ત્વૈવમાત્માનં મત્પરાયણઃ ॥

હુ મનાળો ભક્ત માગે મને ભજે નમે મને,
હુ શણે ચિત્ત ચોડી કે', તો પામોજ જ તુ' મને-૩૪

અધ્યાય નવમો સમાપ્ત

અધ્યાય દશમો.

વિભૂતિયોગ

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

ભૂય એવ મહાબાહો શ્રુણુ મે પરમં વચઃ ।
યત્તેઽહં પ્રીયમાણાય વક્ષ્યામિ હિતકામ્યયા ॥

ફરી એમ મહામાહુ', પરમ વચન સુણુ તુ,
પ્રીતિ પાત્ર તુ 'હે માટે, હિતે-અર્થી હુ તે કહુ-૧

ન મે વિદુઃ સુરગણાઃ પ્રભવં ન મહર્ષયઃ ।
અહમાદિર્હિં દેવાનાં મહર્ષીણા ચ સર્વશઃ ॥

માગે પ્રભાવ જાણે ના, દેવો તેમ મહર્ષિઓ,
હુ જ 'હુ આદી દેવોનો, ને એ રીતે મહર્ષિનો-૨

યો મામજમનાદિં ચ વેત્તિ લોકમહેશ્વરમ્ ।
અસંમૂઢઃ સ મર્ત્યેષુ સર્વપાપૈઃ પ્રમુચ્યતે ॥

અજ અનાદિ જે જાણે, મને લોક મહેશ્વર
મર્યુ લોકે અમોહલા, થાય પાપ વિમુક્ત જ-૩

બુદ્ધિર્જ્ઞાનમસમોઢઃ ક્ષમા સત્યં દમઃ શમઃ ।
સુખં દુઃખં ભવોઽભાવો ભયં ચાભયમેવ ચ ॥

બુદ્ધિ ને જ્ઞાન નિર્મોહ, સત્ય દમ શમ ક્ષમા,
સુખ દુઃખ જન્મ મર્યુ, ભયાભય વળી જ આ-૪

અહિંસા સમતા તુષ્ટિસ્તપો દાનં યશોઽયશઃ ।
ભવન્તિ ભાવા ભૂતાનાં મત્ત એવ પૃથગ્વિધાઃ ॥

અહિંસા સમતા દાન, સતોષ તપ ને વળી,
કાર્તિ અકાર્તિ સા ભાવો, થાએ વિવિધ છુ થકા-૫

મહર્ષયઃ સપ્ત પૂર્વે ચત્વારો મનવસ્તથા ।

મદ્ભાવા માનસા જાતા યેષા લોક ઇવાઃપ્રજાઃ।

પૂર્વે સાત મહાત્મકપિ તેમજ મનુ ચાર એ,
મારા ભાવ થયા મન, પ્રજા આલોક તેની છે-૬

एता विभूति योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वतः ।

સોઽવિકમ્પેન યોગેન યુજ્યતે નાત્ર સંશયઃ॥

આ વિભૂતિ અને યોગ, જાણે જે મુજ તત્ત્વથી,
નિશ્ચળ યોગથી સાધે, તેમા તો મશય નથી-૭

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते ।

इति मत्वा भजन्ते मा बुधा भावसमन्विताः॥

ઉત્પન્નકર્તા હું સૌનો, પ્રવર્તે હું થકી બધું,
એમ માની ભજે હું ને વિદ્વાનો ભાવિકો સહુ-૮

મચ્ચિતા મહતપ્રાણા વોધયન્તઃ પરસ્પરમ્ ।
કથયન્તશ્ચ મા નિત્યં તુષ્યન્તિ ચ રમન્તિ ચ ॥

મન પ્રાણુ હુ મા ગાખી, અન્યોન્ય સમગ્ગવતા,
અને ગાતા મને નિત્ય, રમતા ને મતોપતા-૯

તેષાં સતતયુક્તાનાં ભજતાં પ્રીતિપૂર્વકમ્ ।
દદામિ બુદ્ધિયોગ તં येन મામુપયાન્તિ તે ॥

તેમા તે અર્પદા યુક્ત, મેવે ગ્રહાવડે મને
તેને આપુ બુદ્ધિ યોગ, મને પામેજ તે ૪૩-૧૦

તેષામેવાનુકમ્પાર્થમહમજ્ઞાનજં તમઃ ।
નાશયામ્યાત્મભાવસ્થો જ્ઞાનદીપેન ભાસ્વતા ॥

તેમને તારવા માટે, અજ્ઞાન અધનર શુ,
હુ ને જે રહેતુ તે, ટાણુ જ્ઞાન દીપેથી હુ-૧૧

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

પરં બ્રહ્મ પરં ધામ પવિત્રં પરમં ભવાન્ ।

પુરુષ શાશ્વતં દિવ્યમાદિદેવમજં વિભુમ્ ॥

પર ધામ પરશ્વત્ત, આપ પરમ ગુહ્ય છે
આદિ દેવ વિભુ નિત્ય, પુરુષ અજ્ઞ દિવ્ય છે-૧૨

આહુસ્ત્વામૃપયઃ સર્વે દેવર્ષિર્નારદસ્તથા ।

અસિતો દેવલો વ્યાસઃ સ્વયં ચૈવ વ્રવીષિ મે ॥

ન્ધા છે આ મને સવ, ઋષિ દેવર્ષિ નારદે,
દેવળ વ્યાસ અમિતે, તે કહ્યો મુજને તમે -૧૩

સર્વમેતદ્દતં મન્યે યન્માં વદસિ કેશવ ।

ન હિ તે ભગવન્વ્યક્તિ વિદુર્દેવા ન દાનવાઃ ॥

માનુ માતુ મર્વ આને, જે કેશવ મને કહ્યો,
હે પ્રભુ આપની વ્યક્તિ, જાણે ના દેવ દાનવા-૧૪

સ્વયમેવાત્મનાઽઽત્માનં વેત્ય ત્વં પુરુષોત્તમ ।

ભૂતભાવન ભૂતેશ દેવદેવ જગત્પતે ॥

પોતે પોતા વડે જાણે, આપને હું વિચારપતિ

ભૂત ભાવિન ભૂતેશ, દેવ દેવ જગપતિ ૧૫

વક્તુમર્હસ્યશેષેણ દિવ્યા હ્યાત્માવિભૂતયઃ ।

યાભિર્વિભૂતિભિર્લોકાનિમાસ્ત્વં વ્યાપ્ય તિષ્ઠમિ

મહેવા યોગ્ય વિભૂતિ, આપની દિવ્ય મા ડહો,

તે વિભૂતિ વડે લોકો, વ્યાપી રહેના આપછો-૧૬

કથં વિદ્યામહં યોગિંસ્ત્વા સદા પરિચિન્તયન્

કેષુ કેષુ ચ માત્રેષુ ચિન્ત્યોઽસિ ભગવન્મયા ॥

ત્યાગુ હું યોગીને યોગી, આપ ચિતવતો મદા,

અને કિયા કિયા માત્રે, ચિતનુ પ્રભુ આપમા-૧૭

વિસ્તરેણાત્મનો યોગં વિભૂતિં ચ જનાર્દન ।
ભૂયઃ કથય તૃપ્તિર્હિ શૃણ્વતો નાસ્તિ મેઽમૃતમ્ ॥

આપનો યોગ્ય વિસ્તારે જે વિભૂતિ જનાર્દન,
જો મને કથામૃત, મુણ્ડતા અતૃપ્ત મન-૧૮

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

હન્ત તે કથયિष્યામિ દિવ્યા હ્યાત્મવિભૂતયઃ ।
પ્રાધાન્યતઃ કુરુશ્રેષ્ઠ નાસ્ત્યન્તો વિસ્તરસ્ય મે ॥

હા પ્રીતિ તુને દિવ્ય, મારી વિભૂતિ હુ બધી,
મુખ્યત્વે કરીને પાર્થ, વિસ્તારે અતજ નથી-૧૯

અહ્માત્મા ગુડાકેશ સર્વભૂતાશ્રયસ્થિતઃ ।

અહ્માદિશ્ચ મધ્યં ચ ભૂતાનામન્ત એવ ચ ॥

હુ છુ આત્મા ગુડાકેશ, સૌ ભૂતોને હૃદયે રહ્યા,
હુ છુ આદિ અને મધ્ય, ને છુ અત હુ ભૂતનો-૨૦

आदित्यानामहं विष्णुर्ज्योतिषां रविरंशुमान्।
मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी ॥

आदित्योभा विष्णु हु ५, ज्योतिभा आम्भर रवि,
वायुओभा मरीचि हु, नक्षत्रोभा हु ५ गली-२१

वेदाना सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः।
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना॥

सामवेद हु वेदोभा, देवोभा ५ वासव
ने हु मन इन्द्रियोभा, भूतोभा ५ चेतन -२२

रुद्राणां शंकरश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम् ।
वमूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम् ॥

अने रुद्रो मली राहु, कुप्ये० यक्ष गजमे,
ने अग्नि ५ वसुओभा, हु मेरु सह पर्वते २३

पुरोधसा च मुख्य मा विद्धि पार्थ बृहस्पतिम् ।
सेनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः ॥

पुरोहिते मने भाम्य, गतु पार्थ अहस्पति,
हु सेनापतिमा स्कन्द, सागर सरमा वणी-२४

महर्षीणा भृगुरहं गिरामस्म्येकमक्षरम्
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणा हिमालयः ॥

हु भगु महर्षिओमा ओम अक्षर वालुओ,
नपयज यज्ञोमा हु हिमानय हु स्थावरे-२५

अश्वत्थः सर्ववृक्षाणा देवर्षीणां च नारदः ।
गन्धर्वाणां चित्ररथः सिद्धानां कपिलो मुनिः ॥

पीपतो सर्व वृक्षोमा, देवर्षिमा हु नारद,
चित्ररथ गन्धर्वे हु, सिधेकपिल मुनि हु-२६

ઉચ્ચૈઃશ્રવસમશ્વાનાં વિદ્ધિ મામમૃતોદ્રવમ્ ।
 ઐરાવત ગજેન્દ્રાણાં નરાણા ચ નરાધિપમ્ ॥

ઉચ્ચૈશ્રવા હુ અન્વોમા જાણુ હુ અમૃતોદ્રવ,
 ઐરાવત ગજેન્દ્રોમા, નરોમાર્ણી નરાધિપ-૨૭

આયુધાનામહં વજ્ર ધેનૂનામસ્મિ કામધુક્ ।
 પ્રજનશ્ચાસ્મિ કન્દર્પઃ સર્પાણામસ્મિ વાસુકિઃ ॥

આયુધોમા હુ હુ વજ્ર, ગાયોમા કામધેનુ હુ,
 હુ કામ ગર્ભ ધારણુ, સર્પોમા વાસુકી હુ-૨૮

અનન્તશ્ચાસ્મિ નાગાનાં વરુણો યાદસામહમ્ ।
 પિતૃણામર્યમા ચાસ્મિ યમઃ સંયમતામહમ્ ॥

ને હુ શેષ હુ નાગોમા, વરુણચક્રે વ.ણુ હુ,
 ને અર્યમા પિતૃઓમા, યમ મયમીમા હુ હુ-૨૯

प्रह्लादश्चामि दैत्यानां कालः कलयतामहम् ।
मृगाणा च मृगेन्द्राऽहं वैनतेयश्च पक्षिणाम् ॥

तु 'दृ' प्रह्लाद दैत्योभा, प्राण तु गणनारभा,
ने मृगेन्द्र मृगोभाजी, ग३३ तु ध्रु पक्षीभा-३०

पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभृतामहम् ।
झषाणा मकरश्चास्मि स्रोतसामस्मि जान्हवी ॥

वायु 'दृ' गुह्मिर्नाभा, राम तु शस्त्रधारीभा,
मगर तु भय्छीओभा, गगा तु ध्रु प्रवाहभा-३१

सर्गाणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन ।
अध्यात्मविद्या विद्यानां वादः प्रवदतामहम् ॥

आदि अत पद्यायोना, मध्य तु न अर्जुन ध्रु,
विद्या अध्यात्मविद्याभा, ने वक्तव्योनी वाणी तु-३२

अक्षराणामकारोऽस्मि द्वन्द्वः सा मासिक् स्य च
अहमेवाक्षयः कालो धाताहं विश्वतोमुवः ॥

अक्षरं तु अक्षरगेमा समाममा तु ६६ 'श्रु
अयय प्राण तु 'श्रु ने, 'प्राता ने विश्वमुम् तु-३३

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्रवश्च भविष्यताम् ।
कीर्तिः श्रीर्वाक्च नारीणां स्मृतिमेधा धृतिः क्षमा

भव हर्ता मृत्यु तु छु, ने 'श्रु तु भारी उपति,
वाणी, श्री कीर्ति नारीमा भति मे'रा क्षमा धृति-२४

वृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छन्दसामहम् ।
मासानां मार्गशीर्षोऽहमृतूना कुसुमाकरः ॥

तु वृहत्साम सामोमा, गायत्री ऽहनी मही
तु भागशर मासेमा, वमत ऋतुयो मही-३५

દ્યુતં છલયતામસ્મિ તેજસ્તેજસ્વિનામહમ્ ।
જયોઽસ્મિ વ્યવમાયોઽસ્મિ સત્ત્વં સત્ત્વવતામહમ્

જીગાર છળનારામાં, તેજવાનનું તેજ હું
જય ને વ્યવમાયે હું, મત્તવાળાનું સત્ત્વ હું-૩૬

વૃષ્ણીનાં વાસુદેવોઽસ્મિ પાંડવાનાં ધનંજયઃ ।
મુનીનામપ્યહં વ્યાસ કવીનામુશના કવિઃ ॥

યાદ્વેવામાં વાસુદેવ, પડવોમાં ને પાર્થ હું,
મુનિયોમાં હું કૃ વ્યાસ, ને કવિમાંથી ગુરુ હું-૩૭

દળ્હો દમયતામસ્મિ નીતિરસ્મિ જિગીષતામ્ ।
મૌનં ચૈવાસ્મિ ગુહ્યાના જ્ઞાનં જ્ઞાનવતામહમ્ ॥

દડ દેનારમાં દડ, જયકર્તાની નીતિ છું,
ને હું છું મૌન ગુહ્યામાં, ને જ્ઞાનીનું હું જ્ઞાન છું-૩૮

યજ્ઞાપિ સર્વભૂતાનાર્થજં તદહમર્જુન ।

ન તદાસ્તિ વિના યત્સ્યાન્મયા ભૂતં ચરાચરમ્

ને વળી મર્વ ભૂતોનુ, ખીજ જે પાથ તે હુ છુ,
હાય કો ન વિના મારા, ભૂત ચર અચર મો-૩૯

નાન્તોઽસ્તિ મમ દિવ્યાના વિભૂર્તાનાં પરંતપ ।

एष तूदेशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरો मया ॥

માગી દિવ્ય વિભૂતિનો, હે પાથ અત જ નથી,
વિસ્તાર મે ક્લેા આતો, વિભૂતિનો ઉદ્દેશથી-૪૦

यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा ।

तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोઽશસંભવમ્ ॥

જે માત્ર વિભૂતિનાશુ, શ્રદ્ધાશુ ને પરાક્રમી,
જાણુજે તે થયેનુ સૌ, માહરા તેજ અશથી-૮૧

અથવા બહુનૈતેન કિ જ્ઞાતેન તવાર્જુન ।

વિષ્ટમ્યાહમિદં કૃત્સ્નમેકાંશેન સ્થિતો જગત્ ॥

અથવા એ વાળુ જાણ્યો, પ્રાપ્ત અર્જુન નુ તને ।

રહ્યો આધાર ભૂતે હું, એક અંશે બધે જગે-૪૨

અધ્યાય દશમો સમાપ્ત

અધ્યાય અગીયારમો.

—૦—
વિશ્વરૂપદર્શનયોગ

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

મદનુગ્રહાય પદ્મં ગૂહ્યમન્યાત્મસંજિતમ્ ।

યત્ત્વયોક્તં વચસ્તેન મોહોઽયં વિગતો મમ ॥

મારા અનુગ્રહાય જે, ગુપ્ત અધ્યાત્મ નામની,
ઐક્ય આપે મ્હી વાણી, મારો મોહ ગયો ટળી-૧

ભવાપ્યયૌ હિ ભૂતાનાં શ્રુતૌ વિસ્તરશો મયા ।

ત્વત્તઃ કમલપત્રાક્ષ માહાત્મ્યમપિ ચાવ્યયમ્ ॥

જન્મ તે મર્ણ્ય ભૂતોના, વિન્તારે માહાત્મ્યા જ મે,
તુલી હે પદ્મપત્રાક્ષ, છે અવ્યય મહાત્મ તે -૨

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं परमेश्वर ।

द्रष्टुमिच्छामि ते रूपमैश्वरं पुरुषोत्तम ॥

એ પ્રમાણે તમે જોના, પોતે છો પરમેશ્વર

હું તોના દ્રષ્ટુ તે રૂપ, ઈશ્વરી પુરુષોત્તમ-૩

मन्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो ।

योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम् ॥

માનો એનું હુથી જોતે, દેખી શકાય તો પ્રભો,

હું યોગેન્દ્ર મને આપ, ૩૫ અવ્યય દાખવો-૪

॥ श्री कृष्ण उवाच ॥

पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः ।

नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णकृतीनि च ॥

જો મારા પાર્થ ૩૫૦ તુ, મેકડો હજારો હવે,

નાના પ્રકારના દિવ્ય, અનેક ઘાટ વર્ણના-૫

પર્યાદિત્યાન્વમૂન્ રુદ્રાનશ્વિનૌ મસ્તસ્તથા ।
 બહૂન્યદૃષ્ટપૂર્વાણિ પર્યાશ્વર્યાણિ ભારત ॥

જે આદિત્યો વસુ ડેરો, અશ્વિનો મસ્તો તથા
 જે પવે તે ન જોયેલા, આશ્વર્યો પાર્થ' આ મધા-૬

इहैकस्थं जगत्कृत्स्नं पर्याद्य सचराचरम् ।
 मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि ॥

જગે એક સ્થળે મૌલ્યા મયગયર આજ તો,
 માને દેહે ગુડાકેશ, તેજે બીજુ જે માગતો-૭

न तु मा शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा ।
 दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम् ॥

દ્રષ્ટિ આ તારી યેહુને ગદેના કદી નીગખી,
 દિવ્ય આપુ તને ચક્ષુ, જે માગે યોગ ઇશ્વરી-૮

॥ सजय उवाच ॥

एवमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः ।
दर्शयामास पार्थाय परम रूपमैश्वरम् ॥

परी ओम इहो राजा, महा योगेन्द्र धृतराष्ट्र,
देखावु पार्थने हवी, विश्वी उप त्याग ते ८

अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनम् ।

अनेकदिव्याभरणं दिव्यानेकोद्यतायुधम् ॥

अनेक भुज ने नेत्रा, रूपांग अङ्ग अद्भुत
अङ्ग आभुषणो दिव्य, उगाध्या दिव्य आयुध-१०

दिव्यमाल्याम्बरधर दिव्यगन्धानुलेपनम् ।

सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतोमुखम् ॥

दिव्य भाजा धर्या वस्त्रा, अर्या दिव्य सुगंधी,
मो आश्चर्ये लर्या देव, अनन्त विश्वतोमुखी-११

દિવિ સૂર્યસહસ્રસ્ય ભવેદ્યુગપદુત્થિતા ।

યદિ ભાઃ સદશી સા સ્યાદ્રાસસ્તસ્ય મહાત્મનઃ

મહાત્મ મર્યા આગશે જો ઉગે મામઠા મળી

અને પ્રભા પ્રગશે જો, તેનો તેહ મહાત્મની-૧૦

તત્રૈકસ્થં જગત્કૃત્સ્નં પ્રવિભક્તમનેકયા ।

અપદ્યદેવદેવસ્ય શરીરે પાણ્ડવસ્તદા ॥

ત્યા મો જગ મથજો એ, બહેચાયેનુ જુદજુદ,

દેવના દેવની દેહો, ત્યારે ત્યા પાડવે દીકુ-૧૩

તતઃ સ વિસ્મયાવિષ્ટો હૃષ્ટોમા ધનંજયઃ ।

પ્રણમ્ય શિરસા દેવં કૃતાञ્જલિરભાષત ॥

પડી વિસ્મય પામીને, હૃષ્ટોમાય અજુન,

દેવને શિરમા વન્તી, હાથ જોડી વહે વચ-૧૪

• विश्वरूपदर्शनयोग अ ११ १६५

॥ अर्जुन उवाच ॥

पश्यामि देवास्तव देव देहे ।

सर्वास्तथाभूतविशेषसङ्गान् ॥

ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थ-

मूर्षींश्च सर्वानुरगाश्च दिव्यान् ॥

सो देव देभ्यु प्रभु! आप देहे,

गुदा गुप्त प्राणी तेषां गुप्तो रा

राजन्त पद्मासन षष्ठ्यक्षा

दिव्य सप्ता ऋषयो सहे ॥-१५

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं ।

पश्यामि त्वां सर्वतोऽनन्तरूपम् ॥

नान्तं न मध्यं न पुनस्तवाद्वि ।

पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूपम् ॥

अनेक हाथो मुझ पेट आभो
 मर्त जेउ तम उप आभो,
 न आदि के मध्य न अत उपे,
 निहायु विश्वेश्वर' विश्व उपे,-१६

किरीटिनं गदिनं चक्रिण च ।

तेजोराशिं सर्वतो दीप्तिमन्तम् ॥

पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ता-

दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम् ॥

जग अने अक किरीटवाणा,
 ज्योतिरशी तेज प्रकाशवाणा,

• विश्वरूपदर्शनयोग अ. ११ १६७

आपु अपि आपन् दुर्निरीक्ष्य,
तपेन स्याज्जिगु द्विज तेज-१७

त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं ।

त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ॥

त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता ।

सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ॥

तमे परम् अक्षरं ज्ञानज्ञान,
आ विश्वना आप वडा निधान,
ने अव्यये शाश्वत धर्मपाण,
युस्म तु भानु प्रभु' सनातन-१८

अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्य-

मनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम् ॥

पश्यामि त्वां दीप्तदुताशक्त्रं ।

स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम् ॥

न आदि म'यान अनन्तरीयं
अनन्त आहु शरी सूर्य नेत्र,
निजगु दु दुर्गाणी आग मोह
ने तेजसी विन अहु प्र-११-१५

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि ।

व्याप्तं त्वर्यकेन दिशश्च सर्वाः ॥

दृष्ट्वाद्भुतं रूपमिदं तवोग्रं ।

लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ॥

आ विनने अतर व्योमदेग
ने मो दिसा, आपथपी ज व्याप्या,

आ देव्याने अद्भुत दिव्य उप

त्रिनामा पात्री गद्या नर दुःख-१०

अमी हि त्वां सुरसङ्घा विशन्ति ।

केचिद्धीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति ॥

स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसङ्घाः ।

स्तुवन्ति त्वां स्तुतिभिःपुष्कलाभिः॥

आ आपना पेसता देवमव,

लातीथी वदे द्वय जेडी पाणु,

स्वन्ति वही सिद्ध महर्षि सध,

वद स्तुतिथी सङ्घ आपने न-२१

रुद्रादित्या वसवो ये च साध्या ।

विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च ॥

गन्धर्वयक्षासुरासिद्धसङ्घा ।

वीक्षन्ते त्वा विस्मिताश्चैव सर्वे ॥

सूर्यो वसुधो वणी माय ओ,
पित्रि, भक्तो वणी विश्वनेत्रो,
गधर्मा यक्षा असुराज, मित्रो
ते न्यायिता विभये आपने मो २२

रूपं महत्ते बहुवक्त्रनेत्र ।

महाबाहो बहुबाहुरूपादम् ॥

बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालं ।

दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाऽहम् ॥

स्वप्न भोदु कर भुज नेत्र,
ऊरु अति पाद कराव पेट,

અહો મહાઆહુ' બહુ બહુ સૌ,
દેખી દુભે યોગ અને વળી ૯-૨૩

નમઃસ્પૃશં દીપ્તમનેકવર્ણમ્ ।
વ્યાત્તાનનં દીપ્તવિશાલનેત્રમ્ ॥
દૃષ્ટ્વા હિ ત્વાં પ્રવ્યથિતાન્તરાત્મા ।
ધૃતિં ન વિન્દામિ શ્વમં ચ વિષ્ણોઃ॥

નભ સ્પર્શી દિવ્ય અનેક વર્ણો
ખુલ્લા મુખો દિપ્ત વિશાળ નેત્રો,
નિહાળી એ દૂભત અતરાત્મ,
ત ધૈર્ય વા શાન્તિ રહે જ, દૃષ્ટ્વા'-૨૪

દંશકરાલાનિ ચ તે મુસ્તાનિ ।
દૃષ્ટ્વૈવ કાલાનલસન્નિભાનિ ॥

दिशो न जाने न लभे च शर्म ।

प्रसदि देवेश जगन्निवास ॥

निराणीने बीषणु मर्यागा
प्रलाप्ति जेवा मुष्ण तमाग
ग्यायु दिशा ना न लपु दुयाम,
प्रमन्न देवेश । जगन्निवास-२५

अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः ।

सर्वे सहैवावनिपालसङ्घैः ॥

भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ ।

सहास्मदीर्यैरपि योधमुख्यैः ॥

आ कैरयो मा-धतराष्ट पुत्रो,
माये पड्या सौ नृप योधवीरो,

आ भीमने द्राणु मुवीर कर्ण,
योऽपि अमारे पणु माथ अत्र-२६

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति ।
द्रंष्टाकरालानि भयानकानि ॥
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु ।
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ॥

अपे कराये प्रभु 'हे तमारे,
प्रवेशता भीषण दतवाणे,
जलाय को दादती मध्यभाडी,
आप्री जता चूर्णु थता शिरादि-२७

यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः ।
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ॥

તથા તવાર્મા નરલોકવીરા ।

વિશન્તિ વક્ત્રાણ્યભિવિજ્વલન્તિ ॥

જેવા નીના બા પાણી વેગે,
દોડી જતા ને મળતા સમુદ્રે
જનનન્ત આ મુખ વિજ જ તેના
આ વીર પેમે નગનોડ કુગ-૨૮

યથા પ્રદીપ્તં જ્વલનં પતન્ના ।

વિશન્તિ નાશાય સમૃદ્ધવેગાઃ ॥

તથૈવ નાશાય વિશન્તિ લોકા-

સ્તવાપિ વક્ત્રાણિ સમૃદ્ધવેગાઃ ॥

પ્રતીપ્ત દીપે પડના પત જો,
સમે કુગીતે બહુ વેગ, ૨ જો,

પેમે જતો ય ત્યમ નાશ માટે,
નિરાજ વેગે તવ મખમા તે-૨૯

લેલિહસે ગ્રસમાનઃ સમન્તા-

લ્લોકાન્સમગ્રાન્વદનૈર્જ્વલદ્ધિઃ ॥

તેજોભિરાપ્ય જગત્સમગ્રં ।

ભાસસ્તવોગ્રાઃ પ્રતપન્તિ વિષ્ણો ॥

જ્યતન્ત મુખે મહુ યાગુ આટો,
ગ્રામો ભરી યાક તણા જ મુકો,
ભર્યુ બધુ તેજથી વિશ્વ વિહુ,
મતાપતુ જે અતિ ઉચ એવુ-૩૦

આર્યાહિ મે કો ભવાનુગ્રરૂપો ।

નમોઽસ્તુ તે દેવવર પ્રસીદ ॥

विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं ।

न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ॥

मोक्ष भूने डो तम ज्य ५
प्रयन्न हो देवन' प्रणाम
हु गणपति आपनु आरि हरे
तन प्रमति न जने हु गान्-३१

॥ श्री कृष्ण उवाच ॥

कालोऽस्मि लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो ।

लोकान्समाहर्तुमिह प्रवृत्तः ॥

ऋतेऽपि त्वा न भविष्यन्ति सर्वे ।

येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः ॥

धु क्षण मोक्ष जन नानाप्र,
महान्वा योड निरे प्रमन,

विश्वरूपदर्शनयोग अ ११ १७७

अने नहि तु निष्पन्न अन्य को

योद्धा उभा सौ राखुमानी आ-१-३२

तस्माच्चमुत्तिष्ठ यशो लभस्व ।

जित्वा शत्रून् भुंक्स्व राज्यं समृद्धम्॥

मयैवैते निहताः पूर्वमेव ।

निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ॥

ने। उड तु कीर्ति अपार धाम,

अती रिपु भोगव राज्य धाम,

भय्या पुरा मे साडुने य भारी,

निमित्त था मात्र तु सव्यसाची-३३

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च ।

कर्णं तथाऽन्यान्पि योधवीरान् ॥

मया हतास्त्वं जहि मा व्यथिष्ठाः ।

युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान् ॥

आ द्रोण ने भीम वचनये आ,
आ श्रुते अन्य सुयोदनीश
हजेन मे, तु ह्यु, गोयता मा,
कर युद्ध तु उत्तीश शत्रुते आ-३४

॥ सजय उवाच ॥

एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य ।

कृताञ्जलिर्वपमानः किरीटी ॥

नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णं ।

सगद्गदं भीतिभीतः प्रणम्य ॥

येवा सुधी केशवता न शब्द,
नुरे किरीटी ह्य नेडी पाणु,

वन्दे नभानि क्षरी दृष्टुने आ,
प्रलुभता गद्गद् उड् पीता उप

॥ अर्जुन उवाच ॥

स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या ।

जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च ॥

रक्षासि भीतानि दिशो द्रवन्ति ।

सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसङ्गाः ॥

अरे! भूतु आपनी प्रीतिथी न,
हर्षे हृषीकेश! जगतु मुहिन
येदिश पी राक्षस सर्व नामे,
अने नमे छे महु मिद्ध सरे-५

कस्माच्च ते न नमेरन्महात्मन् ।

गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे ॥

અનન્ત દેવેશ જગન્નિવાસ ।

ત્વમક્ષરં સદસત્તત્પર યત્ ॥

પ્ર ના નમે તે તમને મહાત્મા'
ચીવ ઓ આપ જ અહ્લ ધના,
અનન્ત દેવના' જગન્નિવાસ
તમેજ ઓ અહ્લ, મદ્ અમદપર ૬૭

ત્વમાદિદેવઃ પુરુષઃ પુરાણ-

સ્ત્વમસ્ય વિશ્વસ્ય પરં નિધાનમ્ ॥

વેત્તાઽસિ વેદ્યં ચ પરં ચ ધાપ ।

ત્વયા તતં વિશ્વમનન્તરૂપ ॥

પુરાણુ છો પૂરૂપ આદિ દેવ,
આ વિશ્વના ઓ જ પરમ્ નિવાન,

विश्वरूपदर्शनयोग अध्या २१ १८१

ओ जेय नाता वणी दिव्य धाम

-यापेक्ष निर्वे न अनन्त ५-३१

वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशाङ्कः ।

प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च ॥

नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः ।

पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते ॥

यम अग्नि वायु शशी ने वरुण,

प्रजापति ने प्रपितामहेण,

नमो, नमो नाथ । हृत्तरवार,

इरी इरी नमो नमो नमस्ते-३८

नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते ।

नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व ॥

અનન્તવીર્યામિતવિક્રમસ્ત્વં ।

સર્વે સમાપ્નોષિ તતોઽસિ સર્વઃ ॥

નમુ હુ આગે, પ્રણમ હુ પૂઁ
એમેરથી યે નમુ એહ રીતે,
પગક્રમી ને બળવાન બારે,
વ્યાધ્યા બધે વદન વાર વારે-૪૦

સર્વેતિ મત્વા પ્રસન્નં યદુક્તં ।

હે કૃષ્ણ હે યાદવ હે સર્વેતિ ॥

અજાનતા મહિમાનં તવેદં ।

મયા પ્રમાદાત્ પ્રણયેન વાપિ ॥

સખા ગણીને હુ વધે પ્રભાદે,
હે દૃશુ' હે યાદવ' હે સખા એ,

વિશ્વરૂપદર્શનયોગ અ ૧૧ ૧૮૩

જાણ્યો ન આ મે મહિમા તમાગે,
ક્ષમા કરો એ મહુ દોષ માગે-૪૧

યચ્ચાવહાસાર્થમસત્કૃતોઽસિ ।
વિહારશગ્યાસનભોજનેષુ ॥
एकोऽथ वाप्यच्युत तत्समक्षं ।
तत्क्षામયે ત્વામહમપ્રમેયમ્ ॥

મે મસ્કરીમા અપમાન કીધા,
ખાતા, સુતા, ઉઠી વિરામતા આ,
સમક્ષ હે અચ્યુત કે પરોક્ષ,
ક્ષમા કરો તે મહુ હે ઉદાર'-૪૨

पिताऽसि लोकस्य चराचरस्य ।
 त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान् ॥
 न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिकः कुतोऽन्यो ।
 लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभावः ॥

अरायगेना जनना पिता हो
 मपुत्रय हो आप भदा गु-छा,
 ममान हो ना, न अरि-ना
 दोदत्रये, अप्रतिम प्रभावी १-१३

तस्मात्पणम्य प्रणिधाय कायं ।
 प्रसादये त्वामहमशिमीड्यम् ॥

पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः ।

प्रियः प्रियायार्हसि देव सोढुम् ॥

प्रणाम माटे विभु ' नय दाणी,
गीजा प्रभु सामणी भुति मारी,
पिता मुतोने ॥, मप्पा मप्पान
प्रिय प्रिया तेम, निळानी 'येने ॥

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा ।

भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ॥

तदेव मे दर्शय देव रूपं ।

प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥

पर्व न हीडु हरभु डु तेम,
भये रत्तु आ मनडु दुभाळ,

હવે અતાંવા પ્રભુ । પર્વ ૩૫,
ગીઝા તમે દેવ જગનિવાન-૪૫

કિરીટિનં ગદિનં ચક્રહસ્ત-

મિચ્છામિ ત્વા દ્રુપ્દુમહં તથૈવ ॥

તૈનૈવ રૂપેણ ચતુર્ભુજેન ।

સહસ્રબાહો ભવ વિશ્વમૂર્તે ॥

હાયે ગદા ચક્ર શિરે ઝિગીટ,
ધાગેલ જોવા ઇન્ડો તથૈવ,
ફૂગી ધગે ચાર ભુગ્ગુ ૩૫,
સદુઅ આહુ પ્રભુ, વિગ્ન ૩૫-૪૬

॥ શ્રી ભગવાન્ ઉવાચ ॥

મયા પ્રસન્નેન તવાર્જુનેદં ।

રૂપ પરં દર્શિતમાત્મયોગાત્ ॥

તેજોમયં વિશ્વમનન્તમાયં ।

યન્મે ત્વદન્યેન ન દૃષ્ટપૂર્વમ્ ॥

તને જ મે પાર્થ ! મમ કૃપાએ,
દાખવ્યુ પરમ્ ઉપજ આત્મયોગે,
તેજો ભર્યું, અત ન આદિ વિશ્વે,
પૂર્વે ન તારા વિષ્ણુ દીકુ કોયે-૪૭

ન વેદયજ્ઞાધ્યયનૈર્ન દાનૈ-

ર્ન ચ ક્રિયાભિર્ન તપોભિરુગ્રૈઃ ॥

एवंरूपः शक्य अहं नृलोके ।

द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुमवीर ॥

ન વેદ યજ્ઞે ભણતા ન દાને

ક્રિયાથી કે ઉગ્ર તપે થ ના એ

મનુષ્ય થાકે એ આ મા

કાપે ન તુ અશ્વત્થા' વિણ ભાત્યુ-૧૧

मा ते व्यथा मा च विमूढभावा ।

दृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ्ममेदम् ॥

व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्व ।

तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ॥

मा हेतु व्यथा ने न विमलान ।

निदाणी आ माद १०२ ५५,

प्रमन्न यिते लय टाणी मर,

निदाणी आ माद १०२ ५५-४८

॥ सजय उवाच ॥

इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा ।

स्वकं रूपं दर्शयामास भूयः ॥

आश्वासयामास च भीतमेनं ।

भूत्वा पुनः सौम्यवर्णमहात्मा ॥

૧૯૦ વિશ્વરૂપદર્શનયોગ. અ. ૧૧

એવુ કહી પાર્થનુ વાનુદેવ,
ફરી બતાવ્યુ નિત પૂર્વે ૫૫ *
આત્મામતા એ બયથી ખીરાને
ધર્યુ ફરી મૌમ્યરૂપ પ્રભુએ ૫૦

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

દૃષ્ટ્વં માનુષં રૂપં તવ સૌમ્યં જનાર્દન ।
ઇદાનીમિસ્મિં સંવૃત્તઃ સચેતાઃ પ્રકૃતિ ગતઃ ॥

જેઠા આ માનુષી મોખ્ય ૩૫ આપ જનાર્દન,
થયો મચેત હુ આપી મ્યમ્ય મદાન થયુ મન-પર

॥ શ્રી ભગવાન્ ઉવાચ ॥

સુદુર્દર્શમિદં રૂપં દૃષ્ટ્વાનસિ યન્મમ ।

દેવા અપ્યસ્ય રૂપસ્ય નિત્યં દર્શનકાઢિણઃ ॥

મુસદેન ૫૫ દેખાવુ આજે જે જોયુ તેજ આ
દેવા થે ૩૫ જોનાને, ઇચ્છા મદેન રાખતા પર

નાહં વેદૈર્ન તપસા ન દાનેન ન ચેજ્યયા ।

શક્ય એવંવિધો દ્રષ્ટું દૃષ્ટ્વાનસિ માં યથા ॥

ન તપે હુ ન વેદે હુ, ન દાને તેમ યજ્ઞથી
તે જે જોયો મને તેયો, દેખાઉ કોથી હુ નહિ-૫૩

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन ।

ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परंतप ॥

तारी अनन्य भक्तिथी, शक्य 'तु' तुल्य अर्जुन
ने ज्ञेया ज्ञानया तत्त्वे, पामया ये पन्तप पर

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः सङ्गवर्जितः ।

निर्वैगः सर्वभूतेषु यः स मामेति पाण्डव ॥

८ निमित्त उम उता मुक्त भक्त अमग गे,
अवेरी मय भतोमा, पामे ते पाथ ८' मने-पप

अध्याय अज्यारभो समाप्त

अध्याय बारमो.

लक्ष्मियोग

॥ अर्जुन उवाच ॥

एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते ।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगविचाराः ॥

ओ प्रकारे सदा युक्त, उपासे लक्ष्मी आपने,
ने ने अक्षर अव्यक्त, ते जेमा कोणु ओणु छे-१

॥ શ્રી ભગવાન્ ઉવાચ ॥

મય્યાવેશ્ય મનો યે માં નિત્યયુક્તા ઉપાસતે ।
શ્રદ્ધયા પરયોપેતાસ્તે મે યુક્તતમા મતાઃ ॥

હુમા મન પગેલીને, ઉપામે નિત્ય નિત્ય જે
પરમ્ શ્રદ્ધા વડે તેઓ, માન્યા ઉત્તમ યોગી મે-૨

યે ત્વક્ષરમનિર્દેશ્યમવ્યક્તં પર્યુપાસતે ।
સર્વત્રગમચિન્ત્યં ચ કૂટસ્થમચલં ધ્રુવમ્ ॥

જે અક્ષર નિગદાગી, ઉપાસન્ત અવર્ણ્ય,
સર્વગામી અનિર્દેશ્ય, કૂટસ્થ અચળ સ્થિર-૩

સન્નિયમ્યેન્દ્રિયગ્રામં સર્વત્ર સમબુદ્ધયઃ ।

તે પ્રાપ્નુવન્તિ મામેવ સર્વભૂતહિતે રતાઃ ॥

સેવને મર્વ ઇન્દ્રિયો, સર્વત્ર મમ બુદ્ધિથી,
પામે છે જ મને તેઓ, ૨ ગાઈ ભૂત હિતથી-૪

ક્લેશોઽધિકતરસ્તેષામવ્યક્તાસક્તચેતસામ્ ।

અવ્યક્તા હિ ગતિર્દુઃસં દેહવાદ્દિરવાપ્યતે ॥

અધિક ક્લેશ છે તેને ચિતાસક્ત અવ્યક્ત જે,
અવ્યક્તની ગતિ દુખે, દેહથી જ પમાય છે-૫

યે તુ સર્વાણિ કર્માણિ મયિ સંન્યસ્ય મત્પરાઃ ।

અનન્યેનૈવ યોગેન મા ધ્યાયન્ત ઉપાસતે ॥

જેઓ તો સૌ મને અર્પી, કર્મો હુ મા પરાયણા,
અનન્ય એહ યોગેથી, ધરિ મારી ઉપાસના-૬

તેષામહં સમુદ્ધર્તા મત્યુસંસારસાગરાત્ ।
ભવામિ ન ચિરાત્પાર્થ મય્યાવેશિતચેતસામ્ ॥

તેમનો તારનારો હું મત્યુ સમાર માગરે,
થાઉં છું ઝડ હે પાર્થ, માગમા ચિત્ત પ્રેમે-૭

મય્યેવ મન આધત્સ્વ મયિ બુદ્ધિ નિવેશય ।
નિવસિષ્યસિ મય્યેવ અતઃ કુર્ધ્વ ન સંશયઃ ॥

માગમા મન ગાળીને પ્રેર માગ વિષે મનિ,
મને પામીશ એથી થે, શન એલ વિષ નથી-૮

અથ ચિત્તં સમાધાતું ન શક્રોષિ મયિ સ્થિરમ્ ।
અભ્યાસયોગેન તતો મામિચ્છાપ્તું ધનંજય ॥

ન કંગારી શેડે તુ ને, માગમા સ્થિર ચિત્તને,
તો તુ અભ્યાસ થેજેથી, પામવા હચ્છકે મને-૯

અભ્યાસેઽપ્યસમર્થોઽસિ મત્કર્મપરમો ભવ ।
મદર્થમપિ કર્માણિ કુર્વન્ સિદ્ધિમવાપ્સ્યસિ ॥

અભ્યાસે ય ન કાર્યે જ્ઞે, તો હુ મા કર્મ નિષ્ઠ થા,
હુ નિમિત્તે કરી કર્મો, મિદ્ધિયતે પામજો યથા-૧૦

અથૈતદપ્યશક્તોઽસિ કર્તુ મદ્યોગમાશ્રિતઃ ।
સર્વકર્મફલત્યાગં તતઃ કુરુ યતાત્મવાન્ ॥

હવે અશક્ત એમા થે, તો થા તુ યોગ આશ્રિત,
સર્વ કર્મ ફળો ત્યાગી, કરીને આત્મમયમ-૧૧

શ્રેયો હિ જ્ઞાનમભ્યાસાઽજ્ઞાનાદ્ધ્યાનં વિશિષ્યતે ।
ધ્યાનાત્કર્મફલત્યાગસ્ત્યાગાચ્છાન્તિરનન્તરમ્

જ્ઞાન અભ્યાસથી શ્રેષ્ઠ, ધ્યાન જ્ઞાનથી છે પર
તેથી કર્મ ફળ ત્યાગ, ત્યાગે શાન્તિ નિરન્તર-૧૨

અદ્વેષા સર્વભૂતાનાં મૈત્રઃ કરુણ એવ ચ ।

નિર્મમો નિરહંકારઃ સમદુઃખમુખઃ ક્ષમી ॥

અદ્વેષી સર્વ ભૂતોનો, દયા મૈત્રી, ક્ષમા ભગ,
અહતા મમતા મુક્ત, સર્વે મુખે દુખે સમ-૧૩

સંતુષ્ટઃ સતતં યોગી યતાત્મા દ્વદનિશ્ચયઃ ।

મય્યર્પિતમનોબુદ્ધિર્યો મદ્ગત્તઃ સ મે પ્રિયઃ ॥

મનોથી સર્વદા યોગી, સયમી દૃઢ નિશ્ચય,
મન યુધ્ધિ મને અર્પે, મારે ભક્ત મને પ્રિય-૧૪

યસ્માન્નોદ્વિજતે લોકો લોકાન્નોદ્વિજતે ચ યઃ ।

હર્ષામર્ષમયોદ્વેગૈર્મુક્તો યઃ સ ચ મે પ્રિયઃ ॥

યોગે દુભાય જોથી ના, લોકે જોહ દુભાય ન,
મુક્ત હર્ષા, મયોદ્વેગે, ને હર્ષે તે મને પ્રિય-૧૫

અનપેક્ષઃ શુચિર્દક્ષ ઉદાસીનો ગતવ્યથ ।
સર્વારમ્ભપરિત્યાગી યો મદ્ગત્તઃ સ મે પ્રિયઃ ॥

નુદ્ધ દક્ષ ગતાપેક્ષ, અવ્યથાળો ઉદાસીન,
સર્વ કર્મ ફળ ત્યાગી, ભાગે ભક્ત મને પ્રિય-૧૬

યો ન દૃષ્યાતિ ન દ્વેષ્ટિ ન શોચતિ ન કાઙ્ક્ષતિ ।
શુભાશુભપરિત્યાગી ભક્તિમાન્યઃ મ મે પ્રિયઃ ॥

ન હપ્તે ન કરે દ્વેષ, ન શોચે શુન્ય વાગ્ગન
શુભાશુભ ફળ ત્યાગી, ભક્તિવાત મને પ્રિય-૧૭

સમઃ શત્રૌ ચ મિત્રે ચ તથા માનાપમાનયોઃ ।
શીતોષ્ણસુખદુઃખેષુ સમઃ સદ્ભવિવર્જિતઃ ॥

સમાન શત્રુને મિત્રે, તેમ માનાપમાનમા,
સુખદુઃખે શીતોષ્ણે ને, સગ ત્યાગી સમાન આ-૧૮

તુલ્યનિન્દાસ્તુતિમૌની સંતુષ્ટો યેન કેનચિત્ ।
અનિકેતઃ સ્થિરમતિર્ભક્તિમાન્મે પ્રિયો નરઃ ॥

જે આતે તેથી મતોપિ મોની નિન્દા આ ન મમ,
નિગમ્ય સ્થિર બુદ્ધિ, ભક્તિમાન મને પ્રિય-૧૯

યે તુ ધર્મ્યામૃતમિદં યથોક્તં પર્યુપાસતે ।
શ્રદ્ધાના મત્પરમા ભક્તાસ્તેઽનીવ મે પ્રિયાઃ ॥

આ ધર્માનનમા જોઓ, શ્રદ્ધાથી હું પગથાગ
મને મે પ્રિયી ગીતેતે, મને ભવ અતે પ્રિય-૨૦

અધ્યાય બારમો સમાપ્ત.

अध्याय तेरमो.

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोग

॥ अर्जुन उवाच ॥

प्रकृतिं पुरुषं चैव क्षेत्रं क्षेत्रज्ञमेव च ।

एतद्वेदितुमिच्छामि ज्ञानं ज्ञेयं च केशव ॥

• १, नि पुन्यते ये क्षत्र क्षेत्रज्ञे अने,

ग्यापुना मन्त्रु शु ए श्रेय' ज्ञान ज्ञेयते-१

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते ।

एतद्यो वेत्ति तं प्राहुः क्षेत्रज्ञ इति तद्विदः ॥

આશરીર જ કૌન્તેય ! ક્ષેત્ર એનું નામ છે
તે જાણે તે કહે તેને, ક્ષેત્રજ્ઞ સંનિઓ નહી-૨

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत ।

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्જ્ઞાનં मतं मम ॥

તે ક્ષેત્રજ્ઞ મને જાણો, ભારત ! મવ ક્ષેત્રમા,
ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞનું જ્ઞાન, છે મારે મન જાન આ-૩

તત્ક્ષેત્રં યત્ત્વ યાદૃક્ ચ યદ્વિકારિયતશ્ચ યત્ ।
સ ચ યો યત્પ્રભાવશ્ચ તત્સમાસેન મે શૃણુ ॥

તે ક્ષેત્ર યુ અને કેવુ, શા વિકારી શી રીત તે ?
ક્ષેત્રજ યુ, પ્રભાવે યુ ? દુક્રમા ઝડુ સુણુ તે-૪

ઋષિભિર્હુધા ગીતં છન્દોભિર્વિવિધૈઃ પૃથક્ ।
બ્રહ્મસૂત્રપદૈશ્ચૈવ હેતુમાદ્ધિઃ સુનિશ્ચિતૈઃ ॥

ઋષિઓ બહુવા ગાયે, છ દોથી વિધ વિધને,
બ્રહ્મસૂત્ર પદે તો તે, હેતુથી નિશ્ચયો વડે-૫

મહાભૂતાન્યહંકારો બુદ્ધિરવ્યક્તમેવ ચ ।
ઇન્દ્રિયાણિ દર્શકં ચ પશ્ચ ચેન્દ્રિયગોચરાઃ ॥

આદ્યકાર મહા ભૂતો બુદ્ધિ અવ્યક્ત જે અને,
ઇન્દ્રિયો દર્શક ને એક, તેના વિષય પાચ એ-૬

इच्छा द्वेषः सुखं दुःखं संघातश्चेतना धृतिः ।
एतत् क्षेत्रं समासेन सविकारमुदाहृतम् ॥

ઈચ્છા દ્વેષ મુખો દુઃખો, સંઘાત ચેતના ધૃતિ
આ મા ક્ષેત્ર ઉપાજેથી, કહેલા અવિચારથી-૧૫

अमानित्वमदम्भित्वमर्हिसा क्षान्तिर्गर्जवम् ।
आचार्योपासनं शौच स्थैर्यमात्मविनिग्रहः ॥

અમાન નિરમ્ભિમાન, અહિમા આર્જવ ક્ષમા
ગુરુભક્તિ અને શૌચ, મન નિગ્રહ સ્થિરતા-૮

इन्द्रियार्थेषु वैराग्यमनहंकार एव च ।
जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानुदर्शनम् ॥

વેગઅ ઇન્દ્રિયો અર્થો, અહતાનુ વિમોચન
જન્મ મૃત્યુ જરા રોગે, દુઃખ દોષોનુ દર્શન-૯

અસાક્તિરનભિષ્વદ્ભઃ પુત્રદારગૃહાદિષુ ।
નિત્યં ચ સમાચિત્તત્ત્વમિષ્ટાનિષ્ટોપપત્તિષુ ॥

અનામકંત અમગી જે, પુત્ર સ્ત્રી ધર આદિમા,
મમતા ચિત્તની નિત્યે, સારા મામની પ્રાપ્તિમા-૧૦

મયિ ચાનન્યયોગેન ભક્તિરવ્યભિચારિણી ।
વિવિક્તદેશસેવિત્વમરતિર્જનસંસાદિ ॥

માગે અનન્ય યોગેથી, ભક્તિ અવ્યભિચારણી
એનાન દેશવાસોને, મમાજે જન અપ્રીતિ-૧૧

અધ્યાત્મજ્ઞાનનિત્યત્વં તત્ત્વજ્ઞાનાર્થદર્શનમ્ ।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा ॥

અ'યાત્મજ્ઞાનમાનિષ્ટા, દર્શન તત્ત્વજ્ઞાનનુ,
જ્ઞાન એમ કહેનુ આ, અજ્ઞાન એથી ઉલટુ-૧

જ્ઞેયં યત્તત્પ્રવક્ષ્યામિ યજ્ઞાત્વાઽમૃતમશ્નુતે !
અનાદિમત્પરં બ્રહ્મ ન સત્તન્નાસદુચ્યતે ॥

જેય જે તે કહુ છુ હુ, લાગે અમન જાણી જે,
પરબ્રહ્મ અનાદિ ને, ન સત્ ને અમન વડે-૧૩

સર્વતઃ પાણિપાદં તત્સર્વતોઽક્ષિશિરોમુખમ્ ।
સર્વતઃ શ્રુતિમલ્લોકે સર્વમાવૃત્ય તિષ્ઠતિ ॥

સર્વત્ર ચર્ણુ ને સાથ નેત્ર શિર અને મુખો,
સર્વત્ર ડાનચાળો તે, વ્યાપીને વિશ્વમા રહ્યા-૧૪

સર્વેન્દ્રિયગુણાભાસં સર્વેન્દ્રિયવિવાજિતમ્ ।
અસક્તં સર્વભૃચૈવ નિર્ગુણં ગુણભોક્તૃ ચ ॥

મૌ હંદ્રિગુણના ભામે, સૌ હંદ્રિ મભવ વિના,
અમન વાગેતો મર્ત, ગુણુભાગી મુનિર્ગુણુ-૧૫

બહિરન્તર ચ ભૂતાનામચરં ચરમેવ ચ ।

સૂક્ષ્મત્વાત્તદવિજ્ઞેયં દૂરસ્થં ચાન્તિકે ચ તથા

બહાર અંદર ભૂતોની, વ્યાપ્તો તેમ ચરાચરે,
સૂક્ષ્મ તેથી જાણાયે ના, રે તેમ નજીક છે-૧૬

અવિભક્તં ચ ભૂતેષુ વિભક્તમિવ ચ સ્થિતમ્ ।

ભૂતર્થત્વં ચ તજ્ઞેયં ગ્રાસિણુ પ્રભાવિણુ ચ ॥

ને અવિભક્ત ભૂતોમાં, રહેલા જેહ વિભક્ત શો,
ભૂત પોષક ને શાતા, સહારે જન્મ દે રૂડો-૧૭

જ્યોતિષામપિ તજ્જોતિસ્તમસઃ પરમુચ્યતે ।

જ્ઞાનં જ્ઞેયં જ્ઞાનગમ્યં હૃદિ સર્વસ્ય ધિષ્ઠિતમ્ ॥

જ્યોતિનો પણ તે જ્યોતિ, અધારાથી કહેલા પર,
જ્ઞાન જ્ઞેય જ્ઞાનગમ્ય, વચ્ચે જે સર્વને હૃદ-૧૮

इति क्षेत्रं तथा ज्ञानं ज्ञेयं चोक्तं समासतः ।
मद्भक्त एतद्विज्ञाय मद्भावायोपपद्यते ॥

अम क्षेत्र तथा ज्ञान, ज्ञेय इत्यन्यथा,
आमात्रेभ्यस्तज्ज्ञानीति पामे ७ भुक्त भावथा-१८

प्रकृति पुरुष चैव विद्वयनादी उभावपि ।
विकाराश्च गुणाश्चैव विद्धि प्रकृतिमभवान् ॥

अत्र प्रकृति पुरुष, अनादि मर्था ज्ञानना
विनागे न य गुणो ये, ज्ञान प्रकृतियी धना-२०

कार्यकारणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते ।
पुरुषः सुखदुःखाना भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते ॥

नर नगण निमित्ते प्रकृति नरो ॥ १८
पुरुष सुख दुःखाना, भोक्तृत्वा नगण १९-२०

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते प्रकृतिजान् गुणान् ।

कारणं गुणमङ्गोऽस्य सदसद्योनिजन्मसृ ॥

ग्या प्रकृति पु०५ प्र,ति गुण भोग्ये,
जन्मात्रे महमतन्त्राने गुण सन्निधि आत्मे-२२

उपद्रष्टानुमन्ता च भर्ता भोक्ता महेश्वरः ।

परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन्पुरुषः परः ॥

माता ने म मन्त्रिता, भर्ता भोक्ता महेश्वर,
पन्मा मा ग्या अम आ देहे पु-५ परम-२३

य एव वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणैः सह

सर्वथा वर्तमानोऽपि न स भूयोऽभिजायते

अम पु ५ ते नाने ते नाने गुण प्र,ति,
सर्व मय नाने देहे, परा ने जन्मदा नय-२४

ધ્યાનેનાત્માનિ પશ્યન્તિ કેચિદાત્માનમાત્મના
અન્યે સાખ્યેન યોગેન કર્મયોગેન ચાપરે ॥

આત્માના ધ્યાનથીભાળે આત્માને કોઈ આત્મથી
ખીજના સાખ્યને યોગે, ને કોઈ કર્મ યોગથી-૨૫

અન્યે ત્વેવમજાનન્તઃ શ્રુત્વાઽન્યેભ્ય ઉપાસતે ।
તેઽપિ ચાતિતરન્ત્યેવ મૃત્યું શ્રુતિપરાયણાઃ ॥

ખીજના જાણના એવો, અન્યથી સુણી સેવતા,
ને એ રીતે તરે તેઓ, મૃત્યુ શ્રુતિ પરાયણા-૨૬

યાવત્સંજાયતે કિંચિત્સત્ત્વં સ્થાવરજઙ્ગમમ્ ।
ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞસંયોગાત્તદ્વિદ્ધિ ભરતર્ષભ ॥

તેટલી થાય છે કોઈ, વસ્તુ સ્થાવર જંગમ,
ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞ સંયોગે, એ જાણ ભરતર્ષભ !-૨૭

સમં મર્વેષુ ભૂતેષુ તિષ્ઠન્તં પરમેશ્વરમ્ ।
વિનશ્યત્સ્વવિનશ્યન્તં યઃ પશ્યતિ સ પશ્યતિ ॥

સમાન સર્વ ભૂતોમા, રહેયો પરમેશ્વર,
અનાશી નાટ થાતા યે, જુએ તેહ ભૂતો પર-૨૮

સમં પશ્યન્ હિ સર્વત્ર સમવસ્થિતમીશ્વરમ્ ।
ન હિનસ્ત્યાત્મનાઽઽત્માનં તતો યાતિ પરા ગતિમ્

જ્ઞેતો સમાન સર્વત્ર, રહેયો મમ હશ્વર,
પોતે હણે ન પોતાને પછી પામે ગતિ પરમ-૨૯

પ્રકૃત્યૈવ ચ કર્માણિ ક્રિયાણાનિ સર્વશઃ ।
યઃ પશ્યતિ તથાઽઽત્માનમકર્તારં સ પશ્યતિ ॥

અને પ્રકૃતિથી ક્રમે, મર્વ રીતે કર્યા જતો,
જે દેખે માત્ર આત્માને, અન્તા તેજ ભાળતો-૩૦

યદા ભૂતપૃથગ્ભાવમેકસ્થમનુપશ્યતિ ।

તત એવ ચ વિસ્તારં બ્રહ્મ સપદ્યતે તદા ॥

જ્યારે જુદા જ ભૂતોના, જુએ મો ભાવે એના,
વિન્નાને તેથી એ રીતે, જાય છે મળી બ્રહ્મા-૭૧

અનાદિત્વાન્નિર્ગુણત્વાત્પરમાત્માઽયમવ્યયઃ ।

શરીરસ્થોઽપિ કૌન્તેય ન કરોતિ ન લિપ્યતે ॥

અનાદી નિર્ગુણી આત્મા, ને તે અવ્યય હોય છે,
દેહે રહ્યા ડાના પાથ, વેપાયે ન રે ન તે-૩૨

યથા સર્વગતં સૌક્ષ્મ્યાદાકાશં નોપલિપ્યતે ।

સર્મત્રાવસ્થિતો દેહે તથાઽઽત્મા નોપલિપ્યતે ॥

જેમ મન ન વેપાયુ, આગ્રશ મહુ વ્યાપી આ
જેમ વેપાય ના આત્મા, દેહમા વસતો ડાના-૩૩

યથા પ્રકાશયત્યેકઃ કૃત્સ્નં લોકમિમ ગવિઃ ।
ક્ષેત્રં ક્ષેત્રી તથા કૃત્સ્નં પ્રકાશયતિ ભારત ॥

મૃયં જેમ પ્રગણે છે, વિન્ધ આપ્તુ ય એના,
દેવને એવ મર્વત્ર, પ્રગણે પાથ તેમ તે-૨૨

ક્ષેત્રક્ષેત્રજયોરેવમન્તરં જ્ઞાનચક્ષુષા ।
ભૂતપ્રકૃતિમોક્ષં ચ યે વિદુર્યાન્તિ તે પરમ્ ॥

દેવ તે જાનુ છેડુ, જ્ઞાન ચતુષી એ ગતે,
ભૂત પ્રકૃતિયો મોક્ષ, જાણે તે જ્ઞાન પામગે-૩૫

અધ્યાય તેરમો નમાપ્ત

अध्याय चौदमो.

— ० —

गुणत्रयविभागयोग

॥ श्री कृष्ण उवाच ॥

पर भूयः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम् ।
यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परा सिद्धिमितो गताः॥

इति ये परम् भाषु, ज्ञानोभा ज्ञान अ ट छ,
गङ्गा ते मुनिओ छाथी, पाभ्या गति परम् महु-१

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागताः ।
सर्गेऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च ॥

ગૃહીતે જ્ઞાન આ માત્ર, પામ્યા સમાન ધર્મને,
ન જન્મ જગમગણે, ન પામે દુઃખ પ્રત્યે-૨

मम योनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन् गर्भे दधाम्यहम् ।
संभवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत ॥

મારી યોની મહત્બ્રહ્મ, તેમાં મૂકું છું ગર્ભ હું,
ઉત્પત્તિ સવ ભૂતોની, પાથું હું તે થકી સહુ-૩

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तयः संभवन्ति याः ।
तासां ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रदः पिता ॥

કૌન્તેય! યોનિ સર્વેમાં, જન્મે છે દેહ જોડલા,
તેમાં બ્રહ્મ મહા યોની, બીજપ્રદાતા હું છું પિતા-૪

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसभवाः ।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ॥

तमस मत्, रजस अवा गुणो प्रकृतिथी यता,
आवे छे हे महाबाहो, अव्यय देही देहमा-५

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात् प्रकाशकमनामयम् ।
सुखसंगेन बध्नाति ज्ञानसंगेन चानघ ॥

मत्तना निर्मलत्वेत्या, प्रकाशक अनामय,
अवे छे हे पुण्यवता, सुख ने ज्ञान संग ४-६

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णाऽऽसंगसमुद्भवम् ।
तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसंगेन देहिनम् ॥

रज रागात्मकं त्राणु, तृष्णाना संगथी यतो,
मावे छे रजसगेते, कौन्तेय देहिने ७ हो'-७

તમસ્ત્વજ્ઞાનજ વિદ્ધિ મોહનં સર્વદેહિનામ્ ।
પ્રમાદાલસ્યનિદ્રાભિસ્તન્નિવગ્નાતિ ભારત ॥

તેમ અજ્ઞાન તો થાતુ, દેહે મા જાણુ મોહક,
પ્રમાદે આળસે ઉત્તે, બાધે છે તેહ ભારત '૮

સત્ત્વં સુખે સંજયતિ રજઃ કર્મણિ ભારત ।
જ્ઞાનમાવૃત્ય તુ તમઃ પ્રમાદે સંજયત્યુત ॥

થાય છે સુખમા સત્ત્વ, ભારત રજ કર્મમા,
તમ તો જ્ઞાન ઢાકે ને, બેડે તેમ પ્રમાદમા-૯

રજસ્તમશ્ચાભિભૂય સત્ત્વં ભવતિ ભારત ।
રજઃ સત્ત્વં તમશ્ચૈવ તમઃ સત્ત્વં રજસ્તથા ॥

રજને તમ હાકીને, થાય છે સત્ત્વ ભારત '
રજ સત્ત્વ જ ને તમ, તમ સત્ત્વ અને રજ-૧૦

સર્વદ્વાગેષુ દેહેઽસ્મિન્પ્રકાશ ઉપજાયતે ।
જ્ઞાનં યદા તદા વિદ્યાદ્વિવૃદ્ધં સત્ત્વમિત્યુત ॥

સૌ દ્વારે દેહમાં આ તે, જ્ઞાન પ્રકાશ પાડતા
જાણુવું જ્ઞાન ત્યારે તો, મત્વ એમજ કાવતા-૧૧

લોભઃ પ્રવૃત્તિરારમ્ભઃ કર્મણામશ્મયઃ સ્પૃહા ।
રજસ્યેતાનિ જાયન્તે વિવૃદ્ધે ભરતર્ષભ ॥

લોભ પ્રવૃત્તિ આરભ, અશાન્તિ કર્મની સ્પૃહા,
રજ ત્યા થાય છે વૃદ્ધિ, ભરતર્ષભ ' આહી આ-૧૨

અપ્રકાશોઽપ્રવૃત્તિશ્ચ પ્રમાદો મોહ એવ ચ ।
તમસ્યેતાનિ જાયન્તે વિવૃદ્ધે કુરુનન્દન ॥

અપ્રકાશ અપ્રવૃત્તિ, મોહ તેમ પ્રમાદ જ,
તમિ એની થતા જન્મે, તમસ હે કુરુનન્દન'-૧૩

યદા સત્ત્વે પ્રવૃદ્ધે તુ પ્રલયં યાતિ દેહભૃત્ ।
તદોત્તમવિદા લોકાનમલ્લાન્ પ્રતિપદ્યતે ॥

મત્ય વ્રદ્ધિ થતા જયારે, પામે દેહી વિનાશ જો,
તો તે ઉત્તમ જ્ઞાનીનો, પામે છે લોક નિર્મળો-૧૪

રજસિ પ્રલયં ગત્વા કર્મસંક્લિષ્ઠ જાયતે ।
તથા પ્રલીનસ્તમસિ મૂઢયોનિષ્ઠ જાયતે ॥

મૃત્યુ જો રજમા પામે, જન્મે છે કાર્ય સગીમા,
તમમા તપાવુ વેલો, જન્મે છે મૂઢ યોનીમા-૧૫

કર્મણઃ સુકૃતસ્યાદ્ધુઃ સાત્ત્વિકં નિર્મલં ફલમ્ ।
રજસસ્તુ ફલં દુઃસ્વપ્નજ્ઞાનં તમસઃ ફલમ્ ॥

કલ્યા છે ફળ કર્મોના, સાત્ત્વિકે નિર્મળા ફળો,
રજના ફળ તો દુઃખ, અનાનો તમના ફળો-૧૬

સત્વાત્સંજાયતે જ્ઞાન રજસો લોભ એવ ચ ।
પ્રમાદમોહૌ તમસો ભવતોઽજ્ઞાનમેવ ચ ॥

મન્યથી થાય છે જ્ઞાન, રજથી લોભ જન્મતો
મોહ પ્રમાદ, અજ્ઞાન જન્મે છે તમથી જ તે-૧૭

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः।
जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसाः॥

સાત્વિકો જાય છે ઉચ્ચે, રાજસો મધ્યમા રહે,
ને નીચા ગુણવૃત્તિના, તામસો પડતા નીચે-૧૮

नान्यं गुणेभ्यः कर्त्तारं यदा द्रष्टाऽनुपश्यति ।
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोऽधिगच्छति ॥

ન અન્ય ગુણથી કર્તા, જોયા દ્રાઢા યદા કુઝે
ગુણથી પરને જાણે, પામે મારો જ ભાવ તે-૧૯

ગુણાનેતાનતીત્ય ત્રીન્દેહી દેહસમુદ્ભવાન્ ।
જન્મમૃત્યુજરાદુઃખૈર્વિમુક્તોઽમૃતમશ્નુતે ॥

ત્રીને ત્રણ ગુણોને થતા ઉદભવ દેહમાં,
જન્મ મૃત્યુ જરા દુઃખે, છુટી અમૃત પામતા-૨૦

॥ અર્જુન ઉવાચ ॥

કૈર્કિઙ્ગસ્ત્રીન્ ગુણાનેતાનતીતો ભવતિ પ્રભો ।
કિમાચારઃ કથં ચૈતાંસ્ત્રીન્ ગુણાનતિવર્તતે ॥

ત્રિગુણોનાકયા ચિન્હો અતીત થાય છે પ્રભો ।
કેવા આચાર'શી રીતે' તરે શી રીતે સો ગુણો-૨૧

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

પ્રકાશં ચ પ્રવૃત્તિં ચ મોહમેવ ચ પાણ્ડવ ।
ન દ્વેષ્ટિ સંપ્રવૃત્તાનિ ન નિવૃત્તાનિ કાઙ્ક્ષતિ ॥

પ્રતિ કે પ્રકાશે કે, દ્રેવળ મોહ અર્જુન,
ન કે દ્વેષ જામે તો, ન વાટે તેમ નિશ્ચ-૨૨

ઉદાસીનવદાસીનો ગુણૈર્યો ન વિચાલ્યતે ।
ગુણા વર્તન્તે इत्येव योऽवतिष्ठति नेद्भते ॥

ગહે છે જે ઉદાસીન, ચળે જે ન ગુણો વડે,
ગુણો વર્તે ગણે એમ, રહે સ્થિર, નહિ ડગે-૨૩

સમદુઃખસુખઃ સ્વસ્થઃ સમલોષ્ટાશ્મકાશ્વનઃ ।
તુલ્યપ્રિયાપ્રિયો ધીરસ્તુલ્યનિન્દાત્મસંસ્તુતિઃ ॥

સમ દુ ખે સુખે, સ્વસ્થ, મમ જે માટી કાચને
સમ પ્રિયે અપ્રિયે જે, ધીર નિંદા સ્તુતિ વિષે-૨૪

માનાપમાનયોસ્તુલ્યસ્તુલ્યો મિત્રારિપક્ષયોઃ ।
સર્વારમ્ભપરિત્યાગી ગુણાતીતઃ સ ઉચ્યતે ॥

તુલ્ય માનાપમાને ને, મિત્ર કે શત્રુ પક્ષમા,
સૌ આરભો તજે જે તે, તરેશો સહુ ગુણમા-૨૫

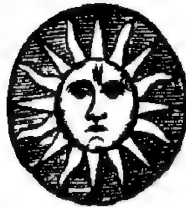
માં ચ યોઽવ્યભિચારેણ ભક્તિયોગેન સેવતે ।
સ ગુણાન્સમતીત્યૈતાન્ બ્રહ્મભૂયાય કલ્પતે ॥

ને મને જે બજે એમ, અનન્ય ભક્તિ યોગથી,
તે તરી જાય સા ગુણો પામે તે બ્રહ્મ ભાવથી-૨૬

બ્રહ્મણો હિ પ્રતિષ્ઠાહમમૃતસ્યાવ્યયસ્ય ચ ।
શાશ્વતસ્ય ચ ધર્મસ્ય મુખસ્યૈકાન્તિકસ્ય ચા ॥

બ્રહ્મણી યે પ્રતિષ્ઠા હુ, અને અવ્યય મુક્તિનો,
ને નિત્ય ધર્મનો યે હુ, તેમ એકાન્ત મુખનો-૨૭

અધ્યાય ચૌદમો સમાપ્ત

અધ્યાય પંદરમો.

પુરુષોત્તમ યોગ

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

ऊर्ध्वमूलमधः शाखमश्वत्थं प्रादुरव्ययम् ।

छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥

મૂળ ઉપરે નીચે ઝાળો, ડહો અવ્યય પીપળો,

તેમના વેદ છે પાન, એહ વેદના જાણુ તે - ૧

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा ।

गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः ॥

अधश्च मूलान्यनुसंततानि ।

कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ॥

ऊँचे नीचे अण गयेत्र तेना,

गुणे भग्नेषा विषये वधेष्वा,

येमेर द्वात्या, भूण हेड नीचे

कर्मानुबन्धीन मनुष्य लोके-२

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते ।

नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा ॥

અશ્વત્થમેનં સુવિરૂઢમૂલ-

મસઙ્ગસંસ્થેણ દૃઢેન છિત્ત્વા ॥

કળાય ના રૂપજ એનુ આહી,
જણાય આધાર ન અત આદિ,
એ વૃક્ષના મૂળ વણા થપાય,
અમગ એ શત્ર દૃઢે કપાય-૩

તતઃ પદં તત્પરિમાર્ગિતઘ્યં ।

યસ્મિન્ ગતા ન નિવર્તન્તિ મૂયઃ ॥

તમેવ ચાઘં પુરુષં પ્રપઘે ।

યતઃ પ્રવૃત્તિઃ પ્રસૃતા પુરાણી ॥

તે ગાતવુ ધામ પહી ચઢેલા,
જ્યા તે નથી જ્યા ફરીથી થયેલા,

પુરુષ તે શર્ણુ આદિ જાણી,
જેથી પ્રવૃત્તિ પ્રસંગી પુરાણી-૪

નિર્માનમોહા જિતસદ્ગદોષા ।

અધ્યાત્માનિત્યા વિનિવૃત્તકામાઃ ॥

દ્વન્દ્વૈર્વિમુક્તાઃ સુખદુઃખસંજ્ઞૈ-

ર્ગચ્છન્ત્યમૂઢાઃ પદમવ્યયં તત્ ॥

ન મોહ માને જીન સગ દોષે,
અધ્યાત્મ નિઠા શમ કામ દોષે,
દ્વન્દ્વે વિમુક્તો સુખ દુઃખ નામી,
અખડ લે ધામ અમૃદ પામી-૫

ન તદ્વાસયતે સૂર્યો ન શશાઙ્કો ન પાવકઃ ।
યદ્વત્વા ન નિવર્તન્તે તદ્દામ પરમં મમ ॥

ન ત્યા સૂર્ય પ્રકાશે છે, ન અગ્નિ ઝશી તેમજ,
ન આવે જ્યા જઈ પાગ તે પરમ ધામ છે મમ-૬

મમૈવાંશો જીવલોકે જીવભૂતઃ સનાતનઃ ।
મનઃષષ્ટાનીન્દ્રિયાણિ પ્રકૃતિસ્થાનિ કર્ષતિ ॥

જીવ લોકે અર્ધ જીવ, અશ માગે સનાતન,
મન ૭ ઇન્દ્રિયો ખેચે, પ્રકૃતિ મા રૂપી રત-૭

શરીરં યદવાપ્નોતિ યચ્છાપ્યુત્ક્રામતીશ્વરઃ ।
ગૃહીત્વૈતાનિ સંયાતિ વાયુર્ગન્ધાનિવાશયાત્ ॥

જે શરીરજ પામે છે, ત્યાગે છે આત્મ જેહને,
ગ્રહી ગાય સહુ તેહ, વા જેવે પુષ્પ ગંધને-૮

શ્રોત્રં ચક્ષુઃ સ્પર્શનં ચ રસનં ઘ્રાણમેવ ચ ।
અધિષ્ઠાય મનશ્ચાયં વિષયાનુપસેવતે ॥

જ્ઞાન આંખો અને સ્પર્શ, નાક ને શ્રવણ એ રીતે,
મન માથે રહીને સા તેહ વિષય ભોગવે-૯

ઉત્ક્રામન્તં સ્થિતં વાપિ ભુજ્જ્ઞાનં વા ગુણાન્વિતમ્
વિમ્બદા નાનુપश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥

તીકળતા રહેતા વા, ભોગવતા ગુણો વડે
વિમ્બદો તે નથી જોતા, જ્ઞાનનેત્રે દેખાય જે-૧૦

यतन्तो योगिन्श्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः ।

યોગીઓ ખતીલા પેખે, રહેલો એહ દેહમા
ચિત્ત ગુન્ય અમચ્છારી, દેખે તે નહિ યત્નમા-૧૧

યદાદિત્યગત તેજો જગદ્દાસયતેઽસ્થિલમ્ ।
યચ્ચંદ્રમાસિ યચ્ચાગ્નૌ તત્તેજો વિદ્ધિ યામકમ્ ॥

ત્યારે સૂર્યે રહ્યુ તેજ, પ્રકાશે વિશ્વ સર્વમા
ગાણુ માંડ સવ છે જે, તેજ તે અગ્નિ ચદ્રમા-૧૨

ગામાવિઃય ચ ભૂતાનિ ધારયામ્યહમોજસા ।
પુષ્ણામિ ચૌષધીઃ સર્વાઃ સોમો ભૂત્વા રસાત્મકઃ

પૃથ્વીમા પેખીને ભૂતો, ધાડ છુ શક્તિએ મમ,
ને પોણુ ઓષધિ સર્વ, થઈ ચદ્ર રસાત્મક-૧૩

અહં વૈશ્વાનરો ભૂત્વા પ્રાણિનાં દેહમાશ્રિતઃ ।
પ્રાણાપાનસમાયુક્તઃ પચામ્યન્નં ચતુર્વિધમ્ ॥

જઠરાગ્નિ ખનીને હુ, રહીને દેહ પ્રાણીને
પ્રાણાપાને જ જોડાઈ, પચાવુ અન્ન ચોવિધે-૧૪

સર્વસ્ય ચાહં હૃદિ સંનિવિષ્ટો ।

મત્તઃ સ્મૃતિર્જ્ઞાનમપોહનં ચ ॥

વેદૈશ્ચ સર્વૈરહમેવ વેદ્યો ।

વેદાન્તકૃદ્દેવિદેવ ચાહમ્ ॥

ને મર્ચતે હુ હૃદયે સિગન્ધો
હુથી મૃતિ નાન વિચાર ભામ્યો,
સમય રેફેક્ષ મને પિગાળ્યા,
વેદાન્ત કર્તા ત્યમ વેદવિજ્ઞા-૧૫

દ્વાવિમૌ પુરુષૌ લોકે ક્ષરશ્ચાક્ષર एव च ।

ક્ષરઃ સર્વાણિ ભૂતાનિ કૂટસ્થોઽક્ષર ઉચ્યતે ॥

આ બે છે પુરુષો બોધે, ક્ષર અક્ષર એ રીતે,

આ ક્ષર મહુ બૂતો, તેમ કૂટસ્થ અક્ષર-૧૬

ઉત્તમઃ પુરુષસ્ત્રન્યઃ પરમાત્મેત્યુદાહૃતઃ ।
યો લોકત્રયમાવિશ્ય વિભર્ત્યવ્યય ઈશ્વરઃ ॥

ઉત્તમ નર નો મીજો, પરમાત્મા એ વદો,
જો ત્રણે લોકમા વ્યાપી, અવ્યયી ઈશ્વર રહ્યો-૧૭

યસ્માત્ક્ષરમતીતોઽહમક્ષરાદપિ ચોત્તમઃ ।
અતોઽસ્મિ લોકે વેદે ચ પ્રથિતઃ પુરુષોત્તમઃ ॥

અતિત લગ્થી જોથી, અક્ષરથી ય ઉત્તમ,
તે લોકે તેમ છુ વેદે પ્રગટ પુરુષોત્તમ-૧૭

યો મામેવમસંમૂઢો જાનાતિ પુરુષોત્તમમ્ ।
સ સર્વાવિદ્ભજતિ માં સર્વભાવેન ભારત ॥

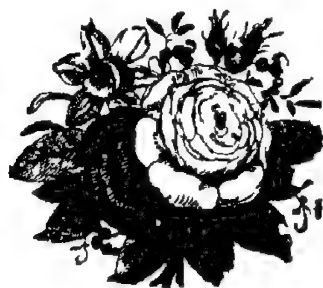
અમ મદ મને જાણે, એમ જો પુરુષોત્તમ
સર્વશ સૌ સર્વ ભાવે ભજે હું તે પરતપ-૧૮

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयाऽनघ ।

एतद्बुद्ध्वा बुद्धिमान् स्यात्कृतकृत्यश्च भारत॥

गान्ध्या आर्यान् नि'पाय' शुभमा गुप्तं तु यद्भी,
मेवारी थाय नो आप्ते, पार्थ दृतार्थं सौ न-नी-२०

अध्याय पहरमो समाप्त

અધ્યાય સોઠમો.

દૈવાસુરમ પદવિભાગયોગ.

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

અભયં સત્ત્વસંશુદ્ધિર્જ્ઞાનયોગવ્યવસ્થિતિઃ ।

દાનં દમશ્ચ યજ્ઞશ્ચ સ્વાધ્યાયસ્તપ આર્જવમ્ ॥

અભય મત્ત્વ સ શુદ્ધિ, જ્ઞાન યોગે વ્યવસ્થિત,

દાન, દમ અને યજ્ઞ, તપ સ્વાધ્યાય આર્જવ-૧

२३६ द्वैवायुरभ्यपदविभागयोग अ १६.

अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम् ।
दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं हर्षचापलम् ॥

अहिंसा सत्य अक्रोधः, शान्तिः युगती त्याग आ,
अपैशुनं ते दया लूते, लज्ज मादृशे दृष्टा-२

तेजः क्षमा धृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता ।
भवन्ति संपदं देवीमभिजातस्य भारत ॥

रीर तेजः समा शाय मान द्रोह नहि अति,
देवा स्वमात्राणां ते, नन्मेषा पार्थ हे' अहि-३

दम्भो दर्पोऽभिमानश्च क्रोधः पाण्ड्यमेव च ।
अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ संपदमासुरीम् ॥

नम एष अभिमान कटुता क्रोध ओ अति,
अने अनातमा नन्म्या, पार्थ आसुरी स पति-४

દૈવી સપદ્મિમોક્ષાય નિબન્ધાયામુરી મતા ।
મા શુચઃ સંપદં દૈવીમભિજાતોઽસિ પાણ્ડવ ।

મોક્ષના દૈવી સપત્તિ, કર્તા બધેન આમુરી,
ન મોક્ષ કર હું પાર્થ । જન્મ્યો તુ દૈવી નપત્તિ-પ

દ્વૌ ભૂતસર્ગો લોકેઽસ્મિન્દૈવ આસુર એવ ચ ।
દૈવો વિસ્તરશઃ પ્રોક્ત આસુરં પાર્થ મે શૃણુ ॥

છે બે કૃત્તિ આ લોકે, દૈવી આસુરી એ રીતે,
કહુ વિસ્તારથી દૈવી, ને આસુરી ય ગુણ એ-૬

પ્રવૃત્તિ ચ નિવૃત્તિ ચ જના ન વિદુરાસુરાઃ ।
ન શૌચં નાપિ ચાચારો ન સત્યતેષુ વિદ્યતે ॥

પ્રવૃત્તિ ને નિવૃત્તિ એ, જાણે ના જન આસુરી
અથવા શૌચ આચાર, જાણે તે મત્યને નહિ ૭

અસત્યમપ્રતિષ્ઠં તે જગદાહુરનીશ્વરમ્ ।

અપરસ્પરસંભૂતં કિમન્યત્કામહૈતુકમ્ ॥

અસત્ય ને નિગધાર, જગ ડ' પ્રભુ વિખનુ,
પરન્પર અયોગેથી મમ હેતુથી નુ ખીનુ-૮

एतां दृष्टिमवदृष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः ।

प्रभवन्त्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोऽहिताः ॥

એ દૃષ્ટી અનુમારે તે, નાશાત્મા અલ્પ બુદ્ધિ છે,
અહીં વિશ્વના માટે, નાશાયે ઉગ્ર કર્મો છે-૯

काममाश्रित्य दुष्पूरं दम्भमानमदान्विताः ।

मोहाद्गृहीत्वाऽसद्ग्राहान् प्रवर्ततेऽशुचिब्रताः ॥

આશ્રયી કામ મરકેલ, દમ્ભ માન મદે બચા,
દુરાચર! ધરી મોહ, બને છે અશુચિબ્રતા-૧૦

ચિન્તામપરિમેયા ચ પ્રલયાન્તામુપાશ્રિતાઃ ।
કામોપભોગપરમા एतावदिति निश्चिताः ॥

અને અપાર ચિતાને, ગૃહી મર્ણુ મુક્તિ મહિ,
કામના ભોગમા લીન, નડકી પરમ એમ તે-૧૧

आशापाशशतैर्बद्धाः कामक्रोधपरायणाः ।
ईहन्ते कामभोगार्थमन्यायेनार्थसंचयान् ॥

સો આશા પાશથી બાધ્યા, કામ ક્રોધ પરાયણે,
ઈહંતે છે કામ ભોગોને, અન્યાયે ધન મેળવે-૧૨

इदमद्य मया लब्धमिमं प्राप्त्ये मनोरथम् ।
इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम् ॥

મેળવ્યુ આ જ મે છે આ, આ પામીશ, મનોરથ,
આ છે તે માફ થાશે તે ફરી મે આપશે ધન-૧૩

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये चापरानपि ।
ईश्वरोऽहमहं भोगी सिद्धोऽहं बलवान् सुखी॥

ना शत्रु मे हृष्ये, श्रीजनेये भारीश ८ वणी,
- २२ ६ भोगी छु, मि व ६ सुखियो अणी १४

आढ्योऽभिजनवानस्मि

कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया ।

यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्ये इत्यज्ञानविमोहिताः॥

६ इदीन धनादये ६ न ३ अन्य ६ ना मम,
गी ६ ६ न यजे ६, अज्ञाने अम मोदिन-१४

अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृताः ।

प्रसक्ताः कामभोगेषु पतन्ति नरकेऽशुचौ ॥

ભમેલા ભમતા ચિત્તે, ફમાઈ મોહ જાળથી.

મયેલા કામ ભોગોમાં, નરકે ધોર પડે નકકી-૧૬

आत्मसंभाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः॥

यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपूर्वकम् ॥

મોટાભા થૈ રહે અકમ્લ ધન માન મદે ભર્યા,

કરે તે નામના યજ્ઞ, દભથીકે વિવિધિના ૧૭

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च सांश्रिताः ।

मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः ॥

અળા દર્પ અહકાર, તે પ્રમ કાંઈથી ભર્યા,

દેહે અપને હુને, અદેખા ખારથી ભર્યા-૧૮

તાનહં દ્વિષતઃ ક્રૂરાન્સસારેષુ નરાધમાન્ ।
ક્ષિપામ્યજસ્રમશુભાનાસુરીષ્વેવ યોનિષુ ॥

મન્યારે તેહ દ્વેષાતિ, ને નરાધમ કર્મને
નાશુ આસુરી યાત્રીમા, ચારવાર અગુભ તે-૧૯

આસુરીં યોનિમાપન્ના મૂઢા જન્મણિ જન્મણિ ।
મામપ્રાપ્યૈવ કૌંતેય તતો યાન્ત્યધમા ગતિમ્ ॥

આસુરી યોની પામેના, જન્મે જન્મ રિમટ આ,
ન પામી તે મને પાર્થ, અગોગતિ જ પામના-૨૦

ત્રિવિધ નરકમ્યેદં દ્વારં નાશનમાત્મનઃ ।
કામઃક્રોધસ્તથાલોભસ્તસ્માદેતત્રયં ત્યજેત્ ॥

ત્રિવિધ નરક દ્વારે આ, આત્માના નાશ કારણે,
નમ ક્રોધ તથા લોભ, તેથી તે તજના ત્રણે-૨૧

एतैर्विमुक्तः कौन्तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः ।

आचारत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां गतिम्॥

વિમુક્ત એથી જે પાત્ર' ત્રણે આ તમ દ્વારથી,
આચરેશ્રેય આત્માનુ, પામે તેથી પરમ ગતિ-૨૨

यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः ।

न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न परा गतिम् ।

છોડી જે શાસ્ત્ર વિધિને, વર્તે અવગ્રહી પ્રાપ્તિ થૈ,
નહિ તે સિદ્ધિને પામે ન વા મુખ પરમ ગતિ ૨૩

तस्माच्छास्त्र प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ

ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि ॥

પ્રાપ્તાપ્રાર્થ વ્યવસ્થાપા, શાસ્ત્ર તેથી પ્રમાણપુ,
વિધાનો શાસ્ત્રના જાણી, કર્મ આદર તુ રૂઢ-૨૪

અધ્યાય સોળમો સમાપ્ત

अध्याय सत्तरमो.

श्रद्धात्रयविलागयोग

॥ अर्जुन उवाच ॥

ये शास्त्रविधिमुन्मृज्य यजन्ते श्रद्धयाऽन्विताः॥

तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः॥

ये शास्त्र विधि ओ नि, श्र 'या युक्त धर्म भज्ते,
तेनी मत्त्व, रजस् निवा, तमम निष्ठा ओष्टा तमे-१

॥ શ્રી કૃષ્ણ ઉવાચ ॥

ત્રિવિધા ભવતિ શ્રદ્ધા દેહિના સા સ્વભાવજા ।
સાત્વિકી રાજસી ચૈવ તામસી ચેતિ તાં શ્રુણુ ॥

ત્રિવિધા થાય છે શ્રદ્ધા, દેહીઓની સ્વભાવથી,
માત્વિકી રાજસી પાથ' મુણુ તેમજ તામસી-૨

સત્વાનુરૂપા સર્વસ્ય શ્રદ્ધા ભવતિ ભારત ।
શ્રદ્ધામયોઽયં પુરુષો યો યત્કદ્શ્રદ્ધઃ સ एव सः॥

જેનુ અન્તર છે જેનુ, શ્રદ્ધા તેરીજ થાય છે,
શ્રદ્ધાળુ માનની આવા શ્રદ્ધા જેના જ થાય છે-૩

યજન્તે સાત્ત્વિકા દેવાન્ યક્ષરક્ષાંસિ રાજસાઃ ।

પ્રેતાન્ભૂતગણાશ્ચાન્યે યજન્તે તામસા જનાઃ ॥

ભજે છે સાત્ત્વિકા દેવો, રાજસી મક્ષ રક્ષકો
તે ભૂત પ્રેતને બીજા, પજે છે જન તામસા-૪

અશાસ્ત્રવિહિતં ધોરં તપ્યન્તે યે તપો જનાઃ ।

દમ્ભાહંકારસંયુક્તાઃ કામરાગબલાન્વિતાઃ ॥

નાસ્ત્ર વિહિત ન ધોર આચરે તપ જે જનો,
દમ્ભવાળુ અહંકારી, કામ રાગે મળે ભર્યો-૫

કર્ષયન્તઃ શરીરસ્થં ભૂતગ્રામમચેતસઃ ।

માં ચૈવાન્તઃશરીરસ્થં તાન્વિદ્ધ્યાસુરાનિશ્ચયાન્

ખસેતો તે રહી દેહે, અજાની ભૂત મડળી,
મને યે તે રહી દેહે, જાણુ આસુર નિશ્ચયી-૬

આહારસ્ત્વપિ સર્વસ્ય ત્રિવિધો ભવતિ પ્રિયઃ ।

યજ્ઞસ્તપસ્તથા દાનં તેષાં ભેદમિદં શૃણુ ॥

આહારો પણ સોના જે, ત્રિવિધ પ્રિય થાય છે,
યજ્ઞ તથો તથા દાનો, એમના મુળુ ભેદ એ-૭

આયુઃસત્ત્વબલારોગ્યસુખપ્રીતિવિવર્ધનાઃ ।

રસ્યાઃ સ્નિગ્ધાઃ સ્થિરા હૃદ્યા

આહારાઃ સાત્ત્વિકપ્રિયાઃ ॥

અગ્ર પુષ્ટિ વધે આયુ, સુખો આરોગ્યતા રચી,
રસાળા સ્નિગ્ધા સ્થિર, ભાવે સાત્ત્વિક ને સુચી-૮

કટુમ્લલવળાત્યુષ્ણતીક્ષ્ણરૂક્ષવિદાહિનઃ ।

આહારા રાજસસ્યેષ્ટા દુઃસ્વશોકામયપદાઃ ॥

ખાટા ખાગ અતિ ડિના તીખા દાડી નુડુ તુખા

રાજસ ત્રિય આહારો ગોળ મેગ દુખે બધા-૯

યાતયામં ગતરસં પૂતિ પર્યુષિતં ચ યત્ ॥

ઉન્નિષ્ઠમપિ ચામેધ્યં ભોજનં તામસમિયમ્ ॥

મુકુ નિરમ ઉમેનુ, વામી ને આડુ વેળનુ,

નિધિ વ થયનુ એહુ, અન્ન તામસ દિતનુ-૧૦

અફલાકાંક્ષિભિર્યજ્ઞો વિધિદૃષ્ટો ય ઇજ્યતે ।
યષ્ટવ્યમેવેતિ મનઃ સમાધાય સ સાત્ત્વિકઃ ॥

જે ક્ષેત્રના વિના યજ, વિધિ પાક ના કરે,
'યજ તો કરના' એમ, સાત્ત્વિક મમન ૫૨-૧૧

અભિસંધાય તુ ફલં દંભાર્થમપિ ચૈવ યત્ ।
ઇજ્યતે ભરતશ્રેષ્ઠ તં યજ્ઞ વિદ્ધિ રાજસમ્ ॥

યજી કળની ધર્યાથી, યજ જે દભથી કરે
ભાગ્ય શ્રેષ્ઠ તે યજ, રાજસી યજ જાણુ જે-૧૨

વિધિહીનમસૃષ્ટાન્નં મંત્રહીનમદક્ષિણમ્ ।
શ્રદ્ધાવિરહિતં યજ્ઞં તામસં પરિવક્ષતે ॥

અ ન દાન, વિધિ હીન, તે વિના મંત્ર દક્ષિણા,
અત્રધ્યાથી કરે યજ, તામસી યજ તેહ આ-૧૩

દેવદ્વિજગુરુપાણ્નપૂજનં શૌચમાર્જવમ્ ।
બ્રહ્મચર્યમહિંસા ચ શારીરં તપ ઉચ્યતે ॥

દેવ દ્વિજ ગુરુ જાની, તણી ગુરુ ગુણિ ૫-૧,
તે અહિંસા બ્રહ્મચર્ય, ધ્યા તપ ગરીગતા-૧૪

અનુદ્વેગકરં વાક્યં સત્યં પ્રિયહિતં ચ યત્ ।
સ્વાધ્યાયાભ્યસન ચૈવ વાઙ્મય તપ ઉચ્યતે ॥

અનુદ્વેગ વિણુતુ વાન્ય જોડ મત્વ હિત પ્રિય,
વેદ અભ્યાસને જાણો, ન્યુ એ વાણાતુ તપ-૧૫

મનઃપ્રસાદ સૌમ્યત્વ મૌનમાત્મવિનિગ્રહઃ ।
ભાવમંશુદ્ધિરિત્યેતત્તપો માનસમુચ્યતે ॥

મન આનંદ તે મૌન, ગિયગતા આત્મ મયમ,
અત ગણુતી શુદ્ધિ, ન્યુ એ માનમી તપ-૧૬

શ્રદ્ધયા પરયા તપં તપસ્તત્ ત્રિવિધં નરઃ ।
અફલાકાદ્વિભિર્યુક્તૈઃ સાત્ત્વિકં પરિચક્ષતે ॥

તપ પગમ શ્રદ્ધાથી, જને કી'તુ ત્રિવિધ જે,
કળા કહેજા થયી મડત માત્રિ- તપ એ વટે-૧૭

સત્કારમાનપૂજાર્થ તપો દમ્ભેન ચૈવ યત્ ।
ક્રિયતે તદિહ પ્રોક્તં રાજસં ચલમધુવમ્ ॥

માનસત્કાર પગાયે, દભથી જે કયુ તપ,
તપ તેહ વધાયેતુ, રાજમી ચલ અતુવ-૧૮

મૂઢગ્રાહેણાત્મનો યત્ પીડયા ક્રિયતે તપઃ ।
પરસ્યોત્સાદનાર્થં વા તત્તામસમુદાહતમ્ ॥

મઠે કરેલ જે પોતે, દેહને દમીને તપ
આગ્નિની હાતીને માટે, તેહ છે તામમી તપ-૧૯

દાતવ્યમિતિ યદાન દીયતેऽનુપકાગ્નિઁ ।
દેશે કાલે ચ પાત્રે ચ તદાનં સાત્ત્વિકં સ્મૃતમ્ ॥

‘અનુપ દાન’ એવું જે દેવાય બન્યા વિના,
જે દેશ માળ પાત્રે, તે છે સાત્ત્વિક દાનમા- ૨.

યત્તુ પ્રત્યુપકારાર્થં ફલમુદિશ્ય વા પુનઃ ।
દાયતે ચ પરિક્લિષ્ટ તદાનં રાજસં સ્મૃતમ્ ॥

તથા પ્રત્યુપકારાર્થે, ફળ ઉદેશીને કરી
દેતા જે કેવળ પામીને, કદ્યુ તે તપ ગળમી-૨૧

અદેશકાલે યદાનમપાત્રેભ્યશ્ચ દીયતે ।
અસત્કૃતમવજ્ઞાતં તત્તામસમુદાહૃતમ્ ॥

ન દેશ માળ તે પાત્ર, જાણી દેવાય દાન જે,
નિગ્નગરી અસત્કારી, કદ્યુ તામસ દાન તે-૨૨

ૐ તન્સદિતિ નિર્દેશો બ્રહ્મણસ્ત્રિવિધઃ સ્મૃતઃ ।
બ્રાહ્મણાસ્તેન વેદાશ્ચ યજ્ઞાશ્ચ વિહિતાઃ પુરા ॥

‘ૐ તન્મત, એવી મર્યાદાથી ત્રિવિધ બ્રહ્મની,
બ્રાહ્મણો તે વડે દેવો, તે નિર્મ્યા યજ્ઞ પૂર્વથી-૨૩

તસ્માદોમિત્યુદાહૃત્ય યજ્ઞદાનતપઃક્રિયાઃ ।
પ્રવર્તન્તે વિધાનોક્તાઃ સતતં બ્રહ્મવાદિનામ્ ॥

તેથી ‘ૐ એમ બોલીને, યજ્ઞ દાન તપ ક્રિયા,
જે પ્રેરે છે યથા શાસ્ત્રે, બ્રહ્મવાદી જ તે સદા-૨૪

તદિત્યનભિસંધાય ફલં યજ્ઞતપઃક્રિયાઃ ।
દાનક્રિયાશ્ચ વિવિધાઃ ક્રિયન્તે મોક્ષકાઙ્ક્ષિભિઃ

તત્ એમ ન અભિલાષા, તપ યજ્ઞ ક્રિયા ફળે,
દાન કર્મો ધણા, જે તે કરેછે મોક્ષ માગવા-૨૫

સદ્ભાવે સાધુભાવે ચ સદિત્યેતત્પ્રયુજ્યત ।
પ્રશસ્તે કર્મણિ તથા સન્નિવૃત્તિઃ પાર્થ યુજ્યતે ॥

મદ્ભાવે સાધુભાવેથી, મન એમ પ્રયોગને,
તેમ મગજ પ્રયોગમાં, મન નામ વપગય છે-૨૩

યજ્ઞે તપસિ દાને ચ સ્થિતિઃ સદિતિ ચોચ્યતે ।
કર્મ ચૈવ તદર્થયં સદિત્યેવાભિધીયતે ॥

યજ્ઞે તપે અને દાને સ્થિતિ જે તેજ મન કરી,
કર્મ તેમજ તે અર્થે, કહેવાયે મન તે સદી-૨૪

અશ્રદ્ધયા હૃતં દત્તં તપસ્તપ્તં કૃતં ચ યત્ ।
અસદિત્યુચ્યતે પાર્થ ન ચ તત્પ્રેત્ય નો હૃહ ॥

અશ્રદ્ધાથી દીવું દોન્યું, તપ કર્મ ન્યુંજ તે,
અમન એમ કહ્યું પાય', ન અહીં કે મવા પછે-૨૫

અધ્યાય સત્તરમો સમાપ્ત

अध्याय अठारमो.

भोक्षमन्यामयोग

॥ अर्जुन उवाच ॥

संन्यासस्य महाबाहो तत्त्वमिच्छामि वेदितुम्।
त्यागस्य च हृषीकेश पृथक्केशिनिषूदन ॥

संन्यासनु भदामाहो, तत्त्व यादु धु न्नाणवा
त्यागना ये हृषीकेश ! केनीहन्ता ! णुगानुम-१

॥ श्री कृष्ण उवाच ॥

काम्यानां कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदुः।
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणाः ॥

काम्य कर्म तणो त्याग संन्यास कवियो गणो,
सो कर्मनो क्षणत्याग, विद्वानो त्याग ते लणो-२

ત્યાજ્યં દોષવદિત્યેકે કર્મ પ્રાદુર્મનીષિણઃ ।

યજ્ઞદાનતપઃકર્મ ન ત્યાજ્યમિતિ ચાપરે ॥

તજ્યુ કર્મ દોષાગ, ડાહ્યા દોષક એ કરે
ન છોડતા યજ્ઞ દાને તપ કર્મ બોગ્ય વદે-૩

નિશ્ચયં શૃણુ મે તત્ર ત્યાગે ભરતસત્તમ ।

ત્યાગો હિ પુરુષવ્યાઘ્ર ત્રિવિધઃ સંપ્રકીર્તિતઃ॥

સુણુ નિશ્ચય ત્યા માગે, ભરતોત્તમ ! ત્યાગમા,
ત્યાગો એ પુરુષવ્યાઘ્ર, ગવાયા મહુ ત્રિવિધા-૪

યજ્ઞદાનતપઃ કર્મ ન ત્યાજ્ય કાર્યમેવ તત્ ।

યજ્ઞો દાનં તપશ્ચૈવ પાવનાનિ મનીષિણામ્ ॥

યજ્ઞ દાનો તથા કર્મો, કરના, તે ન છોડના,
દાન યજ્ઞ તપો નકરી, કરે પાવન બોડ આ-૫

एतान्यपि तु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च ।
कर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमम् ॥

પ્રવા એ ય તે કર્મો ત્યાગી મ ગ ફળો વળી,
કરવા એ મહુ પાર્થ । મારો એ મત છે નક્કી-૬

नियतस्य तु संन्यासः कर्मणो नोपपद्यते ।
मोहात्तस्य परित्यागस्तामसः परिकीर्तितः ॥

સંન્યસ ત્યાગનો કર્મ, નિષમીને ઘટે નહિ,
મોહનો તે પરિ ત્યાગી, તે ગણાય છે તામસી-૭

दुःखमित्येव यत्कर्म कायक्लेशभयात्पजेत् ।
स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभेत् ।

દુઃખ દાયી ગણી કર્મ, દેહ કષ્ટ ભયે તજે,
તે રાજસ કરી ત્યાગ, ત્યાગતુ ફળ ના લહે-૮

कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं क्रियतेऽर्जुन ।

सङ्गं त्यक्त्वा फलं चैव स त्यागः सात्त्विको मतः

इह न गच्छीते कर्म, पाथ नित्यं न आसरे,
ने त्यज्ज कणतो मग, सात्त्विक त्याग ते इहे-८

न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुयज्जते ।

त्यागी सत्त्वसमाविष्टो मेधावी छिन्नसंशयः ॥

न भासि कर्मभा द्वेष, मागभा न गेहे मय्यी,
भगेयो सत्ययी त्यागी, मेधावी ते अमगयी-१०

न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ।

यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते ॥

देहीने न नथी गइय मयागे धर्म त्यागया,
ते ता कर्म कण त्यागी, येन त्यागी नदाय आ-११

અનિષ્ટમિદં મિશ્રં ચ ત્રિવિધં કર્મણઃ ફલમ્ ।
 ધવત્યત્યાગિના પ્રેત્ય ન તુ સંન્યાસિના કચિત્

નર્મ. આ ને મીશ્ર, ત્રિવિધ ફળ કર્મના,
 અત્યાગિને મુને થાય, નહિ સંન્યાસીને કદા-૧૨

પશ્ચૈતાનિ મહાવાહો કારણાનિ નિબોધ મે ।
 સાખ્યે કૃતાન્તે પ્રોક્તાનિ સિદ્ધયે સર્વકર્મણામ્

પા. આ હે મહાઆહો શીખ એ કારણો હુ થી,
 કહ્યા જે માન્ય સિદ્ધાંતે મિદ્ધિ કાળ તુ કરમની-૧૩

અધિષ્ઠાનં તથા કર્તા કરણં ચ પૃથગ્વિધમ્ ।
 વિવિદાશ્ચ પૃથક્ચેષ્ટા દૈવં ચૈવાત્ર પञ્ચમમ્ ॥

ને શરીર તથા કર્તા, ઇદ્રિયો એ જુદી જુદી
 ને ત્રિવિધ જુદી ચેષ્ટા, દૈવે ન પાંચમુ અહીં-૧૪

શરીરવાદ્મનોભિર્યત્કર્મ પ્રારમ્ભતે નરઃ ।
ન્યાય્યં વા વિપરીતં વા પશ્ચૈતે તસ્ય હેતવઃ ॥

મન વાણી અને દેહે આગભે ધર્મ ને નર,
ને ભલા અથવા ભુડા આ તેના પચ હેતુ જ-૧૫

તત્રૈવં સતિ કર્તારમાત્માનં કેવલં તુ યઃ ।
પશ્યન્ત્યકૃતબુદ્ધિત્વાન્ન સ પશ્યતિ દુર્મતિઃ ॥

કર્તાને ત્યા છતા એમ, આત્મ કેવળ ને ગણી,
અમચ્છાત્રી મુદ્ધિથી ને તે ભાગે નહિ દુર્મતિ-૧૬

યસ્ય નાદંકૃતો ભાવો બુદ્ધિર્યસ્ય ન લિપ્યતે ।
હત્વાપિ સ ઇમાંલ્લોકાન્ન હન્તિ ન નિશ્ચયતે ॥

જેનો ન ભાવ ગર્વિષ્ટ, વેપાયે બુદ્ધિ જેની ના
આ વેપને હણીને યે અવાયે મારતો ન વા-૧૭

જ્ઞાનં જ્ઞેયં પરિજ્ઞાતા ત્રિવિધા કર્મચોદના ।
કરણં કર્મ કર્તેતિ ત્રિવિધઃ કર્મસંગ્રહઃ ॥

જ્ઞાન જ્ઞેય પરિજ્ઞાતા, ત્રિવિધા કર્મ પ્રેરણા,
કરણ કર્મ ને કર્તા, કર્મ સંગ્રહ ત્રણ આ-૧૮

જ્ઞાનં કર્મ ચ કર્તા ચ ત્રિધૈવ ગુણભેદતઃ ।
પ્રોચ્યતે ગુણસંખ્યાને યથાવચ્છ્રણુ તાન્યાપિ ॥

જ્ઞાન કર્મ અને કર્તા, એમ ગુણ બ્રુતા ત્રણ,
ત્રણનામા પ્રદ્યા ગુણ, તેને સુણે બરાબર-૧૯

સર્વભૂતેષુ યેનૈકં ભાવમવ્યયમીક્ષતે ।

અવિભક્તં વિભક્તેષુ તજ્ઞાનં વિદ્ધિ સાત્ત્વિકમ્

સૌ ભૂતોમા એક ભાવે, બ્રુએ છે જોહ અવ્યય,
અવિભક્ત વિભક્તોમા, જાણુ તે જ્ઞાન સાત્ત્વિક-૨૦

પૃથક્ત્વેન તુ યજ્ઞાનં નાનાભાવાન્ પૃથગ્વિધાન્
વેત્તિ સર્વેષુ ભૂતેષુ તજ્ઞાનં વિદ્ધિ રાજસમ્ ॥

જે જ્ઞાનના બુદ્ધી મીતે, નાના ભાવો બુદ્ધિ બુદ્ધિ
જણાયે મર્યાદા ભૂતોમા, રાજસો જ્ઞાન નીતુ આ-૨૧

યત્તુ કૃત્સ્ત્રવદેકસ્મિન્ કાર્યે સક્તમૈતુકમ્ ।
અતત્ત્વાર્થવદલ્પં ચ તત્તાપમમુદાહૃતમ્ ॥

કાર્ય એન્ના મુગીતે, લાગ્યો અનગણે રહે,
અતત્ત્વવાળું તે અલ્પ, તે જ્ઞાન તામની કહે-૨૨

નિયતં સદ્ગુરૃદિતપરાગદ્વેષતઃ કૃતમ્ ।
અફલપ્રેક્ષુના કર્મ યત્તત્સાત્ત્વિકમુન્યતે ॥

નિયમે તે અમગેથી રાગ દ્વેષ નિના પ્રે,
ફળેન્ના વિણુ જે કર્મ, તેને સાત્ત્વિક કુચરે-૨૩

યત્તુ કામેષ્વના કર્મ સાહંકારેણ વા પુત્તઃ ।
ક્રિયતે બહુલાયાસં તદ્રાજસમુદાહૃતમ્ ॥

તે વળી પ્રાપ્ત થઈ જાય, વા કરે ફરી ગર્જાય,
કે કરે બહુ આયાસ, વદાયે તેહ રાજમી-૨૪

અનુબન્ધં ક્ષયં દિસામનપેક્ષ્ય ચ પૌરુષમ્ ।
મોહાદારમ્ભયતે કર્મ યત્તતામસમુચ્યતે ॥

અધન ક્ષયને દિસા, બળ વિચાર ના કરે,
આરભે મોહથી કાર્ય, તામમી કર્મ તે હરે-૨૫

મુક્તસદ્ગોડનહંવાદી ધૃત્યુત્સાહસમન્વિતઃ ।
સિદ્ધ્યસિદ્ધ્યોર્નિર્વિકારઃ કર્તા સાત્ત્વિક ઉચ્યતે

અસગી તે અહવાદી, ઉત્સાહી તેમ ધીર જે,
સમ સિદ્ધિ અસિધિમા, કર્તા સાત્ત્વિક તે વહે-૨૬

રાગી કર્મફલપ્રેમ્પુર્ણબ્ધો હિંસાત્મકોઽશુચિઃ।
હર્ષશોકાન્વિતઃ કર્તા રાજસઃ પરિકીર્તિતઃ ॥

રાગી કર્મ ફળાનન્તી, યોગી અનુબ્ધ દિમ્ન,
હર્ષ ગોઠે ભર્યો કર્તા, રાજમી તે વદાય છે - ૨૭

અયુક્તઃ પ્રાકૃતઃ સ્તબ્ધઃ શઠો નૈષ્કૃતિકોઽચ્ચસઃ
વિષાદી દીર્ઘસૂત્રી ચ કર્તા તામસ ઉચ્યતે ॥

અયુક્ત જડ પ્રાકૃત, આળસુ શર તે હગ,
દુખીઓ દીર્ઘસૂત્રી ને, છે પર્તા તેહ તામસ-૨૮

બુદ્ધેર્ભેદં ધૃતેશ્ચૈવ ગુણતસ્ત્રિવિધં શૃણુ ।
પ્રોચ્યમાનમશેષેણ પૃથક્ત્વેન ધર્મજય ॥

બુધિના ધૃતિના ભેદે, સાબળ ત્રિવિધા ગુણ,
કહ્યા કઇ વિના બાપી, જુના જુના જ અજુન-૨૯

પ્રવૃત્તિં ચ નિવૃત્તિં ચ કાર્યાકાર્યે ભયાભયે ।
બન્ધ મોક્ષં ચ યા વેત્તિ બુદ્ધિઃ સા પાર્થ સાત્વિકી

પ્રવૃત્તિ ને નિવૃત્તિ ને, કાર્યાકાર્ય ભયાભયે
મધ ને મોક્ષ જે જાણે સાત્વિક બુદ્ધિ છે જ તે-૩૦

યયા ધર્મમધર્મ ચ કાર્ય ચાકાર્યમેવ ચ ।
અયથાવત્પજાનાતિ બુદ્ધિઃ સા પાર્થ રાજસી ॥

ધર્મ અધર્મ જેથી ને, અને કાર્ય અકાર્યને,
યથા વિધિ ન પિઠાણે, તે બુદ્ધિ રાજસી કહે-૩૧

અધર્મ ધર્મમિતિ યા મન્યતે તમસાઽઽવૃતા ।
સર્વાર્થાન્વિપરીતાશ્ચ બુદ્ધિઃ સા પાર્થ તામસી ॥

માને અધર્મને ધર્મ, ઘેરાઈ બુદ્ધિ જે તમે
મેા અર્થો ઉલટા જાણે, તામસી બુદ્ધિ પાર્થને-૩૨

પ્રત્યા યયા ધારયતે મનઃપ્રાણેન્દ્રિયક્રિયાઃ ।
યોગેનાવ્યભિચારિણ્યા ધૃતિઃ સા પાર્થ સાત્ત્વિકી

ત્રીગેથી મનને ધારે, પ્રાણ ને દિવિની ક્રિયા,
ધૃતિ અનન્ય યોગેથી, પાર્થ સાત્ત્વિકી આ-૩૩

યયા તુ ધર્મકામાર્થાન્ વૃત્યા ધારયતેઽર્જુન ।
પ્રસન્નેન ફલાકાઙ્ક્ષી ધૃતિઃ સા પાર્થ રાજમી ॥

ત્રીથી ધર્મ અથ રામ, ધારે પાર્થ ધૃતિ વડે,
સીંગતે કળ આનંદી, ધૃતિ રાજમી પાર્થ'તે-૩૪

યયા સ્વપ્નં ભયં શોકં વિષાદ મદમેવ ચ ।
ન વિમુશ્ચતિ દુર્મેધા ધૃતિઃ સા પાર્થ તામસી॥

ત્રીથી શોક ભય અપાન, ખેદ ને મદ એ રીતે,
દે ઝાડતા ન દુર્બુદ્ધિ, ધૃતિ તામસી પાર્થ'તે-૩૫

સુખ ત્વિદાની ત્રિવિધ શૃણુ મે ભરતર્ષભ ।
અભ્યાસાદ્રમતે યત્ર દુઃખાન્તં ચ નિગચ્છતિ ॥

મખ ત્રણ પ્રતી આ, હુયી તુ અબુન ' સુખ,
અભ્યાસેથી રમે તે ત્યા, પામે અતને એ દુ ખ-૩૬

યત્તદગ્રે વિષમિવ પરિણામેઽમૃતોપમમ્ ।
તત્સુખ સાત્ત્વિકં પ્રોક્તમાત્મબુદ્ધિપ્રસાદજમ્ ॥

આગ્રમે એ જેતુ ને અતે જે ભર્યુ અમૃતે,
જે આત્મ બુદ્ધિ દેનાર, તેહ નાત્વિક સુખ છે-૩૭

વિષયેન્દ્રિયસંયોગાયત્તદગ્રેઽમૃતોપમમ્ ।
પરિણામે વિષમિવ તત્સુખં રાજસં સ્મૃતમ્ ॥

વિષયો ઇદ્રિ સયોગે, જે પેલા અમૃત સમુ,
પરિણામે એર જેતુ, રાજસી સુખ તે કથુ-૩૮

યદગ્રે ચાનુવધે ચ સુખં મોહનમાત્મનઃ ।
નિદ્રાલસ્યપ્રમાદોત્થ તત્તાપસમુદાહતમ્ ॥

આરભે નુપ્પ ને કુટે બધાથે આત્મ મોહ તે
પ્રમાદ આળસ નિદ્રા, કુટે તે તામર્મી ૬૨-૩૯

ન તદાસ્તિ પૃથિવ્યાં વા દિશિ દેવેષુ વા પુનઃ ।
સત્ત્વં પ્રકૃતિર્જૈર્મુક્તં યદેભિઃ સ્યાત્ત્રિભિર્ગુણૈઃ ॥

પત્નીમાઠી નથી તેવા, અર્ગભા દેવમા ય કે,
મત્ત પ્રકૃતિથી મુક્ત, ત્રિગુણ યુક્ત હોય ૭૨-૪૦

બ્રાહ્મણક્ષત્રિયવિશં શૂદ્રાણાં ચ પરન્તપ ।
કર્માણિ પ્રવિભક્તાનિ સ્વભાષપ્રભવૈર્ગુણૈઃ ॥

ક્ષત્રી બ્રાહ્મણ તે પૈસ્ય, અને શૂદ્રેય પાર્થ ૧ હે,
ધર્મે બુદ્ધ પડે તેના, જન્મતા પ્રકૃતિ ગુણે-૪૧

શમો દમસ્તપઃ શૌચ શાન્તિરાર્જવમેવ ચ ।
જ્ઞાનં વિજ્ઞાનમાસ્તિક્યં બ્રહ્મકર્મસ્વભાવજમ્ ॥

શાન્તિ જ્ઞાન તપ શૌચ, એ રીતે અર્જુન'દક્ષિણ,
દમ આગ્નિકતા મૈ તે, સ્વભાવે કર્મ વિપ્રના-૪

શૌર્ય તેજો ધૃતિર્દાક્ષ્યં યુદ્ધે ચાપ્યપલાયનમ્ ।
દાનમીશ્વરભાવશ્ચ ક્ષાત્રં કર્મ સ્વભાવજમ્ ॥

ધૈર્ય યાતુર્ય તે તેજ, શૌર્ય યુદ્ધે હડે નહિ,
દાનેશ્વર તણે ભાવ, ક્ષાત્રી કર્મ સ્વભાવથી-૪૩

કૃષિગૌરક્ષવાણિજ્યં વૈશ્ય કર્મ સ્વભાવજમ્ ।
પરિચર્યાત્મકં કર્મ શૂદ્રસ્યાપિ સ્વભાવજમ્ ॥

ખેતી વેપાર ગૌરક્ષા, વૈશ્ય કર્મ સ્વભાવ નો,
કામ જે પર સેવાતુ, સ્વભાવ શૂદ્ર કર્મનો-

સ્વે સ્વે કર્મણ્યભિરત સંસિદ્ધિઃ લભતે નરઃ ।
સ્વકર્મનિરતઃ સિદ્ધિઃ યથા વિન્દતિ તત્ત્વજ્ઞૃણુ ॥

ધર્મમાં પોત પોતાના મમિદ્ધિ નથી તુરાળ,
સ્વધર્મે મચીને જેમ, મેળવે મિદ્ધિ તે ગુણ-૪૫

યતઃ પ્રવૃત્તિર્ભૂતાનાં યેન સર્વમિદં તતમ્ ।
સ્વકર્મણા તમભ્યર્ચ્ય સિદ્ધિઃ વિન્દતિ માનવઃ ॥

ભૂતોની પ્રવૃત્તિ જેથી, જે રહેવ્યાયુ આપ્યું,
પૂજી સ્વકર્મથી તેને, મિલિયા જન પામતુ-૪૬

શ્રેયાન્સ્વધર્મો વિગુણઃ પરધર્માત્સ્વનુષ્ટિતાત્ ।
સ્વભાવનિયતં કર્મ કુર્વન્નાપ્નોતિ કિલ્વિષમ્ ॥

સ્વધર્મ અપુરે માગે, મેવ્યાયી પરધર્મને
સ્વભાવે કર્મ નિમેલા, કરતા પાપ ના મળે-૪૭

સહજં કર્મ કૌન્તેય સદોષમપિ ન ત્યજેત્ ।
સર્વારમ્ભા હિ દોષેણ ધૂમેનાગ્નિરિવાવૃતાઃ ॥

સહજ કર્મ કૌન્તેય ! દોષાળુ તજવુ ન યે,
તે જા આરમ્ભ દોષાળા, દાકયો અગ્નિયથા ધુમે ૪૮

અસક્તબુદ્ધિઃ સર્વત્ર જિતાત્મા વિગતસ્પૃહઃ ।
નૈષ્કર્મ્યસિદ્ધિં પરમાં સંન્યાસેનાધિગચ્છતિ ॥

અસક્તાળી બુદ્ધિ સર્વ, અસ્પૃહી દિલગત જે,
ત્રેલ નૈષ્કર્મ્ય મિથિને, પામે સંન્યાસથી જ જે ૪૯

સિદ્ધિં પ્રાપ્તો યથા વ્રહ્મ તથાઽપ્રોતિનિવોધમે
સમાસેનૈવ કૌન્તેય નિષ્ઠા જ્ઞાનસ્ય યા પરા ॥

સિદ્ધિ પામ્યો જેમ બ્રહ્મ, સુણુ તે હુ કહું સર્વ,
હુ કૌન્તેય ! દુકામા તે, નિષ્ઠા જે જ્ઞાનની ૫૨-૫૦

वृद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्याऽऽत्मानं
नियम्य च ।

शब्दादीन्विषयास्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च

युक्त विगुह्य शुद्धियी, धृतियी आत्मवर्मा,
शब्दादि विषयो छोडी, ने राग द्वेषने तत्-५१

विविक्तसेवी लब्धाशी यतवाक्कायमानसः ।

व्यानयोगपरो नित्यं वैराग्य समुपाश्रितः ॥

अप्राप्ती अरुप आहारी, काया वाली मने भये,
धारतो योग लभेशा, मने वगन्यने अने-५२

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम् ।

विमुच्य निर्ममः शान्तो ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥

अण गर्व अहंकार, मम छोटी परिग्रह
ममता विमु ने गान, ब्रह्म योग्य ने ते गान-५३

બ્રહ્મભૂતઃ પ્રસન્નાત્મા ન શોચતિ ન કાઙ્ક્ષતિ ।
સમઃ સર્વેષુ ભૂતેષુ મદ્ધર્ત્તિં લભતે પરામ્ ॥

પ્રમન્નાત્મા થઈ અહ્મ, ન શોચે કે ન વાંચ્છે
સમાન સર્વ ભૂતોમા તેપરમ્ ભક્તિ પામતો-૫૪

ભક્ત્યા મામભિજાનાતિ યાવાન્યથાસિ તત્ત્વતઃ
તતો મા તત્ત્વતો જ્ઞાત્વા વિશતે તદનન્તરમ્ ॥

ભક્તિ વડે મને જાણે, તત્ત્વત કુ હુ જોઈના,
જાણી તેમ મને તત્ત્વે, પેસ હુમા પડી જતો-૫૫

સર્વકર્માણ્યપિ સદા કુર્વાણો મદ્વિપાશ્રયઃ ।
મત્પ્રસાદાદવાપ્નોતિ શાશ્વત પદમવ્યયમ્ ॥

સર્વકર્મ સર્વ ક્રમે થે, મારો ભક્ત થઈ કહે,
મારા પ્રસાદથી પામે, પદ અવ્યય નિત્ય તે-૫૬

चेतसा सर्वकर्माणि मयि संन्यस्य मत्परः ।
बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्तः सततं भव ॥

ચિત્તથી મર્વ કર્મો ને, સમર્પી હુ પરાયણ
બુદ્ધિનો યોગ ઉપાસી, હુભારી તુ અખડ થા ૫૭

मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात्तरिष्यसि ।
अथ चेत्त्वमहकारान्न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्य गति ॥

હુભારી થૈ સહુ ડખેા મારા પ્રમાદથી તર,
હવે જો તુ અહ કારે, ન ચુએ નાન પામીશ-૫૮

यद्यहकारमाश्रित्य न योन्स्य इति मन्यसे ।
मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति॥

કરીતે જો અહ કાર, 'ન હુ એમ માનીતે,
નિશ્ચય માનજો મિ'યા, તને પ્રકૃતિ પ્રેરજો-૫૯

સ્વભાવજેન કૌંતેય નિબદ્ધઃ સ્વેન કર્મણા ।
કર્તુ નેચ્છસિ યન્મોહાત્કરિણ્યસ્યવશોઽપિ તત્

નિજ સ્વભાવથી થાતા, બ'પાયાકર્મ પાર્થ' સૌ
મોહે ન ઇચ્છે, પગણે જ કરોશ તે-૬૦

ઈશ્વરઃ સર્વભૂતાનાં હૃદયેઽર્જુન તિષ્ઠતિ ।
ભ્રામયન્સર્વભૂતાનિ યન્ત્રારૂઢાનિ માયયા ॥

હૃદયે સર્વ ભૂતોને, વમેયો પ્રભુ પાર્થ' જે,
ભ્રામયે નિજ ભાવથી સૌ યત્રારૂઢ ભૂતને-૬૧

તમેવ શરણં ગચ્છ સર્વભાવેન ભારત ।
તત્પ્રસાદાત્પરાં શાન્તિસ્થાનં પ્રાપ્સ્યસિ શાશ્વતમ્

તેને જ શરણે જાતું, સર્વ ભાવેથી ભારત'
તે પ્રસાદે પરમ શાન્તિ, તુર્ત પામીના જાશ્વત કર

इति ते ज्ञानमाख्यातं गुह्याद्गुह्यतर मया ।

विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥

એવું તુને પ્રત્યુ જ્ઞાન, ગુહ્યમાં ગુહ્ય મેં અતિ,
વિચારી સર્વ રીતી એ કરજે પ્રેરતી મતિ,-૬૩

सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः ।

दृष्टોऽसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितम्॥

માથી ગુહ્ય વળી મુણ, આ પરમ વેણ માલડ
અતિ પ્રિય મને તુ ઝે, તેથી હિત ગણી નહુ-૬૪

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।

मामेवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे॥

હુ ભક્ત હુ મનાળો થા, હુ મેવક મને નમે,
પામીશ તુ મને મત્ય પ્રિય તુ છે અતિ મને-૬૫

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ।

अहं त्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः

સર્વ ધર્મો તજીને તુ, માં એક જ શરણુ લે,
હુ તને સર્વ પાપેથી, છોડાવી ન શોચ તે-૬૬

ઇદં તે નાતપસ્કાય નાભક્તાય કદાચન ।
ન ચાશુશ્રૂપવે વાન્થં ન ચ માં યોઽભ્યમૂયતિ

તારે ન અતપસીને, ન ધી યે અભન્તને,
ને અમેવડને કે'યુ, ને નિન્દે જોહ મુજને-૬૭

ય ઇદં પરમં ગુહ્યં મદ્ભક્તેષ્વભિધાસ્યતિ ।
ભક્તિ મયિ પરા કૃત્વા મામેવૈષ્યત્યસશયમ્॥

જે ઠાઠિઆ પરમ ગુહ્ય, ભાખશે મુજ ભન્તમા,
પરમ ભક્તિ કરી મારી, પામશે તે મને ખરા-૬૮

ન ચ તસ્માન્મનુષ્યેષુ કશ્ચિન્મે પ્રિયકૃત્તમઃ ।
ભવિતા ન ચ મે તસ્માદન્યઃ પ્રિયતરો ભુવિ॥

ને તેથી ન મનુષ્યોમા, પ્રિયકારક મુજ કો,
ને થનારો નહિ મારો, આ યોકે પ્રિય કો ખીજે-૬૯

અધ્યેષ્યતે ચ ય ઇમં ધર્મ્ય સંવાદમાવયોઃ ।

જ્ઞાનયજ્ઞેન તેનાહમિષ્ટઃ સ્યામિતિ મે મતિઃ ॥

અને જે આ જે પાડે, ધર્મ સનાદ આપણો,
જ્ઞાનયજ્ઞ મને પૂજ્યો, માનુ એવી મતે હું તે-૭૦

શ્રદ્ધાવાનનમૂયશ્ચ શ્રણુયાદપિ યો નરઃ ।

સોઽપિ મુક્તઃ શુભોલ્લોકાન્ પ્રાપ્નુયાત્પુણ્ય-
કર્મણામ્ ॥

શ્રદ્ધાવાળો અપ્પારીયો, માબળે નન કોઈ જે
તે પુણ્ય ભવિષ્યાણે એ, પામે છે મન્ત-નર્ગતે-૧૭

કચ્છિદેતચ્છ્રુત પાર્થ ત્વયૈકાગ્રેણ ચેતસા ।

કચ્છિદજ્ઞાનસંમોહઃ પ્રણવૃત્તે ચનંજય ॥

સાભવ્યુ જે બહુ પાથ', આ તે એન્ન થ મને ? ,
થયેયો મોહ અજાને, યજ્ઞો તાગે પુનઃનુ તે? ૭૨

॥ अर्जुन उवाच ॥

नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत
स्थितोऽस्मि गतसंदेहः करिष्ये वचन तव ॥

१५५० मोह स्मृति लाधी दृष्टु ' व्याप प्रसादधी,
अशक्राणो डिमो ' ६ ६, वलो मवाध व्यापधी-७३

॥ सजय उवाच ॥

इत्यह वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ।
सवादिमिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणम् ॥

व्या वासुदेवनो अम, महात्मा पार्थनो अने,
मे साभनेल सवाद, अद्भुत रोमहर्षणे-७४

व्यासप्रसादाच्छ्रुत्वा निम गुह्यमहं परम् ।

योग योगेश्वरात्कृष्णात्साक्षात्कथयतः स्वयम्
६ ६५० व्यास प्रसादे, परम गुह्य साभणी,
साक्षात योग ने पोते, कृष्णे भाष्यो स्वमुपधी-७५

राजन्संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम् ।
केशवार्जुनयोः पुण्यं हृष्यामि च मद्भुतम् ॥

राजा । सत्कारो मत्कारी सर्व म ना अद्भुत
कृष्ण पार्थ तरे । गु व, हर्ष पाम अलोन्नि-७८

तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरेः ।
निस्मयो मे महान् राजन् हृष्यामि च पुनः पुनः

अने ते मम्भरीते ज, अद्भुत तस्मिन् अप
महा आश्चर्य पात्र्यो ७८, ७९ ७९ ७९ ७९-७७

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।

तत्र श्रीर्विजया भूतिर्धुवा नीतिर्मतिर्मम ॥

७ योगेश्वर न्या कृष्ण धनुर्धरी न्या पार्थ ७
त्या श्री विजय अश्वर्य, नित्य ७ नीति ७ भते-७८

भोक्षस न्यासयोग समाप्त.

શ્રીમદ્ શકરાચાર્યે રચેલું ચર્પટપંજરીકા સ્તોત્ર

ફમેલા મોહ માયાથી, કેદી જીવો દેહે ધણા,
ચર્પટ પંજરીકા જે, છુટી તે ક્ષણ પામના,-૧

બોધ શ્રી શકરાચાર્યે, ગીતામૃત રૂપે દીધો,
પુનેક્ષા અર્ગના દ્વાગે, પામે શાંતિ પીનાર તો-૨

રાગ ભૈરવી

ભજ ગોવિંદ તુ ભજ ગોવિંદ તુ

ભજ ગોવિંદ તુ મદ મતિ

સનમુખ મૃત્યુ આવે ત્યારે,

ન રક્ષે કુકૃઝ કણ રતિ-ભજ૦—ટેક

દિન પછી રજની માજ મવારે,
શિશિર વસતો વારવારે
કાળ લમે છે આયુ પમારે,
તોપણ આશા વા ન જતા રે-ભજ૦ ૧

આગળ અગ્નિ પાછળ તડકો,
દુટીઉં વાળી સુતા કડકો,
ભિક્ષા હાથે તરૂ તલ વાગ્યા,
તોપણ ન ત્યાગો આશા પાશો-ભજ૦ ૨

વિત્ત કમાવા જ્યાં મુઢી સકિત,
સહુ પરિવારની ત્યાં મુઢી ભકિત,
જ્યારે અગ અભગ અશકિત,
ત્યારે ન પૂછે કોઈ વ્યક્તિ-ભજ૦ ૪

મુડ મુડાવી જટા વધાગી,
 કે પછી ભગવો વેષ જ ધાગી,
 જોવાનુ ન જુવે ચમુથી,
 ઉદર નિમિત્ત બને બહુ રૂપી-ભજ૦ ૫

ભગવત્ ગીતા કઈ પણ જાણે,
 ગગા જળ થોડુ પી માણે,
 ઓ શ્રી મુરારી સેવ્યા પ્રાણે,
 તેનુ નામ ન જમ લઈ જાણે-ભજ૦ ૬

અગ ગળ્યુ પળિયા શીર દેખુ,
 દાતો વિણ મુખ દિસે બોખુ,
 ખુટ્ટા હાથે લાકડી પેખુ,
 તોપણ ન તજે આશા બોખુ-ભજ૦ ૭

બાળપણુ ખોયુ સહુ ખેલે,
જીવાની ગર્હ જીવનીને ગેલે
બુઢાપે ચિતા ચિત્ત રેલે,
બ્રહ્મબુદ્ધિ મન જરી નવ ફેલે-ભજ૦ ૮

જન્મી ફરી ફરી ફગી ફરી મરવુ,
ફરી ફરી માતા ગર્ભે વસવુ,
આ સસારે ભારે તગવુ,
પ્રભુ કૃપાએ પાર ઉતગવુ-ભજ૦ ૯

ફગી ફગી રાત્રી ફરી ફરી દિવનો
ફરી ફરી પક્ષો ફગી ફગી માઓ,
ફરી ફરી અયનો ફગી ફરી વગનો,
તો ય તજે નહિ આશા ફાઓ-ભજ૦ ૧૦

વય વિત્યે જેમ કામ વિકારો,
સુકે મરોવર પાણી નિહાળો
જેમ નિર્ધનતાયે પરિવારો,
તેમ આ તત્વજ્ઞાને ધારો-ભજ૦ ૧૧

ભરાવ નારી સ્તન શુભ વેષ,
મિથ્યા માયા મોહ આવેશ,
માન હાડ રૂધીર અવશેષ
એમ વિચાર કરો હુ મેશ-ભજ૦ ૧૨

કોણુ તુ ને હુ ? આવ્યા કયાર્થી
કોણુ પિતા માતા તુજ સાથી,
દે સનાર અસાર તુ ત્યાગી
સ્વપ્ન સમાન વિચારી અભાગી-ભજ૦ ૧૩

ગાવુ ગીતા જ્ઞાન હજારે,
ધ્યાન હરિ ઇચ્છવુ સૌ વારે,
સાધુ સંગતિ કરી મનવા રે,
દાન દિનોને દેવુ તારે-ભજ૦ ૧૪

દેહે જ્યાસુધી જીવ રહે છે,
ત્યાસુધી કુશળ ઘરે સહુ પૂછે,
પ્રાણ નીકળી દેહ પડે રે,
ત્યારે સ્ત્રી શબ ભાળી ડરે રે-ભજ૦ ૧૫

સુખે કરે સુઠરી સભોગ,
અ તે દેહે વળગે રોગ,
આવે યમ સ્વારીનો યોગ,
તોપણ પાપી ન છોડે ઢોગ-ભજ૦ ૧૬

મુજની કરે વીણી ચૌટે ચીથરા,
પાપ પુણ્યના છોડી પથડા,
તુ નથી હું નથી નથી આ લોક,
તોપણ શીદ કરે તુ શોક-ભજ૦ ૧૭

કો તુજ કામિની કો તુજ પુત્ર,
આ સનાર અતિ વિચિત્ર,
કોનો તુ કયમ આવ્યો અત્ર,
મન આગળ કર ખડુ સૌ ચિત્ર-ભજ૦ ૧૮

ગગા સાગર સ્નાન કરીને,
વ્રત પાળી વા દાન દઈને,
જ્ઞાન વિના એ સર્વ કરીને,
સો જન્મે ન મળે મુકિતને-ભજ૦ ૧૯

ગંગા તટના તરૂવર નીચે,
ભોય પથારી વાસો ઇચ્છે,
સર્વ પરિત્રાહી ત્યાગી ભોગ,
મુખ કેને ન કરે વૈરાગ ? - ભજ૦ ૨૦

અચ્યુત કૈશવ રામ નારાયણમ્ ।
કૃષ્ણ દામોદર વાસુદેવ હરિમ્ ॥
શ્રીધર માધવ ગોપિકા વલ્લભમ્ ।
શ્રી જાનકી નાયકમ્ રામચંદ્ર ભજે ॥
શ્રી સચિત્ર સ્તવન સમશ્લોકી
સરણ ભગવદ્ગીતા

સમાપ્ત.

The figure is a map of the northern Adriatic Sea. It shows the coastline of Italy to the west and south. Sampling stations are indicated by numbers 1 through 10. Station 1 is near the Italian coast, and station 10 is further east. The map includes latitude lines (45°N, 46°N) and longitude lines (12°E, 13°E). A scale bar at the bottom indicates distances in kilometers (0, 50, 100 km).

蘇軾
 蘇軾
 蘇軾
 蘇軾
 蘇軾

